

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI DAN
PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI
NEGERI SARAWAK
TAHUN 2009

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA TAHUN 2009 **NEGERI SARAWAK**

DEWAN UNDANGAN NEGERI SARAWAK

JABATAN AUDIT NEGARA MALAYSIA
No. 15, Aras 1-5
Persiaran Perdana, Presint 2
62518 WILAYAH PERSEKUTUAN PUTRAJAYA

www.audit.gov.my

JABATAN AUDIT NEGARA
MALAYSIA

KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
KATA PENDAHULUAN	vii
INTISARI LAPORAN	xiii
BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009	
Pendahuluan	3
Objektif Dan Kaedah Pengauditan	4
Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2009	4
BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI	
Prestasi Kewangan	7
Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri	7
Wang Tunai	8
Pelaburan	10
Akaun Hasil Disatukan	11
Akaun Pinjaman Disatukan	19
Akaun Amanah Disatukan	20
Penerimaan Dan Pembayaran	35
Akaun Memorandum	36
Rumusan Dan Syor Audit	43
BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI	
Kemajuan Pelaksanaan Rancangan Malaysia Ke Sembilan	47
Rumusan	51
BAHAGIAN IV - PENCAPAIAN PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI NEGERI	
Pelaksanaan Indeks Akauntabiliti (AI)	55
Objektif Pengauditan	56
Skop Dan Kaedah Pengauditan	56
Jenis Kawalan	57
Pencapaian Pengurusan Kewangan Jabatan/Agensi Negeri	68
Rumusan Dan Syor Audit	70
Pemeriksaan Audit Mengejut	71

PERKARA**MUKA SURAT****BAHAGIAN V - PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN
PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN
AGENSI NEGERI**

Pendahuluan	77
Pengauditan Penyata Kewangan	77
Kedudukan Penyerahan Penyata Kewangan	78
Pengesahan Penyata Kewangan	81
Pembentangan Penyata Kewangan	82
Prestasi Penyata Kewangan	83
Rumusan Dan Syor Audit	101

**BAHAGIAN VI - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA
WANG AWAM NEGERI**

Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan	105
Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri	105

PENUTUP	109
----------------	-----

LAMPIRAN

I Sijil Ketua Audit Negara	113
II Lembaran Imbangan	114
III Penyata Penerimaan Dan Pembayaran Wang Tunai	115
IV Penyata Akaun Memorandum	116
V Penyata Akaun Hasil Disatukan	117
VI Nota Kepada Akaun	118

KATA PENDAHULUAN

1. Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan dan Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan serta aktiviti Kerajaan Negeri dan mengemukakan Laporan mengenainya kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak. Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong akan menitahkan supaya Laporan itu dibentangkan di Parlimen manakala Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak mengarahkan untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak. Bagi memenuhi tanggungjawab ini, Jabatan Audit Negara telah menjalankan dua kaedah pengauditan seperti berikut:

1.1 Pengauditan Penyata Kewangan – Pengauditan ini bertujuan untuk memberi pendapat sama ada Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berkenaan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan mengenainya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Selain menentukan gambaran kedudukan benar dan saksama terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri, Jabatan Audit Negara juga membuat analisis kewangan berdasarkan Penyata Kewangan untuk menentukan tahap prestasi kewangan Kerajaan Negeri sama ada kedudukan kewangan Kerajaan Negeri sangat baik, baik, memuaskan dan tidak memuaskan.

1.2 Indeks Akauntabiliti Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi – Mulai tahun 2007, Jabatan Audit Negara memperkenalkan Indeks Akauntabiliti (AI) bertujuan untuk mengukur pencapaian pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi secara objektif dan telus bagi mengukur dan menambah baik ke arah pengurusan kewangan yang cemerlang. AI diberi berdasarkan kepada tahap pematuhan terhadap peraturan-peraturan kewangan berhubung dengan kawalan pengurusan, terimaan, perbelanjaan, kumpulan wang amanah/akaun amanah/deposit dan aset. Dengan pelaksanaan AI boleh membantu mewujudkan budaya kerja berasaskan amalan terbaik. Selain itu, budaya “**membetulkan yang biasa dan membiasakan yang betul**” bukan sahaja dapat mempertingkatkan kecemerlangan pengurusan kewangan jabatan malah aspek integriti, keutuhan dan akauntabiliti yang ditekankan oleh Kerajaan akan dapat dicapai.

2. Laporan saya mengenai Penyata Kewangan Tahun 2009 disediakan hasil daripada pengauditan yang dijalankan di beberapa Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri sepanjang tahun 2009. Bagi tujuan pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2009, pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen yang berkaitan dengan pembayaran dan terimaan telah dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri. Pengauditan tersebut melibatkan pemeriksaan terhadap 5,634 baucar bayaran bernilai RM15.48 bilion, 5,069 penyata pemungut bernilai RM1.72 bilion dan 1,472 baucar jurnal bernilai RM10.07 bilion.

3. Laporan ini dibahagikan kepada enam Bahagian seperti berikut:

- BAHAGIAN I** - Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2009
- BAHAGIAN II** - Analisis Kewangan Kerajaan Negeri
- BAHAGIAN III** - Rancangan Pembangunan Kerajaan Negeri
- BAHAGIAN IV** - Pencapaian Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri
- BAHAGIAN V** - Penyerahan, Pengesahan, Pembentangan Penyata Kewangan Dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri
- BAHAGIAN VI** - Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Dan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri

4. Di samping memenuhi kehendak perundangan, saya berharap laporan ini dapat dijadikan sebagai salah satu asas untuk memperbaiki segala kelemahan dan meningkatkan lagi tahap pengurusan wang awam. Ini penting untuk menjamin setiap Ringgit Malaysia yang dipungut dan dibelanjakan akan dapat menyumbang kepada pembangunan dan kesejahteraan hidup rakyat.

5. Pada pendapat saya, prestasi kewangan Kerajaan Negeri dan tahap pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri boleh ditingkatkan sekiranya semua pihak yang terlibat mempunyai lima perkara yang diringkaskan sebagai **SIKAP** iaitu:

- a) **SUPERVISION** – Penyeliaan yang rapi diberi kepada kerja yang diserahkan kepada pegawai bawahan. Ketua Jabatan perlu memastikan garis panduan yang jelas dan terperinci disediakan sebagai rujukan oleh penjawat awam untuk menjalankan tugas mereka. Penjawat awam pula perlu melaporkan kemajuan kerja mereka secara berkala.
- b) **INTEREST** – Setiap penjawat awam perlu melaksanakan tugas mereka dengan penuh minat, dedikasi dan tidak ada sikap sambil lewa.
- c) **KNOWLEDGE** – Setiap penjawat awam mempunyai pengetahuan yang cukup dalam bidang tugas masing-masing. Bagi tujuan ini, program latihan yang berterusan perlu dilaksanakan.
- d) **ATTITUDE** – Setiap penjawat awam melaksanakan tugas masing-masing dengan penuh tanggungjawab, jujur dan amanah.
- e) **PROCEDURE** – Prosedur kerja yang lengkap dan jelas diwujudkan serta dipatuhi.

6. Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pegawai Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri yang telah memberikan kerjasama kepada pegawai saya sepanjang pengauditan dijalankan. Saya juga ingin melahirkan penghargaan dan terima kasih kepada pegawai saya yang telah berusaha gigih serta memberikan sepenuh komitmen untuk menyiapkan Laporan ini.

(TAN SRI DATO' SETIA HAJI AMBRIN BIN BUANG)

Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya
28 Jun 2010

INTISARI LAPORAN

BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009

1. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 telah disahkan. Dokumen sokongan bagi mengesahkan semua angka telah disediakan dengan sewajarnya. Rekod perakaunannya juga diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Secara keseluruhannya, Penyata Kewangan tersebut menunjukkan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri pada akhir tahun 2009.

BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

2. Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun kewangan 2009 adalah pada tahap memuaskan. Kecairan tunai adalah baik di mana aset semasa berjumlah RM13.23 bilion mampu menampung tanggungan semasa berjumlah RM535.62 juta. Bagaimanapun, surplus pendapatan telah menurun RM1.12 bilion atau 55.2% menjadi RM915.40 juta pada tahun 2009 berbanding RM2.04 bilion pada tahun 2008. Kutipan hasil juga menurun RM1.90 bilion atau 29.4% pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 manakala tunggakan hasil meningkat 2.3%. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri meningkat RM79.99 juta atau 6.6% daripada RM1.22 bilion pada tahun 2008 kepada RM1.30 bilion pada tahun 2009. Bagaimanapun Akaun Kena Bayar menurun RM67.12 juta atau 24.1% berbanding RM278.68 juta pada tahun 2008. Baki pinjaman boleh dituntut menurun RM61.16 juta atau 2.7% daripada RM2.31 bilion pada tahun 2008 kepada RM2.25 bilion pada tahun 2009 manakala tunggakan bayaran balik meningkat 10.4%. Jumlah hutang awam meningkat 6.7% bagaimanapun tiada tunggakan bayaran balik. Kerajaan Negeri hendaklah berusaha untuk mengutip tunggakan hasil berjumlah RM105.10 juta dan mengambil tindakan lebih tegas menuntut tunggakan pinjaman kepada agensi dan syarikat yang berjumlah RM513.44 juta. Di samping itu, Kerajaan Negeri perlu meneruskan amalan perbelanjaan berhemat dan memberikan latihan yang berterusan kepada penjawat awam dalam bidang perakaunan dan pengurusan kewangan bagi meningkatkan kompetensi mereka.

BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

3. Pencapaian projek pembangunan di bawah Rancangan Malaysia Ke Sembilan (RMKe-9) sehingga akhir tahun 2009 adalah memuaskan di mana RM9.52 bilion atau 75.9% telah dibelanjakan daripada sejumlah RM12.53 bilion peruntukan yang diluluskan. Pada tahun 2009, RM3.08 bilion diperuntukkan dan RM2.8 bilion atau 92.1% telah dibelanjakan.

Projek pembangunan yang dilaksanakan oleh Kerajaan Negeri terdiri daripada 620 projek fizikal serta 1,392 projek bukan fizikal.

BAHAGIAN IV - PENCAPAIAN PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/ JABATAN/AGENSI KERAJAAN NEGERI

4. Pencapaian Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Kerajaan Negeri Sarawak pada tahun 2009 secara keseluruhannya adalah baik. Pada tahun 2009, Jabatan Audit Negara telah menjalankan pengauditan pengurusan kewangan terhadap 39 Kementerian/Jabatan/Agensi Kerajaan Negeri Sarawak berbanding 23 Jabatan/Agensi Kerajaan Negeri pada tahun 2008 iaitu peningkatan 16 Kementerian/Jabatan/Agensi Kerajaan Negeri Sarawak atau 70%. Hasil pengauditan pada tahun 2009 mendapati pencapaian pengurusan kewangan di sebuah Jabatan, dua Badan Berkanun Negeri dan Majlis Islam Sarawak pada tahap pencapaian sangat baik manakala pencapaian pengurusan kewangan tiga Kementerian, satu pejabat, empat Badan Berkanun Negeri, 10 Pejabat Daerah dan tujuh Pihak Berkuasa Tempatan adalah baik dan satu Badan Berkanun Negeri, lima Pejabat Daerah dan empat Pihak Berkuasa Tempatan pula pada tahap pencapaian memuaskan. Berbanding pencapaian pada tahun 2008, satu Jabatan, 11 Pejabat Residen, satu Badan Berkanun Negeri, enam Pihak Berkuasa Tempatan dan Majlis Islam Sarawak pada tahap pencapaian yang baik. Manakala dua Pihak Berkuasa Tempatan pada tahap pencapaian memuaskan dan satu Badan Berkanun Negeri pula pada tahap pencapaian tidak memuaskan.

BAHAGIAN V - PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

5. Penyerahan Penyata Kewangan Tahun 2009 bagi 22 Badan Berkanun Negeri, 25 Pihak Berkuasa Tempatan dan Majlis Islam Sarawak adalah memuaskan berbanding tahun 2008. Bagaimanapun, sebanyak lima Badan Berkanun Negeri dan satu Pihak Berkuasa Tempatan lewat mengemukakan Penyata Kewangan Tahun 2009 daripada tarikh yang ditetapkan oleh undang-undang. Antara sebab Badan Berkanun Negeri, lewat mengemukakan Penyata Kewangan ialah syarikat subsidiari dan bersekutunya lewat menyerahkan penyata akaun bagi tujuan penyatuan akaun dan akaun tidak dapat diimbang. Kelulusan lanjutan tempoh penyerahan Penyata Kewangan daripada Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri selaras dengan Seksyen 5(1) Ordinan Badan-Badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995 telah dimohon. Bagaimanapun, semua Penyata Kewangan Agensi Negeri bagi tahun kewangan 2008 telah disahkan pada tahun 2009 kecuali Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah yang disahkan pada tahun 2010. Penyata Kewangan bagi tahun kewangan 2008 telah diaudit, disahkan dan diberi Sijil Tanpa Teguran kecuali tiga Badan Berkanun Negeri dan dua Pihak Berkuasa Tempatan telah diberi Sijil Berteguran. Berbanding tahun kewangan 2007, satu Badan Berkanun Negeri dan dua Pihak Berkuasa Tempatan diberikan Sijil Berteguran.

**BAHAGIAN VI - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN
MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM
NEGERI**

6. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Akaun Awam bagi tahun 2008 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri pada 9 November 2009. Sehingga Jun 2010, Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi Dan Pengurusan Syarikat Kerajaan bagi tahun 2008 belum dibentang di Dewan Undangan Negeri. Sepanjang tahun 2009, Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri hanya bermesyuarat sekali bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Akaun Awam serta Aktiviti Kementerian/Jabatan dan Agensi Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2007. Bagaimanapun, Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Akaun Awam bagi tahun 2007 tidak dibincangkan dalam mesyuarat tersebut.

BAHAGIAN I

**PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI SARAWAK
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009**

BAHAGIAN I

PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN

KERAJAAN NEGERI SARAWAK

BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009

1. PENDAHULUAN

1.1 Seksyen 16(1) Akta Acara Kewangan, 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan Penyata Kewangan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata tersebut hendaklah dikemukakan kepada Ketua Audit Negara untuk pengauditan sebelum 31 Julai tahun berikutnya seperti mana diperuntukkan di bawah Seksyen 9 Akta Audit, 1957.

1.2 Selaras dengan peruntukan undang-undang tersebut, Pegawai Kewangan Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 kepada Jabatan Audit Negara pada **31 Mac 2010**. Penyata tersebut melaporkan semua urusan kewangan asas tunai bagi tahun 2009 yang berkaitan dengan sumber dan penggunaan wang awam. Penyata tersebut mengandungi Lembaran Imbangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Akaun.

1.2.1 Lembaran Imbangan menunjukkan jumlah wang tunai dan pelaburan yang dipegang bagi ketiga-tiga Akaun Kumpulan Wang Disatukan iaitu Akaun Hasil Disatukan, Akaun Amanah Disatukan dan Akaun Pinjaman Disatukan. Selaras dengan asas perakaunan tunai ubahsuai yang diguna pakai oleh Kerajaan Negeri Sarawak, hanya pelaburan yang dipegang bagi maksud amanah tertentu dilaporkan dalam Lembaran Imbangan manakala pelaburan lain dilaporkan dalam Penyata Akaun Memorandum.

1.2.2 Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai menunjukkan penerimaan dan pembayaran bagi tahun 2009. Penerimaan adalah terdiri daripada hasil, pinjaman, terimaan modal dan terimaan lain seperti amanah dan deposit. Pembayaran pula adalah untuk membiayai perbelanjaan mengurus, pembangunan, modal dan bayaran balik pinjaman.

1.2.3 Penyata Akaun Memorandum adalah akaun yang menunjukkan aset dan tanggungan Kerajaan Negeri yang tidak ditunjukkan dalam Lembaran Imbangan. Aset Kerajaan Negeri merangkumi Pelaburan dan Pinjaman Boleh Dituntut manakala tanggungan Kerajaan Negeri pula terdiri daripada Hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan.

2. OBJEKTIF DAN KAEDAH PENGAUDITAN

2.1 Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2.2 Pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen dijalankan secara berterusan sepanjang tahun 2009. Teguran Audit mengenainya telah dibangkitkan dengan pihak Perbendaharaan Negeri dan Kementerian/Jabatan Negeri melalui pemerhatian Audit sebaik sahaja sesuatu pengauditan selesai dijalankan.

3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009

Pengauditan Penyata Kewangan telah dilaksanakan mengikut Akta Audit 1957 dan berpandukan Piawaian Pengauditan yang diluluskan. Akta dan Piawaian tersebut menghendaki pengauditan dirancang dan dilaksanakan bagi mendapat kepastian yang munasabah sama ada Penyata Kewangan adalah bebas daripada kesilapan dan ketinggalan yang ketara. Pengauditan itu termasuk memeriksa rekod secara semak uji, menyemak bukti yang menyokong angka dan memastikan penzahiran yang mencukupi dalam persembahan Penyata Kewangan. Persembahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2009 adalah selaras dengan Piawaian Perakaunan Kerajaan yang dikeluarkan oleh Akauntan Negara Malaysia. **Pada Pendapat Audit, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak pada keseluruhannya menunjukkan gambaran yang benar dan saksama tentang kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 dan rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.** Sijil Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disertakan bersama dengan Lembaran Imbangan, Penyata Penerimaan Dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Akaun adalah seperti di **Lampiran I hingga Lampiran VI.**

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

4. PRESTASI KEWANGAN

Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2009, juga membuat analisis terhadap data kewangan bagi menentukan tahap pencapaian kewangan Kerajaan Negeri. Analisis dijalankan berdasarkan Penyata Wang Tunai, Penyata Pelaburan, Penyata Akaun Hasil Disatukan, Penyata Akaun Pinjaman Disatukan, Penyata Akaun Amanah Disatukan dan Penyata Akaun Memorandum.

4.2 KEDUDUKAN KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

4.2.1 Mengikut Lembaran Imbangan, baki dalam Kumpulan Wang Disatukan pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM13.23 bilion. Jumlah tersebut terdiri daripada wang tunai sejumlah RM97.56 juta dan pelaburan sejumlah RM13.13 bilion. Kumpulan Wang Disatukan terdiri daripada tiga akaun iaitu Akaun Hasil Disatukan, Akaun Amanah Disatukan dan Akaun Pinjaman Disatukan. Kedudukan baki Kumpulan Wang Disatukan pada akhir tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 4.1**.

Jadual 4.1
Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Bagi Tahun 2009 Berbanding Tahun 2008

Bil.	Butiran	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Hasil Disatukan	6,720.28	7,635.68	915.40	13.6
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	0	0	0	0
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	5,410.64	5,596.56	185.92	3.4
	<i>i) Kumpulan Wang Pembangunan</i>	2,911.85	2,876.36	(35.49)	(1.2)
	<i>ii) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan</i>	1,702.86	2,022.45	319.59	18.8
	<i>iii) Kumpulan Wang Amanah Awam</i>	230.63	250.43	19.80	8.6
	<i>iv) Deposit</i>	286.62	235.76	(50.86)	(17.7)
	<i>v) Akaun Kena Bayar</i>	278.68	211.56	(67.12)	(24.1)
Jumlah		12,130.92	13,232.24	1,101.32	9.1

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.1.2 Analisis Audit mendapati baki Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah bertambah sejumlah RM1.10 bilion iaitu daripada sejumlah RM12.13 bilion pada tahun 2008 menjadi sejumlah RM13.23 bilion pada tahun 2009. Peningkatan ini disumbangkan dari surplus Akaun Hasil Disatukan sejumlah RM915.40 juta dan lebihan dari Akaun Amanah Disatukan sejumlah RM185.92 juta.

4.1.3 Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.2**. Kedudukan tahun 2009 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima tahun kebelakangan.

Jadual 4.2
Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Butiran	2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Akaun Hasil Disatukan	2,648.98	3,870.22	4,677.44	6,720.28	7,635.68
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	0	0	0	0	0
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	2,603.76	3,155.67	3,973.26	5,410.64	5,596.56
	i) Kumpulan Wang Pembangunan	1,487.13	1,790.65	1,977.49	2,911.85	2,876.36
	ii) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	344.11	720.21	1,225.03	1,702.86	2,022.45
	iii) Kumpulan Wang Amanah Awam	209.73	221.83	229.98	230.63	250.43
	iv) Deposit	102.59	108.40	262.66	286.62	235.76
	v) Akaun Kena Bayar	460.20	314.58	278.10	278.68	211.56
Jumlah		5,252.74	7,025.89	8,650.70	12,130.92	13,232.24

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.1.4 Analisis nisbah semasa adalah untuk mengukur kedudukan kecairan tunai Kerajaan Negeri dalam membiayai jumlah tanggungan semasa. Sekiranya nisbah yang dihasilkan melebihi daripada satu, maka ini menunjukkan tanda yang positif dari segi kedudukan kecairan tunai sesebuah Kerajaan Negeri. **Analisis nisbah semasa Kerajaan Negeri Sarawak pada tahun 2009 mendapati nisbah semasa Kerajaan Negeri melebihi daripada satu iaitu 24.7:1. Ini menunjukkan Kerajaan Negeri mempunyai kecairan tunai yang baik di mana aset semasa berjumlah RM13.23 bilion mampu menampung tanggungan semasa berjumlah RM535.62 juta.**

4.2 WANG TUNAI

4.2.1 Wang tunai dinyatakan dalam tiga jenis iaitu wang tunai dalam bank yang terdiri daripada baki wang tunai di dalam akaun semasa dan baki akaun lain yang diluluskan untuk tujuan tertentu. Wang tunai dalam perjalanan pula adalah wang tunai yang diterima dan telah dikeluarkan resit penerimaannya tetapi belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai pada atau sebelum 31 Disember tahun semasa. Wang tunai dalam tangan pula terdiri daripada baki tunai di Perbendaharaan Kecil pada 31 Disember 2009 dan panjar wang runcit yang diberi kepada Pemegang Panjar untuk tujuan perbelanjaan runcit. Wang tunai dalam bank diuruskan oleh Ibu Pejabat Perbendaharaan Negeri, 11 Perbendaharaan Bahagian dan dua agen di London. Wang tunai dalam tangan pula diuruskan oleh 24 Perbendaharaan Kecil manakala wang runcit dipegang oleh 25 Jabatan Negeri.

4.2.2 Analisis perbandingan kedudukan wang tunai pada tahun 2009 dan 2008 menunjukkan penurunan berjumlah RM18.73 juta atau 16.1% seperti di **Jadual 4.3**.

Jadual 4.3
Baki Wang Tunai Bagi Tahun 2008 Dan 2009

Bil.	Butiran	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.58	0.81	0.23	39.7
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	(2.12)	12.15	14.27	673.1
3.	Wang Tunai Dalam Bank	117.83	84.60	(33.23)	(28.2)
	Jumlah	116.29	97.56	(18.73)	(16.1)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.2.3 Analisis Audit mendapati baki wang tunai dalam tangan dengan Perbendaharaan Kecil meningkat sejumlah RM0.23 juta atau 39.7% pada tahun 2009 berbanding tahun 2008. Pada tahun 2009, baki wang tunai dalam perjalanan berjumlah RM12.15 juta meningkat sejumlah RM14.27 juta atau 673.1% berbanding tahun 2008. Semakan Audit mendapati antara faktor yang menyebabkan peningkatan amaun Wang Tunai Dalam Perjalanan adalah perbezaan masa pengeluaran resit oleh Ibu Pejabat Perbendaharaan Negeri dan Perbendaharaan Bahagian/Kecil.

4.2.4 Analisis Audit terhadap baki wang tunai dalam bank mendapati penurunan sejumlah RM33.23 juta atau 28.2%. Penurunan ini berlaku kerana lebih wang tunai dalam bank telah dilaburkan dalam simpanan tetap.

4.2.5 Analisis perbandingan kedudukan wang tunai bagi tahun 2005 hingga 2009 menunjukkan penurunan baki wang tunai pada tahun 2007 hingga 2009 berbanding pada tahun 2005 dan 2006 seperti di **Jadual 4.4**. Kedudukan baki wang tunai tahun 2009 adalah yang terendah berbanding lima tahun kebelakangan.

Jadual 4.4
Baki Wang Tunai Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Butiran	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.90	0.58	0.73	0.58	0.81
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	14.32	3.83	10.74	(2.12)	12.15
3.	Wang Tunai Dalam Bank	194.44	215.23	183.57	117.83	84.60
	Jumlah	209.66	219.64	195.04	116.29	97.56

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.2.6 Selain itu, analisis perbandingan antara kedudukan wang tunai dengan pelaburan Kerajaan Negeri adalah untuk mengukur keupayaan penggunaan wang tunai di dalam pelaburan bagi menjana peningkatan hasil Kerajaan Negeri. Analisis perbandingan antara kedudukan wang tunai dengan pelaburan Kerajaan Negeri pada tahun 2009 mendapati baki wang tunai menurun sejumlah RM18.73 juta atau 16.1%, manakala baki pelaburan meningkat sejumlah RM1.12 bilion atau 9.3%.

4.3 PELABURAN

Mengikut Seksyen 8(3)(b) Akta Acara Kewangan 1957, Kerajaan Negeri dibenarkan melabur dalam deposit di bank dan pelaburan saham sekiranya mempunyai lebih wang. Pelaburan terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah dan Pelaburan Am. Pelaburan Kumpulan Wang Amanah adalah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulan Wang Amanah selaras dengan Seksyen 10, Akta Acara Kewangan 1957, Arahan Amanah dan peraturan yang berkuat kuasa. Pelaburan Am pula adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebih Kumpulan Wang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulan Wang Amanah.

4.3.1 Analisis perbandingan kedudukan pelaburan bagi tahun 2009 dan tahun 2008 menunjukkan peningkatan sejumlah RM1.12 bilion atau 9.3% daripada RM12.01 bilion pada tahun 2008 menjadi RM13.13 bilion. Analisis perbandingan pelaburan Kerajaan Negeri bagi tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 4.5**.

Jadual 4.5
Pelaburan Kerajaan Negeri Bagi Tahun 2009 Berbanding Tahun 2008

Bil.	Pelaburan	Tahun		Peningkatan	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pelaburan Am - Simpanan Tetap - Unit Saham	10,870.50 0	12,181.50 50.00	1,311.00 50.00	12.1 100.0
2.	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah - Simpanan Tetap - Unit Saham	1,027.37 116.76	782.73 120.44	(244.64) 3.68	(23.8) 3.2
Jumlah		12,014.63	13,134.67	1,120.04	9.3

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

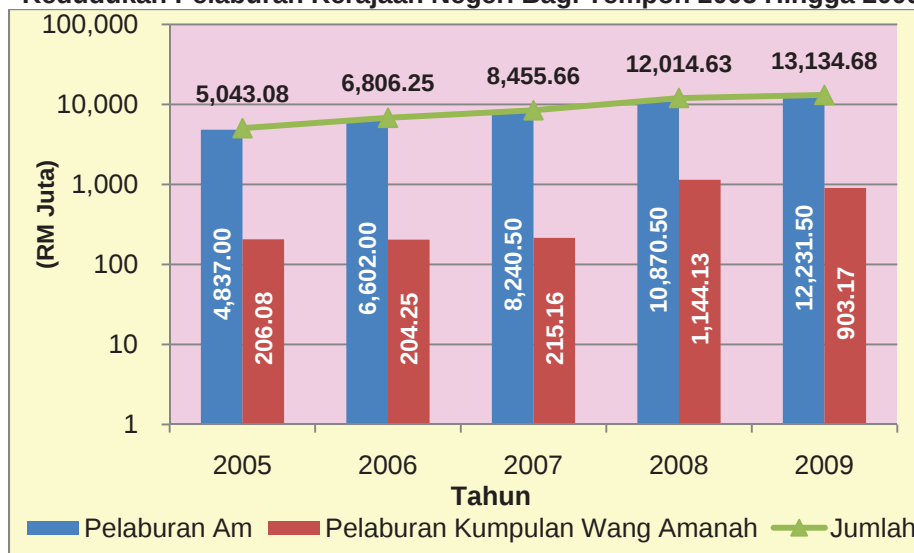
4.3.2 Analisis perbandingan kedudukan pelaburan menunjukkan peningkatan baki pelaburan setiap tahun bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.6** dan **Carta 4.1**. Kedudukan pelaburan tahun 2009 adalah yang tertinggi berbanding lima tahun kebelakangan.

Jadual 4.6
Pelaburan Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Butiran	Jumlah Pelaburan Mengikut Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Pelaburan Am	4,837.00	6,602.00	8,240.50	10,870.50	12,231.50
2.	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah	206.08	204.25	215.16	1,144.13	903.17
Jumlah		5,043.08	6,806.25	8,455.66	12,014.63	13,134.67

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Carta 4.1
Kedudukan Pelaburan Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Pada tahun 2009 peningkatan Pelaburan Am adalah disebabkan langkah yang telah diambil oleh pihak Kerajaan Negeri untuk menabung wang lebih berjumlah RM1.36 bilion dari akaun semasa dalam simpanan tetap dan unit saham.

4.3.3 Semakan Audit mendapati amaun Simpanan Tetap bagi Kumpulan Wang Simpanan Pekerja-Pekerja Tak Berpencen melalui *Malaysia Building Society Berhad* di Penyata Lengkap Pelaburan Kumpulan Wang Amanah dengan pengesahan bank berbeza sejumlah RM0.20 juta. Perbezaan adalah disebabkan pelaburan tersebut diluluskan dan diakaunkan pada 31 Disember 2009, bagaimanapun pelaburan sebenar hanya dilakukan pada tahun 2010.

4.4 AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengakaun semua urusan niaga penerimaan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 97 dan Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7 (a), Akta Acara Kewangan 1957. Baki terkumpul Akaun Hasil Disatukan pada 31 Disember 2009 meningkat menjadi RM7.64 bilion berbanding sejumlah RM6.72 bilion pada akhir tahun 2008. Peningkatan ini adalah disebabkan Kerajaan Negeri memperoleh lebih tahun semasa sejumlah RM915.40 juta. Lebih ini berpunca daripada hasil sejumlah RM4.56 bilion yang diperolehi pada tahun 2009 berbanding perbelanjaan sejumlah RM3.65 bilion pada tahun yang sama.

4.4.1 Hasil

Hasil Kerajaan Negeri terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai, Terimaan Bukan Hasil serta Pemberian Kerajaan Persekutuan Dan Bayaran Balik. Hasil Cukai ialah hasil yang dikutip berasaskan perundangan yang diluluskan oleh Parlimen atau Dewan Undangan Negeri. Hasil Bukan Cukai ialah hasil yang dikutip bagi perkhidmatan yang disediakan oleh Kerajaan untuk rakyat. Terimaan Bukan Hasil pula ialah kutipan yang bukan berasaskan

mana-mana akta atau perundangan. Pemberian Kerajaan Persekutuan Dan Bayaran Balik merupakan pemberian, caruman dan pulangan balik perbelanjaan yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan.

a) Pungutan Hasil

Pada keseluruhannya, hasil yang dikutip oleh Kerajaan Negeri termasuk pemberian Kerajaan Persekutuan bagi tahun 2009 menurun sejumlah RM1.90 bilion atau 29.4% menjadi sejumlah RM4.56 bilion berbanding sejumlah RM6.46 bilion bagi tahun 2008. Penurunan paling tinggi dicatatkan daripada kurangan Hasil Bukan Cukai sejumlah RM1.60 bilion atau 30.6% seperti di **Jadual 4.7**.

Jadual 4.7
Pungutan Hasil Negeri Bagi Tahun 2008 Dan 2009

Bil.	Butiran Hasil	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	1,071.85	807.88	(263.97)	(24.6)
2.	Hasil Bukan Cukai	5,245.97	3,642.38	(1,603.59)	(30.6)
3.	Terimaan Bukan Hasil	21.60	10.35	(11.25)	(52.1)
4.	Pemberian Kerajaan Persekutuan Dan Bayaran Balik	121.31	102.67	(18.64)	(15.4)
Jumlah		6,460.73	4,563.28	(1,897.45)	(29.4)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

b) Analisis Peningkatan Dan Penurunan Hasil

Analisis Audit mendapati 55 butiran hasil meningkat sejumlah RM366.50 juta, manakala 64 butiran hasil menunjukkan penurunan sejumlah RM2.26 bilion dan 11 butiran hasil tidak berubah.

i) Peningkatan Hasil Ketara

Pada tahun 2009, lima butiran hasil yang telah mencatat peningkatan yang ketara berbanding pada tahun 2008 adalah seperti di **Jadual 4.8**.

Jadual 4.8
Peningkatan Hasil Yang Ketara Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Butiran Hasil	Tahun		Peningkatan		Punca Peningkatan
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Pampasan Gantian Hak Ke Atas Gas	819.69	970.73	151.04	18.4	Pampasan ke atas gas meningkat daripada tahun 2008 disebabkan peningkatan dalam pengeluaran gas dari 1,524 juta mbtu pada tahun 2008 kepada 1,546 juta mbtu pada tahun 2009. Purata harga bagi tahun 2008 dan 2009 adalah antara USD2.25 hingga USD3.80/mmbtu.
2.	Premium Tanah	169.74	261.81	92.07	54.2	Peningkatan dalam hasil premium tanah adalah kerana peningkatan bayaran premium tanah termasuk bayaran tunggakan, peningkatan kelulusan hak milik tanah dan pembaharuan hak milik tanah.
3.	Hasil Dan Faedah Dari Pasaran Kewangan	283.34	354.40	71.06	25.1	Peningkatan hasil dan faedah adalah disebabkan oleh peningkatan jumlah dana yang dilabur daripada sejumlah RM10.80 bilion pada tahun 2008 kepada RM12.20 bilion pada tahun 2009. Bagaimanapun, kadar faedah purata menurun daripada 3.7% pada tahun 2008 kepada 2.5% pada tahun 2009.
4.	Faedah Ke Atas Pinjaman	31.80	43.77	11.97	37.6	Peningkatan bayaran balik diterima daripada agensi pada tahun 2009. Dengan itu, jumlah terimaan faedah dari pinjaman juga meningkat.
5.	Loteri	103.44	114.04	10.60	10.2	Peningkatan kutipan hasil loteri adalah disebabkan peningkatan jualan loteri.
Jumlah		1,408.01	1,744.75	336.74	23.9	

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Rekod Perbendaharaan Negeri

ii) Penurunan Hasil

Analisis penurunan hasil yang ketara pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 adalah seperti di **Jadual 4.9**.

Jadual 4.9
Penurunan Hasil Yang Ketara Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Butiran Hasil	Tahun		Penurunan		Punca Penurunan
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Dividen	2,319.13	864.10	1,455.03	62.7	Hasil dividen yang tinggi pada tahun 2008 adalah disebabkan terdapat bayaran balik tuntutan hasil cukai ke atas hasil dividen dari LHDN berjumlah RM630 juta dan terimaan dividen yang tinggi daripada syarikat gas.
2.	Pampasan Hak Ke Atas Minyak	1,322.60	894.21	428.39	32.4	Hasil dari pampasan minyak yang tinggi pada tahun 2008 adalah disebabkan harga purata minyak yang tinggi iaitu antara USD76.75 hingga USD134/ <i>barrel</i> berbanding harga pada tahun 2009 iaitu USD63.90/ <i>barrel</i> .
3.	Royalti Hutan	595.89	386.34	209.55	35.2	Pengeluaran hasil kayu yang rendah pada tahun 2009 iaitu 10,368,051m ³ berbanding 11,333,578m ³ pada tahun 2008.
4.	Minyak Sawit Mentah	251.63	194.43	57.20	22.7	Penurunan jumlah jualan minyak sawit mentah dan harga jualan yang lebih rendah berbanding tahun 2008.
5.	Bangunan-bangunan Pejabat Kerajaan	20.33	5.27	15.06	74.1	Penurunan kutipan hasil adalah disebabkan oleh penurunan jumlah penyewaan bangunan Kerajaan.
Jumlah		4,509.58	2,344.35	2,165.23	48.0	

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri

c) Trend Pungutan Hasil

Analisis perbandingan kutipan hasil bagi tahun 2005 hingga 2009 menunjukkan peningkatan kutipan hasil setiap tahun iaitu antara 2.1% hingga 59.3% bagi tahun 2005 hingga 2008, manakala kutipan hasil menurun sebanyak 29.4% pada tahun 2009. Kedudukan kutipan hasil bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.10** dan **Carta 4.2**. Kedudukan pungutan hasil pada tahun 2009 adalah berkurangan berbanding tahun 2008, namun ia masih tinggi berbanding tahun 2005, 2006 dan 2007.

Jadual 4.10
Trend Pungutan Hasil Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Kategori Hasil	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Hasil Cukai	939.41	900.84	993.81	1,071.85	807.88
2.	Hasil Bukan Cukai	2,178.55	2,961.13	2,950.77	5,245.97	3,642.38
3.	Terimaan Bukan Hasil	23.04	21.68	16.10	21.60	10.35
4.	Pemberian Kerajaan Persekutuan Dan Bayaran Balik	88.04	89.87	94.69	121.31	102.67
Jumlah		3,229.04	3,973.52	4,055.37	6,460.73	4,563.28

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Carta 4.2
Trend Pungutan Hasil Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

d) Penyumbang Utama Hasil

Penyumbang utama hasil Kerajaan Negeri bagi tempoh lima tahun adalah pampasan gantian hak ke atas gas, pampasan gantian hak ke atas minyak, hasil dividen, royalti hutan dan premium tanah adalah seperti di **Jadual 4.11**. Kedudukan penyumbang hasil utama susut pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 tetapi lebih tinggi berbanding tahun 2005, 2006 dan 2007.

Jadual 4.11
Penyumbang Utama Hasil Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Butiran Hasil	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Pampasan Gantian Hak Ke Atas Gas	427.21	541.10	561.49	819.69	970.73
2.	Pampasan Gantian Hak Ke Atas Minyak	739.87	951.23	991.17	1,322.60	894.21
3.	Dividen	560.16	760.85	676.36	2,319.13	864.10
4.	Royalti Hutan	690.86	631.40	629.85	595.89	386.34
5.	Premium Tanah	157.76	201.00	158.75	169.74	261.81
Jumlah		2,575.86	3,085.58	3,017.62	5,227.05	3,377.19

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Sumber hasil bukan cukai iaitu pampasan gantian hak ke atas gas yang meningkat antara 3.8% hingga 46% setiap tahun dalam tempoh lima tahun. Peningkatan ini disebabkan pengeluaran gas yang meningkat berbanding dengan tahun sebelumnya. Pampasan gantian hak ke atas minyak mengalami penurunan yang ketara iaitu 32.4% pada tahun 2009 disebabkan harga purata minyak yang rendah bagi tahun 2009 berbanding tahun sebelumnya. Penurunan ketara dividen iaitu 62.7% pada tahun 2009 adalah disebabkan pada tahun 2008 terdapat bayaran balik tuntutan hasil cukai ke atas dividen bagi tahun 2006 dan 2007 dari Lembaga Hasil Dalam Negeri (LHDN) berjumlah RM630.9 juta. Hasil cukai seperti royalti hutan dan premium tanah juga menyumbang kepada hasil keseluruhan Kerajaan Negeri. Bagaimanapun, dalam tempoh lima tahun hasil royalti hutan menunjukkan trend menurun antara 0.2% hingga 35.2%. Hasil daripada premium tanah menunjukkan peningkatan pada tahun 2006, 2008 dan 2009 iaitu pada kadar 6.9% hingga 54.2% masing-masing.

4.4.2 Perbelanjaan Mengurus

Hasil Kerajaan Negeri merupakan sumber utama yang akan digunakan bagi tujuan perbelanjaan mengurus dan pembangunan. Perbelanjaan Mengurus terdiri daripada Maksud Tanggungan dan Bekalan. Bagi Maksud Tanggungan, perbelanjaan dikenakan ke atas Kumpulan Wang Disatukan termasuk bayaran pencen, ganjaran, pampasan dan pembayaran hutang negeri. Maksud Bekalan seperti emolumen, semua kenaan kepada peruntukan belanjawan bagi barang-barang dan perkhidmatan serta bayaran pindahan seperti caruman kepada Kumpulan Wang Pembangunan serta wang diperuntukkan kepada Badan-Badan Berkanun, Pihak Berkuasa Tempatan melalui pemberian/pinjaman yang dianggap sebagai perbelanjaan.

a) Perbelanjaan

Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri pada keseluruhannya meningkat sejumlah RM79.99 juta atau 6.6% iaitu daripada RM1.22 bilion pada tahun 2008 kepada RM1.30 bilion pada tahun 2009 seperti di **Jadual 4.12**. Jumlah tersebut tidak termasuk caruman kepada Kumpulan Wang Berkanun sejumlah RM2.35 bilion yang menurun sejumlah RM850 juta atau 26.6% berbanding RM3.20 bilion pada tahun 2008.

Jadual 4.12
Perbelanjaan Mengurus Pada Tahun 2008 Dan 2009

Bil.	Kategori Perbelanjaan	Tahun		Peningkatan (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	410.20	417.10	6.90	1.7
2.	Perkhidmatan Dan Bekalan	421.23	487.18	65.95	15.7
3.	Aset	11.16	14.51	3.35	30.0
4.	Pemberian Dan Kenaan Bayaran Tetap	352.60	368.47	15.87	4.5
5.	Perbelanjaan Lain	22.70	10.62	(12.08)	(53.2)
Jumlah		1,217.89	1,297.88	79.99	6.6

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

b) Analisis Peningkatan/Penurunan Perbelanjaan Mengurus

Analisis Audit mendapati peningkatan perbelanjaan yang ketara adalah perbelanjaan perkhidmatan dan bekalan sejumlah RM65.95 juta atau 15.7%. Antara butiran perbelanjaan yang menunjukkan peningkatan/penurunan yang ketara pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 adalah seperti di **Jadual 4.13**.

Jadual 4.13
Peningkatan/Penurunan Perbelanjaan Yang Ketara Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Perbelanjaan	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)		Punca Peningkatan/ (Penurunan)
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Perjalanan Dan Pengangkutan	37.73	50.81	13.08	34.7	Perbelanjaan tiket penerbangan meningkat.
2.	Penyelenggaraan Dan Pembaikan Kecil Yang Dibeli	34.74	44.21	9.47	27.3	Peningkatan dalam kemudahan bekalan air.
3.	Perhubungan Dan Utiliti	47.65	58.32	10.67	22.4	Perbelanjaan elektrik meningkat.
4.	Faedah-faedah Kewangan Yang Lain	25.43	9.40	(16.03)	(63.0)	Pengurangan disebabkan tiada bonus diberi kepada penjawat awam bagi tahun 2009.
5.	Bayaran Tunai Untuk Gantian Cuti	1.79	0.49	(1.30)	(72.6)	Bayaran tunai untuk gantian cuti berkurangan.

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

c) Trend Perbelanjaan Mengurus

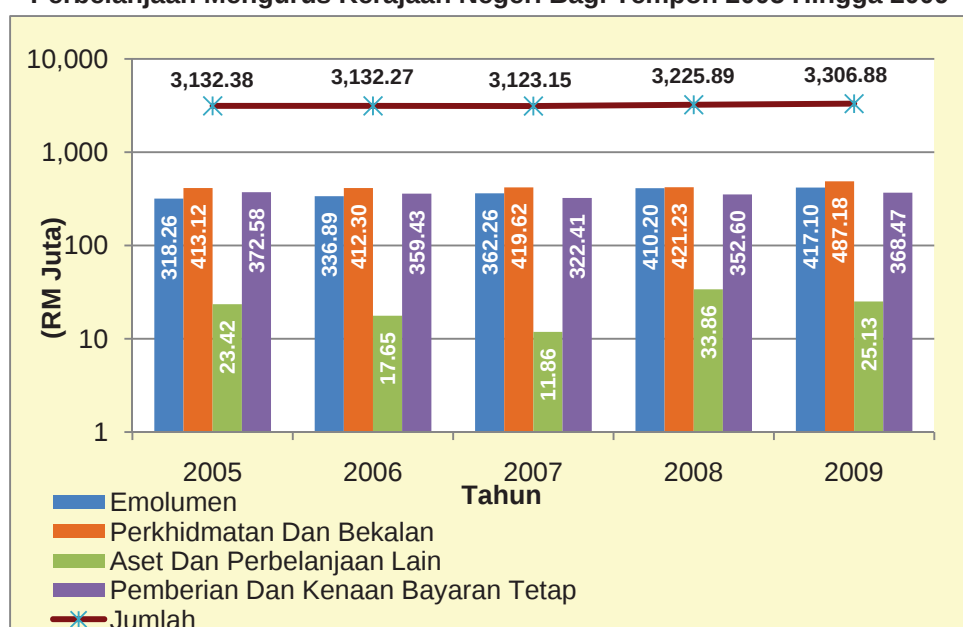
Analisis perbandingan perbelanjaan mengurus bagi tahun 2005 hingga 2009 menunjukkan peningkatan perbelanjaan mengurus bagi tahun 2008 hingga 2009 manakala perbelanjaan mengurus menurun pada tahun 2005 hingga 2007. Kedudukan perbelanjaan mengurus bagi tempoh 2005 hingga 2009 seperti di **Jadual 4.14** dan **Carta 4.3**. Kedudukan perbelanjaan mengurus pada tahun 2009 adalah yang tertinggi berbanding lima tahun kebelakangan.

Jadual 4.14
Perbelanjaan Mengurus Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Kategori Perbelanjaan	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Emolumen	318.26	336.89	362.26	410.20	417.10
2.	Perkhidmatan Dan Bekalan	413.12	412.30	419.62	421.23	487.18
3.	Aset	21.65	15.49	10.12	11.16	14.51
4.	Pemberian Dan Kenaan Bayaran Tetap	372.58	359.43	322.41	352.60	368.47
5.	Perbelanjaan Lain	1.77	2.16	1.74	22.70	10.62
Jumlah		1,127.38	1,126.27	1,116.15	1,217.89	1,297.88

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Carta 4.3
Perbelanjaan Mengurus Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.4.3 Prestasi Kewangan Akaun Hasil Disatukan

Pada tahun 2009, Akaun Hasil Disatukan Kerajaan Negeri telah mencatat penurunan bagi lebih pendapatan sejumlah RM915.40 juta iaitu penurunan sejumlah RM1.13 bilion atau 55.2% berbanding lebih tahun 2008 yang berjumlah RM2.04 bilion seperti di **Jadual 4.15**. Penurunan ini adalah disebabkan oleh hasil yang berkurang sejumlah RM1.90 bilion berbanding dengan tahun 2008.

Jadual 4.15
Prestasi Kewangan Akaun Hasil Disatukan Pada Tahun 2008 Dan 2009

Bil.	Butiran	Tahun		Penurunan	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil	6,460.73	4,563.28	1,897.45	29.4
2.	Perbelanjaan Mengurus	4,417.89	3,647.88	770.01	17.4
Lebih		2,042.84	915.40	1,127.44	55.2

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

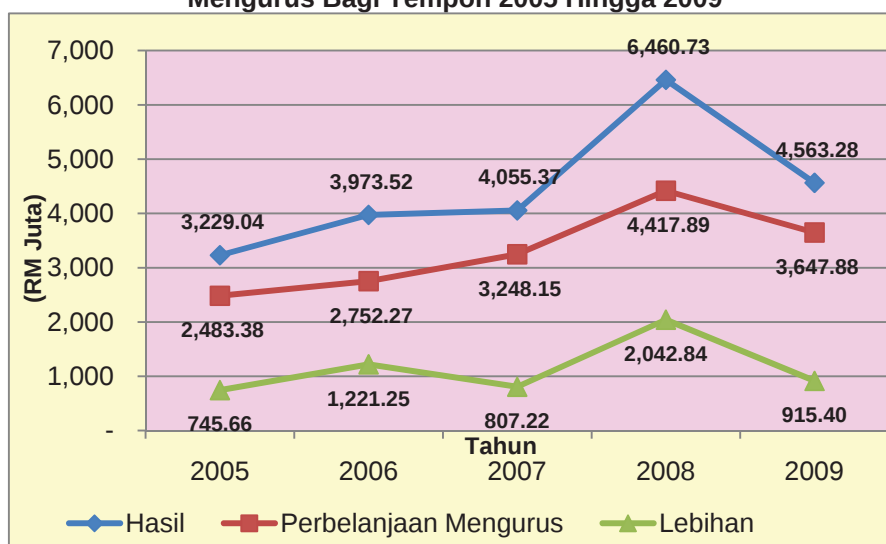
Analisis perbandingan lebih pendapatan bagi tahun 2005 hingga 2009 menunjukkan lebih pendapatan setiap tahun bagi tempoh 2005 hingga 2009 seperti di **Jadual 4.16** dan **Carta 4.4**. Kedudukan lebih pendapatan pada tahun 2009 berkurangan berbanding tahun 2008, namun masih tinggi berbanding tahun 2005 dan 2007.

Jadual 4.16
Prestasi Hasil Berbanding Perbelanjaan Mengurus Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Perkara	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Hasil	3,229.04	3,973.52	4,055.37	6,460.73	4,563.28
2.	Perbelanjaan Mengurus	2,483.38	2,752.27	3,248.15	4,417.89	3,647.88
	Lebihan	745.66	1,221.25	807.22	2,042.84	915.40

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Carta 4.4
Prestasi Hasil Berbanding Perbelanjaan Mengurus Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.5 AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

Akaun Pinjaman Disatukan ditubuhkan mengikut kehendak Seksyen 7(b), Akta Acara Kewangan 1957. Akaun ini digunakan untuk mengakaun semua pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan, bayaran balik pinjaman dan pindahan penerimaan pinjaman ke Akaun Kumpulan Wang Pembangunan atau Akaun Hasil Disatukan.

4.5.1 Pada akhir tahun 2009, Akaun ini tidak mempunyai baki iaitu sama seperti pada tahun 2008 dan tahun sebelumnya. Pinjaman sejumlah RM213.13 juta yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan telah diambil kira ke Akaun ini sebelum dipindahkan kesemuanya ke Kumpulan Wang Pembangunan. Daripada jumlah pinjaman tersebut, sejumlah RM13.17 juta dipinjamkan semula kepada Badan Berkanun Negeri, manakala sejumlah RM199.96 juta adalah bagi membiayai projek yang diurus sendiri oleh Kerajaan Negeri. Peningkatan/penurunan jumlah pinjaman yang diterima pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 mengikut jenis pinjaman adalah seperti di **Jadual 4.17**.

Jadual 4.17
Jumlah Pinjaman Diterima Mengikut Jenis Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Jenis Pinjaman	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Bekalan Air	161.46	102.30	(59.16)	(36.6)
2.	Projek Ladang	1.10	3.80	2.70	245.4
3.	Perindustrian	44.12	67.58	23.46	53.2
4.	Pembetulan Najis Dan Perparitan	62.74	39.45	(23.29)	(37.1)
Jumlah		269.42	213.13	(56.29)	(20.9)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.5.2 Pada tahun 2009, Kerajaan Negeri telah menerima tiga pinjaman untuk projek baru berkaitan dengan perindustrian dan bekalan air sejumlah RM34.45 juta. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.18**.

Jadual 4.18
Pinjaman Baru Kerajaan Negeri Bagi Tahun 2009

Bil.	Jenis Pinjaman	Jumlah Pinjaman (RM Juta)
1.	Projek Bio Valley Park, Miri, Sarawak	1.03
2.	Projek Estet Perindustrian Kota Samarahan, Sarawak	27.52
3.	Projek Pembinaan Empangan Bengoh, Sarawak	5.90
Jumlah		34.45

Sumber: Rekod Perbendaharaan Negeri Sarawak

Kesemua pinjaman baru ini telah diagihkan mengikut tujuan pinjaman dibuat. Kerajaan Negeri juga tidak mempunyai tunggakan bayaran pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan.

4.6 AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan adalah sebahagian daripada Kumpulan Wang Disatukan yang diwujudkan di bawah Seksyen 7(c) Akta Acara Kewangan 1957 dan terdiri daripada Kumpulan Wang Pembangunan, Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam, Akaun Deposit dan Akaun Kena Bayar. Akaun ini menguruskan semua wang yang diterima tertakluk kepada amanah dan digunakan mengikut terma-terma amanah tersebut. Pada 31 Disember 2009, baki Kumpulan Wang ini sejumlah RM5.60 bilion iaitu meningkat sejumlah RM185.92 juta atau 3.4% daripada baki pada akhir tahun 2008 sejumlah RM5.41 bilion.

4.6.1 Kumpulan Wang Pembangunan

Kumpulan Wang Pembangunan ditubuhkan mengikut Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966 (Akta 70). Terimaan Kumpulan Wang ini terdiri daripada caruman dari Akaun Hasil, terimaan pemberian dan pinjaman dari Kerajaan Persekutuan bagi maksud pembangunan dan juga terimaan bayaran balik pinjaman dari Agensi Kerajaan. Kumpulan Wang ini hanya boleh dibelanjakan untuk maksud seperti yang ditentukan dalam Akta tersebut.

- a) Baki lebih terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan pada akhir tahun 2008 berjumlah RM2.91 bilion telah menurun sebanyak 1.2% kepada RM2.88 bilion pada akhir tahun 2009 kerana defisit dalam perbelanjaan berjumlah RM35.50 juta berbanding surplus sejumlah RM934.36 juta pada tahun 2008. Perbandingan baki lebih bagi tahun 2009 berbanding 2008 adalah seperti di **Jadual 4.19**.

Jadual 4.19
Baki Kumpulan Wang Pembangunan Bagi Tahun 2008 Dan 2009

Bil.	Perkara	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	Peningkatan/ (Penurunan)	
				(RM Juta)	(%)
1.	Baki Kredit Pada 1 Januari	1,977.49	2,911.85	934.36	47.2
2.	Penerimaan	3,645.08	2,798.26	(846.82)	(23.2)
3.	Perbelanjaan	2,710.72	2,833.76	123.04	4.5
4.	Lebihan/(Defisit)	934.36	(35.50)	(969.86)	(103.8)
5.	Baki Kredit Pada 31 Disember	2,911.85	2,876.35	(35.50)	(1.2)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

- b) Penerimaan Kumpulan Wang ini bagi tahun 2009 berjumlah RM2.80 bilion adalah terdiri daripada caruman Akaun Hasil Disatukan berjumlah RM2.35 bilion, Pemberian Kerajaan Persekutuan berjumlah RM48.20 juta, pindahan dari Akaun Pinjaman Disatukan berjumlah RM213.13 juta, bayaran balik Pinjaman daripada Badan Berkanun dan lain-lain berjumlah RM92.78 juta dan pelbagai terimaan berjumlah RM94.15 juta. Perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2009 adalah berjumlah RM2.83 bilion berbanding RM2.71 bilion pada tahun 2008 iaitu meningkat berjumlah RM123.04 juta atau 4.5%.
- c) Peruntukan sejumlah RM3.08 bilion telah diagihkan kepada sembilan Kementerian/Jabatan pada tahun 2009 untuk maksud pembangunan. Daripada jumlah tersebut, sejumlah RM2.83 bilion atau 92.1% telah dibelanjakan. Butiran pencapaian perbelanjaan pembangunan bagi sembilan Kementerian/Jabatan tersebut adalah seperti di **Jadual 4.20**.

Jadual 4.20
Pencapaian Perbelanjaan Pembangunan Pada Tahun 2009

Bil.	Kementerian/Jabatan	Peruntukan (RM Juta)	Perbelanjaan (RM Juta)	Peratus (%)
1.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	2,430.13	2,262.56	93.1
2.	Kementerian Kemudahan Awam	270.40	243.37	90.0
3.	Kementerian Pembangunan Bandar Dan Pelancongan	113.70	85.00	74.8
4.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	174.08	161.78	92.9
5.	Kementerian Pembangunan Luar Bandar	14.34	13.55	94.5
6.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	7.61	4.53	59.5
7.	Kementerian Pemodenan Pertanian	35.64	35.20	98.8
8.	Kementerian Perancangan Dan Pengurusan Sumber	9.80	8.07	82.3
9.	Jabatan Ketua Menteri	19.67	19.70	100.1
Jumlah		3,075.37	2,833.76	92.1

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

d) **Analisis Peningkatan Dan Penurunan Perbelanjaan Pembangunan**

Analisis Audit mendapati antara peningkatan dan penurunan perbelanjaan pembangunan yang ketara bagi tahun 2009 berbanding tahun 2008 adalah melibatkan pelaksanaan projek seperti di **Jadual 4.21** dan **Jadual 4.22**.

Jadual 4.21

Peningkatan Perbelanjaan Pembangunan Ketara Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Projek	Perbelanjaan		Peningkatan		Punca Peningkatan
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	<i>Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund</i>	1,719.08	1,825.06	105.98	6.2	Perbelanjaan bagi tahun 2009 dan 2008 adalah berdasarkan kepada komitmen sebenar Kerajaan Negeri pada tahun kewangan berkenaan.
2.	<i>Similajau Water Supply</i>	0.01	79.64	79.63	796,300.0	Pembinaan projek bekalan air hanya bermula pada tahun 2009 menyebabkan perbelanjaan meningkat dengan ketara. Bagi tahun 2008, perbelanjaan hanya untuk tujuan bayaran balik oleh konsultan bagi tuntutan perjalanan.
3.	<i>Bengoh Dam</i>	59.39	115.29	55.90	94.1	Tahun 2009 merupakan fasa utama dalam pembinaan Empangan Bengoh menyebabkan peningkatan ketara dalam perbelanjaan.
4.	<i>Kota Samarahan Industrial Estate (Extension)</i>	19.94	39.44	19.50	97.8	Perbelanjaan bagi tahun 2008 dan 2009 adalah berdasarkan kepada peruntukan yang telah diluluskan iaitu RM20 juta dan RM40 juta masing-masing.
5.	<i>Development Aid</i>	17.86	30.09	12.23	68.5	Pembayaran merupakan geran pembangunan kepada Lembaga Kemajuan Bintulu berdasarkan kepada kutipan sewa/premium tanah sebenar yang dipungut.
Jumlah		1,816.28	2,089.52	273.24	15.0	

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Rekod Jabatan Berkaitan

Jadual 4.22
Penurunan Perbelanjaan Pembangunan Yang Ketara Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Projek	Perbelanjaan		Penurunan		Punca Penurunan
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	<i>Land Compensation – Miscellaneous</i>	48.40	0.83	47.57	98.3	Peruntukan ini adalah untuk membiayai pembayaran pengambilan tanah bagi projek pembangunan yang diluluskan oleh Kerajaan Negeri dari semasa ke semasa.
2.	Sistem Pengurusan Air Sisa Secara Bersepadu Di Bandaraya Kuching	75.19	50.11	25.08	33.4	Perbelanjaan tahun 2009 adalah berdasarkan kemajuan sebenar dan <i>value of works</i> yang telah dilaksanakan. Kemajuan fizikal projek pada tahun 2009 adalah seperti yang dirancang.
3.	Pembinaan Loji Salim Fasa II	29.35	9.36	19.99	68.1	Tahun 2008 merupakan tahun di mana aktiviti sedang giat dilaksanakan; iaitu pertengahan <i>S. Curve</i> . Di samping itu, perbelanjaan 2008 termasuk pendahuluan bagi bulan Januari hingga Mac 2009, manakala pendahuluan bagi Januari hingga Mac 2010 tidak diluluskan dalam tahun 2009.
4.	<i>Kuching/ Samarahan/ Asajaya Expressway, Phase 1</i>	18.29	4.17	14.12	77.2	Projek ini telah siap pada 17 Mei 2008 dan perbelanjaan pada tahun 2009 hanya untuk bayaran akhir projek tersebut.
5.	<i>Gerugu Dam</i>	19.73	6.68	13.05	66.1	Pembinaan Empangan Gerugu telah siap pada 30 Jun 2009.
Jumlah		190.96	71.15	119.81	62.7	

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Rekod Jabatan Berkaitan

- e) Lima Kementerian/Jabatan yang memohon peruntukan asal berjumlah RM74.28 juta untuk membiayai 36 projek telah tidak membuat sebarang perbelanjaan. Butirannya adalah seperti di **Jadual 4.23**.

Jadual 4.23
Peruntukan Tidak Dibelanjakan Bagi Tahun 2009

Bil.	Kementerian/Jabatan	Bil. Projek	Peruntukan Asal (RM Juta)	Pindah Peruntukan (RM Juta)	Peruntukan Muktamad (RM Juta)	Perbelanjaan (RM Juta)
1.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	3	0.10	(0.07)	0.03	0
2.	Kementerian Kemudahan Awam	22	68.83	(11.49)	57.34	0
3.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	6	4.42	0.91	5.33	0
4.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	1	0.37	0	0.37	0
5.	Kementerian Pemodenan Pertanian	4	0.56	0	0.56	0
Jumlah		36	74.28	(10.65)	63.63	0

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.6.2 Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 10, Akta Acara Kewangan 1957 melalui resolusi Dewan Undangan Negeri dan hanya boleh digunakan bagi maksud ianya ditubuhkan. Kumpulan Wang ini terdiri daripada Akaun Penyelesaian Kerajaan, Akaun Perniagaan, Akaun Pinjaman, Akaun Dana Kontingensi dan Akaun Amanah Pelbagai. Baki Kumpulan Wang Amanah Kerajaan pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM2.02 bilion meningkat sejumlah RM319.59 juta atau 18.8% berbanding tahun 2008 dengan sejumlah RM1.70 bilion. Kedudukan Kumpulan Wang Amanah Kerajaan adalah seperti di **Jadual 4.24**.

Jadual 4.24
Kedudukan Kumpulan Wang Amanah Kerajaan Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Akaun	Tahun		Peningkatan	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Penyelesaian Kerajaan	(20.85)	(15.68)	5.17	24.8
2.	Akaun Perniagaan	12.53	18.25	5.72	45.7
3.	Akaun Pinjaman	21.17	21.19	0.02	0.1
4.	Akaun Dana Kontingensi	75.00	75.00	0	0
5.	Akaun Amanah Pelbagai	1,615.01	1,923.69	308.68	19.1
Jumlah		1,702.86	2,022.45	319.59	18.8

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

a) Akaun Penyelesaian Kerajaan

Mengikut Arahan Perbendaharaan 153, semua urusan yang termasuk di bawah Akaun Penyelesaian Antara Pejabat Perakaunan dan Kumpulan Wang Akaun Penyelesaian Utama Perbendaharaan hendaklah diselesaikan dengan secepat mungkin melalui Akaun Penyelesaian Kerajaan yang diwujudkan. Pada akhir tahun 2009, sebanyak enam akaun berjumlah RM5.83 juta masih belum diselesaikan. Butiran Akaun Penyelesaian Kerajaan terlibat adalah seperti di **Jadual 4.25**.

Jadual 4.25
Akaun Penyelesaian Kerajaan Yang Belum Diselesaikan

Bil.	Akaun	Baki Pada 31.12.2009 (RM Juta)	Catatan
1.	Pengakap Sempadan	0.61	Tidak aktif sejak tahun 1966.
2.	Pengakap Sempadan Sebelum Hari Malaysia	0.49	
3.	Operasi Tentera	3.06	
4.	Agensi Kerajaan Malaysia	0.38	Tidak aktif sejak tahun 2002.
5.	Pendahuluan Am – Jabatan Tanah Dan Survei	0.13	Sejumlah RM0.04 juta telah dicadangkan untuk dihapus kira.
6.	Pendahuluan Persendirian	1.16	Digunakan untuk mengakaun 12 kes pecah amanah berjumlah RM1.14 juta sejak tahun 1987 hingga 2007. Kes ini masih dalam tindakan pihak berwajib.
Jumlah		5.83	

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Laporan Jabatan

b) Akaun Perniagaan

Akaun Amanah ini ditubuhkan di bawah Seksyen 9(3), Akta Acara Kewangan, 1957. Bagi tujuan memberi perkhidmatan dan bekalan kepada Jabatan Kerja Raya Sarawak

dan kepada Kementerian/Jabatan Kerajaan Negeri dan Persekutuan, sebanyak lapan Akaun Amanah telah ditubuhkan dan diselenggarakan oleh Jabatan Kerja Raya Negeri Sarawak. Kedudukan Akaun Perniagaan pada tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.26**.

Jadual 4.26
Kedudukan Akaun Perniagaan Pada Tahun 2009

Bil.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	Baki Awal (RM Juta)	Baki Akhir (RM Juta)	Catatan
1.	<i>The Unallocated Store Account</i>	(4.13)	(1.65)	Aktif
2.	<i>The General Trading Account</i>	(0.16)	0.14	Aktif
3.	<i>The Plant Maintenance (Development) Trust Account</i>	(1.35)	(1.30)	Aktif
4.	<i>The Plant Maintenance (Departmental) Trust Account</i>	(0.94)	(0.96)	Aktif
5.	<i>The Petrol, Oil and Lubricants Account</i>	(0.04)	0.39	Aktif
6.	<i>The Vehicles and Plant Hire Account</i>	3.55	6.03	Aktif
7.	<i>The Quarry Trading Account</i>	0.51	0.51	Tidak Aktif
8.	<i>The Premix Plant Account</i>	0.34	0.34	Tidak Aktif

Sumber: Penyata Akaun Amanah

Pada akhir tahun 2009, bil tertunggak bagi lapan akaun tersebut adalah berjumlah RM4.55 juta seperti di **Jadual 4.27**.

Jadual 4.27
Nilai Bil Tertunggak Pada Akhir Tahun 2009

Bil.	Akaun Amanah	Jumlah Bil Tertunggak (RM)
1.	<i>The Vehicles and Plant Hire Account</i>	1,918,997
2.	<i>The Petrol, Oil and Lubricants Account</i>	989,663
3.	<i>The Unallocated Store Account</i>	653,661
4.	<i>The Plant Maintenance (Departmental) Trust Account</i>	586,921
5.	<i>The General Trading Account</i>	351,776
6.	<i>The Plant Maintenance (Development) Trust Account</i>	45,188
7.	<i>The Quarry Trading Account</i>	4,796
8.	<i>The Premix Plant Account</i>	1,159
Jumlah		4,552,161

Sumber: Penyata-penyata Akaun Amanah Tahun 2009

Bil yang telah tertunggak antara 1 hingga melebihi 40 tahun seperti di **Jadual 4.28**.

Jadual 4.28
Bil Yang Tertunggak Antara 1 Hingga Melebihi 40 Tahun

Bil.	Tempoh Tertunggak	Tahun	Jumlah (RM)
1.	Lebih 40 tahun	1968 dan sebelum	8,003
2.	31 hingga 40 tahun	1978 hingga 1969	264,713
3.	21 hingga 30 tahun	1988 hingga 1979	339,140
4.	11 hingga 20 tahun	1998 hingga 1989	791,348
5.	Kurang 10 tahun	2009 hingga 1999	3,148,957
Jumlah			4,552,161

Sumber: Penyata-penyata Akaun Amanah Tahun 2009

Adalah didapati Akaun Perniagaan Kuari tidak aktif sejak Kuari Bintulu dipajak kepada Daiwoo Corporation Sdn. Bhd. pada tahun 1988, Kuari Stabar dipajak kepada PPES Kuari Sdn. Bhd. pada tahun 1989 dan Kuari Niah dipajak kepada Buchald Sdn. Bhd. pada tahun 1989.

Selain itu, Akaun Loji Premix juga tidak aktif sejak loji premix JKR di Kuching dipajak pada tahun 1990, Sibu pada tahun 1991 dan Miri pada tahun 1992, kepada PPES Premix Sdn. Bhd.

Akaun Perniagaan Kuari dan Akaun Loji Premix didapati tidak aktif lagi selepas kuari dan loji premix Jabatan Kerja Raya dipajak kepada syarikat yang tersebut di atas. Selain daripada pelarasan bil dan kutipan balik bil tertunggak, tiada transaksi lain diperhatikan berlaku sejak tahun 1998 bagi kedua-dua akaun ini. Jabatan Kerja Raya perlu mengkaji semula keperluan kedua-dua akaun ini dan jika didapati tidak diperlukan lagi, disyorkan kelulusan daripada pihak yang berkenaan diperoleh dan tindakan lain-lain yang diperlukan diambil untuk menutup kedua-dua akaun ini. Perkara ini telah dilaporkan dalam Laporan Ketua Audit Negara yang lepas.

Pada pendapat Audit, pengurusan bil bagi Akaun Amanah yang diselenggarakan oleh Jabatan Kerja Raya adalah kurang memuaskan. Selain daripada bil tertunggak berjumlah RM4.55 juta pada akhir tahun 2009, juga terdapat bil yang telah tertunggak melebihi 40 tahun. Jabatan Kerja Raya perlu mengambil tindakan yang sewajarnya untuk mengatasi masalah bil tertunggak ini.

c) **Akaun Pinjaman**

Akaun Pinjaman merangkumi Akaun Pinjaman Pengangkutan serta Komputer bagi Ahli Pentadbiran, Dewan Undangan Negeri (DUN) dan Yang Di-Pertua Dewan. Selain itu, Akaun Pinjaman juga merangkumi Akaun Pinjaman Pengangkutan, Komputer Dan Alat/Perkakas Isi Rumah bagi penjawat awam Kerajaan Negeri. Pegawai Pengawal untuk akaun ini ialah Setiausaha Kerajaan Negeri. Pada akhir tahun 2009, baki akaun ini meningkat sejumlah RM0.02 juta atau 0.1% menjadi sejumlah RM21.19 juta berbanding sejumlah RM21.17 juta pada akhir tahun 2008.

Semakan Audit terhadap Laporan Subsidiari/Individu bagi akaun ini dan Penyata Akaun Awam bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 mendapati perbezaan baki berjumlah RM0.03 juta bagi 6 jenis Akaun Pinjaman. Penyata penyesuaian bagi perbezaan ini tidak disediakan. Butiran lanjut perbezaan adalah seperti di **Jadual 4.29**.

Jadual 4.29
Perbezaan Antara Baki Di Penyata Akaun Awam
Dan Laporan Subsidiari/Individu Pada Akhir Tahun 2009

Bil.	Akaun	Baki Penyata Akaun Awam Debit (RM)	Baki Laporan Subsidiari/Individu Debit (RM)	Perbezaan (RM)
1.	Pinjaman Pengangkutan (DUN)	122,257	82,957	39,300
2.	Pinjaman Pengangkutan	3,962,390	4,018,331	(55,941)
3.	Pinjaman Komputer	2,704,863	2,708,878	(4,015)
4.	Pinjaman Peti Sejuk	1,155,437	1,164,380	(8,943)
5.	Pinjaman Dapur Masak/Oven	872,079	868,307	3,772
6.	Pinjaman Mesin Basuh	937,868	946,474	(8,606)
Jumlah		9,754,894	9,789,327	(34,433)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Laporan Jabatan

Analisis Audit seterusnya mendapati sebanyak 601 kes akaun berbaki kredit berjumlah RM0.18 juta kerana potongan tidak sempat diberhentikan apabila peminjam telah menyelesaikan semua pinjaman. Analisis Audit juga mendapati sistem pinjaman berkomputer tidak diselenggara dengan lengkap dan kemas kini di mana sebanyak 87 rekod tidak ada maklumat rujukan pinjaman, amaun pinjaman serta tarikh akhir pinjaman perlu dibayar.

d) Kumpulan Wang Luar Jangka

Kumpulan Wang Luar Jangka ditubuhkan selaras dengan Perkara 103 Perlembagaan Persekutuan bagi maksud memenuhi keperluan perbelanjaan yang segera dan luar jangka seperti bencana alam. Pegawai Pengawal akaun ini ialah Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak. Pada tahun 2009, baki Kumpulan Wang ini adalah sama dengan tahun 2008 iaitu sejumlah RM75 juta kerana semua pendahuluan yang dikenakan ke Kumpulan Wang ini telah diselaraskan. Pada tahun 2009, sejumlah RM225.64 juta telah didahulukan dari kumpulan wang ini bagi menampung perbelanjaan pembangunan dan pembekalan, dan telah diselesaikan pada akhir tahun.

e) Akaun Amanah Pelbagai

Kesemua akaun ini mempunyai arahan amanah dan perlu disediakan Penyata Akaun Amanah serta perlu dikemukakan kepada Jabatan Audit Negara bagi tujuan pengesahan. Baki keseluruhan akaun ini telah meningkat sejumlah RM308.68 juta atau 19.1% menjadi RM1.92 bilion pada tahun 2009 berbanding RM1.62 bilion pada tahun 2008. Peningkatan ini adalah disebabkan penerimaan sejumlah RM647.60 juta daripada Kerajaan Persekutuan bagi tujuan pembangunan.

i) *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund*

Akaun ini ditubuhkan pada tahun 2005 di bawah Seksyen 4(3) of *The Financial Procedures (Contingencies and Trust Funds) Ordinance 1963*. Antara tujuan Akaun Amanah ini ialah untuk membolehkan Kerajaan Negeri menjalankan projek atau melabur di dalam mana-mana syarikat, badan korporat yang diluluskan oleh Ketua Menteri secara bertulis bagi menggalakkan pertumbuhan ekonomi, sosial dan pendidikan di Negeri Sarawak. Akaun ini tertakluk kepada *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Direction 2005* dan mula berkuat kuasa pada 1 Januari 2006.

Bagi tempoh 2006 hingga 2009 sejumlah RM5.19 bilion telah diperuntukkan kepada anak syarikat Kerajaan Negeri untuk melaksanakan pelbagai projek pembangunan untuk Kerajaan Negeri seperti pembinaan Dewan Undangan Negeri, Kuching Borneo Convention Center dan lain-lain lagi.

ii) *The State Road Maintenance Fund*

Akaun ini ditubuhkan di bawah Seksyen 4(3), *Financial Procedure (Contingencies and Trust Fund) Ordinance, 1963* bertujuan untuk membiayai kos penyelenggaraan dan membaik pulih jalan raya negeri yang dilaksanakan oleh Jabatan Kerja Raya

dan Pihak Berkuasa Tempatan. Baki akaun ini pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM490.94 juta berbanding sejumlah RM360.35 juta pada tahun 2008. Peningkatan baki adalah disebabkan jumlah pembayaran dan geran yang telah diagihkan pada tahun 2008 adalah berjumlah RM231.15 juta berbanding baki awal dan terimaan tahun tersebut yang berjumlah RM591.50 juta.

iii) Peruntukan Kerajaan Persekutuan Kepada Negeri Sarawak

Pada tahun 2009 Kerajaan Negeri Sarawak telah menerima peruntukan berjumlah RM647.60 juta daripada Kerajaan Persekutuan bagi tujuan pembangunan yang terdiri daripada Bantuan Khas Persekutuan, Akaun Projek Pakej Rangsangan Ekonomi Kedua, Akaun Peruntukan RM1 bilion bagi Negeri Sarawak, Peruntukan Bantuan Penanaman Padi Bukit dan Penyelidikan Tanah Gambut Tropika. Pada tahun 2009 sejumlah RM201.89 juta atau 31.2% telah dibelanjakan menjadikan baki pada akhir tahun 2009 berjumlah RM445.71 juta atau 68.8%. Bagaimanapun, bagi lima akaun ini tiada Arahan Amanah dan Penyata Akaun Amanah disediakan. Butiran adalah seperti di **Jadual 4.30**.

Jadual 4.30
Peruntukan Kerajaan Persekutuan

Bil.	Akaun	Tujuan	Sumber Peruntukan	Tempoh Peruntukan Perlu Dibelanjakan	Jumlah Peruntukan Asal (RM Juta)	Baki Peruntukan (RM Juta)
1.	Bantuan Khas Persekutuan	Untuk program/aktiviti meningkatkan taraf kualiti hidup dan membasmi kemiskinan di kalangan rakyat.	Kementerian Kewangan Malaysia	2009-2010	20.00	18.13
2.	Penyelidikan Tanah Gambut Tropika	Untuk melaksanakan lima projek R & D.	Malaysian Palm Oil Board (MPOB)	2008-2012	8.58	7.78
3.	Peruntukan Bantuan Penanaman Padi Bukit	Untuk bantuan kepada penanam padi bukit.	Kementerian Pemodenan Pertanian	2009-2011	29.36	14.70
4.	Akaun Projek Pakej Rangsangan Ekonomi Kedua	Untuk projek baik pulih infrastruktur akibat banjir dan Program Projek Khas (<i>Low Cost Housing</i>).	Kementerian Kewangan Malaysia	2009-2010	166.34	49.72
5.	Akaun Peruntukan RM1 bilion Bagi Negeri Sarawak	Untuk menerima peruntukan tambahan daripada ICU untuk pelaksanaan projek pembangunan khas di Sarawak.	Unit Penyelarasan Pelaksanaan (ICU), Jabatan Perdana Menteri	2009-2010	423.32	355.37

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.6.3 Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 9, Akta Acara Kewangan, 1957 untuk mengakaunkan sumbangan wang daripada orang perseorangan dan organisasi kepada Kerajaan Negeri bagi tujuan tertentu. Pada akhir tahun 2009, baki Kumpulan Wang Amanah ini adalah sejumlah RM250.43 juta berbanding sejumlah RM230.63 juta pada akhir tahun 2008 iaitu peningkatan sejumlah RM19.80 juta atau 8.6% seperti di **Jadual 4.31**.

Jadual 4.31
Kedudukan Kumpulan Wang Amanah Awam
Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Akaun	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Amanah Khas	202.72	201.99	(0.73)	(0.4)
2.	Amanah Am	27.91	48.44	20.53	73.6
Jumlah		230.63	250.43	19.80	8.6

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

a) Akaun Amanah Khas

Akaun Amanah Khas tertakluk kepada Arahan Amanah dan perlu menyediakan Penyata Akaun Amanah untuk dikemukakan kepada Jabatan Audit Negara bagi tujuan pengesahan. Pada akhir tahun 2009, baki lapan akaun amanah khas adalah sejumlah RM201.98 juta. Semua Penyata Terimaan Dan Bayaran Tahun 2009 telah diterima untuk diaudit. Penyata Terimaan Dan Bayaran Tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.32**.

Jadual 4.32
Penyata Terimaan Dan Bayaran Tahun 2009

Bil.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	Baki Awal (RM Juta)	Baki Akhir (RM Juta)
1.	<i>Non-Pensionable Employees Provident Fund</i>	29.21	29.60
2.	<i>Teachers' Provident Fund</i>	3.59	3.66
3.	<i>The Local Authorities Employees' Provident Fund</i>	3.89	3.89
4.	<i>Buoys and Lights Fund</i>	25.67	22.77
5.	<i>Turtles Board Staff Provident Fund</i>	1.22	1.52
6.	<i>The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund</i>	118.22	118.90
7.	Amanah Penyu	0.18	0.19
8.	<i>Rubber Fund</i>	20.74	21.45
Jumlah		202.72	201.98

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

i) Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja Tak Berpencen, Akaun Kumpulan Wang Simpanan Guru-guru Dan Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja Pihak Berkuasa Tempatan

Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja Tak Berpencen, Akaun Kumpulan Wang Simpanan Guru-guru dan Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja Pihak Berkuasa Tempatan ini diwujudkan sebagai simpanan persaraan sebelum Kumpulan Wang Simpanan Pekerja ditubuhkan. Pada akhir tahun 2009, baki bagi tiga akaun tersebut adalah berjumlah RM37.15 juta berbanding sejumlah RM36.69 juta pada tahun 2008. Semakan Audit mendapati perbezaan antara baki akaun kawalan dan akaun pencarum individu pada tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.33**.

Jadual 4.33
Kedudukan Pengesahan Penyata Terimaan Dan Bayaran Tahun 2009

Bil.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	Baki Akaun Kawalan Pada 31.12.2009 (RM)	Baki Akaun Pencarum Pada 31.12.2009 (RM)	Perbezaan Baki (RM)
1.	<i>Non-Pensionable Employees Provident Fund</i>	17,860,054	17,684,695	175,359
2.	<i>Teachers' Provident Fund</i>	1,365,692	1,416,630	(50,938)
3.	<i>The Local Authorities Employees' Provident Fund</i>	2,574,490	2,577,531	(3,041)
Jumlah		21,800,236	21,678,856	121,380

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

ii) *Buoys and Lights Fund* (Akaun Dana Boya Dan Api)

Penyata Akaun Dana Boya dan Api bagi tahun berakhir 31 Disember 2008 dan 31 Disember 2009 dikemukakan untuk pengauditan pada 30 April 2009 dan Sijil Audit Berteguran diberikan bagi kedua-dua akaun ini. Pada akhir tahun 2009 baki akaun ini seperti di Penyata Lengkap Kumpulan Wang Amanah Awam adalah berjumlah RM22.77 juta dan baki Penyata Akaun berjumlah RM30.43 juta berbeza sejumlah RM7.66 juta. Perbezaan adalah disebabkan pertikaian dalam pembahagian kutipan Dana Boya dan Api di antara Kerajaan Negeri dan Kementerian Pengangkutan Malaysia serta berkaitan perundangan yang melibatkan tafsiran dalam bidang kuasa yang melibatkan hal berkaitan dius dan api seperti berikut:

- Pada Disember 2006, Dewan Undangan Negeri Sarawak telah meluluskan pindaan ke atas *Sarawak Rivers (Amendment) Ordinance 2006* dan *Merchant Shipping (Buoys and Light) Amendment 2006* bertujuan membahagikan kutipan dius boya dan api sedia ada berjumlah 25 sen masing-masing 10 sen kepada Dana Boya dan Api Sarawak dan 15 sen kepada Lembaga Sungai-sungai Sarawak.
- Pada April 2007, Kementerian Pengangkutan Malaysia telah memaklumkan Setiausaha Tetap Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan Sarawak bahawa dius dan api terletak di bawah bidang kuasa Kerajaan Persekutuan seperti dinyatakan dalam Perlembagaan Persekutuan, item 9(e), Senarai Persekutuan, Jadual Kesembilan.
- Peguam Besar Negeri Sarawak pada Ogos 2007 berpendapat Kerajaan Negeri mempunyai kuasa untuk menubuhkan Lembaga Boya dan Api serta menetapkan jumlah dius boya dan api. Oleh itu, hasil daripada kutipan dius boya dan api dimasukkan ke dalam akaun Perbendaharaan Negeri. Walaupun ordinan di bawah undang-undang Persekutuan tetapi dari segi pentadbiran ia masih di bawah kuasa Negeri.
- Juga diputuskan supaya satu jawatankuasa kerja yang dianggotai oleh Jabatan Peguam Negara dan Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan Sarawak dibentuk bagi membincangkan isu berkaitan perundangan dius dan api sebagai penyelesaian.

- Pada 28 Julai 2008, Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri telah mewujudkan kod akaun Penyelesaian Wang Amanah (Akaun Pungutan “Boya dan Api” Dan “*Riverine Traffic Fees*” - Kod A06325) bagi memperakaunkan kutipan dius boya dan api. Setiausaha Tetap Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan Sarawak dilantik sebagai Pegawai Pengawal bagi akaun amanah ini. Kutipan ini akan diagihkan sejumlah 10 sen kepada Jabatan Laut bagi Akaun Dana Boya dan Api dan sejumlah 15 sen kepada Lembaga Sungai-Sungai sebagai *Riverine Traffic Fees*. Bagaimanapun, tiada penyata akaun dan penyata penyesuaian bagi akaun ini dikemukakan untuk pengauditan. Baki akaun pada akhir tahun 2009 adalah berjumlah RM3.86 juta.
- Sehingga tarikh laporan ini disediakan isu ini masih belum selesai dan Kementerian Pengangkutan Malaysia masih berpendirian bahawa perkara berkaitan dius dan api adalah di bawah bidang kuasa Kerajaan Persekutuan termasuk kutipan.

Pihak Audit berpendapat keputusan mesyuarat antara Kementerian Pengangkutan Malaysia, Peguam Besar Negeri Sarawak dan Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan Sarawak pada 3 Ogos 2007 untuk membentuk satu jawatan kuasa kerja yang dianggotai oleh Jabatan Peguam Negara dan Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan Sarawak perlu dilaksanakan dengan segera bagi membincangkan isu berkaitan perundangan dius dan api sebagai penyelesaian.

iii) *The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund* (Kumpulan Wang Kawasan Konsesi Hutan)

Kumpulan Wang Kawasan Konsesi Hutan ditubuhkan di bawah *The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund Ordinance 1985*. Tujuan akaun ini adalah untuk memulihkan ekonomi, sosial dan pembangunan masyarakat setempat yang terjejas akibat aktiviti pembalakan, meningkat/membaiki/menyesuaikan kemudahan infrastruktur, kemudahan awam dan sosial di dalam atau di luar kawasan konsesi hutan, meningkatkan tahap kesihatan dan pendidikan serta menjalankan aktiviti untuk kepentingan dan faedah masyarakat setempat.

Adalah didapati Kumpulan Wang ini tidak diuruskan mengikut tujuan penubuhannya iaitu untuk melaksanakan projek masyarakat seperti yang ditetapkan. Analisis perbelanjaan Kumpulan Wang ini bagi tahun 2007 hingga 2009 mendapati hanya 6.5% hingga 8.4% perbelanjaan digunakan bagi tujuan objektif penubuhan Kumpulan Wang, manakala 91% hingga 93.5% daripada dana digunakan untuk tujuan aktiviti pelaburan dalam simpanan tetap, pegangan ekuiti dan saham amanah seperti di **Jadual 4.34**.

Jadual 4.34
Analisis Perbelanjaan Kumpulan Wang Bagi Tempoh 2007 Hingga 2009

Bil.	Tujuan Penggunaan Dana	2007		2008		2009	
		(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)
1.	Aktiviti Pelaburan	109.72	93.5	112.88	93.1	99.59	91.0
2.	Perbelanjaan Mengikut Objektif Kumpulan Wang	7.67	6.5	8.27	6.8	9.23	8.4
3.	Lain-lain Perbelanjaan	-	-	0.07	0.1	0.57	0.6
Jumlah		117.39	100.0	121.22	100.0	109.39	100.0

Sumber: Penyata Akaun Forest Concession Area Fund Tahun 2007 Hingga 2009

Kerugian tidak nyata daripada aktiviti pelaburan setakat 31 Disember 2009 adalah berjumlah RM14.46 juta seperti di **Jadual 4.35**.

Jadual 4.35
Kos, Nilai Semasa Dan Keuntungan/(Kerugian) Pelaburan
Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2009

Bil.	Pelaburan	Kos Pelaburan Pada 31.12.2009 (RM Juta)	Nilai Semasa Pelaburan Pada 31.12.2009 (RM Juta)	Keuntungan/(Kerugian) (RM Juta)
1.	Simpanan Tetap	23.51	23.51	-
2.	Amanah Saham Sarawak	16.72	16.72	-
3.	Unit Trust (CMS Trust Management Bhd. dan CIMB Wealth Advisors Bhd.)	16.32	16.84	0.52
4.	Pelaburan Ekuiti Di bawah Pengurus Portfolio (CMS Trust Management Bhd.)	41.34	26.36	(14.98)
5.	Curtin (Malaysia) Sdn. Bhd.	16.66	16.66	-
Jumlah		114.55	100.09	(14.46)

Sumber: Penyata Akaun Forest Concession Area Fund Tahun 2009

iv) Akaun Dana Getah

Akaun Dana Getah ditubuhkan di bawah *The Rubber Ordinance 1958*. Akaun ini bertujuan untuk membiayai perbelanjaan berkaitan dengan pengurusan dana getah, penyelidikan dan menambah baik industri getah. Hasil utama bagi dana ini adalah kutipan ses getah. Pada akhir tahun 2009, baki akaun amanah ini adalah berjumlah RM21.45 juta iaitu meningkat sejumlah RM0.71 juta atau 3.4% berbanding tahun 2008 berjumlah RM20.74 juta.

4.6.4 Pembentangan Penyata Akaun Di Dewan Undangan Negeri

Pengurusan Akaun Amanah adalah tertakluk kepada Arahan Amanah yang dinyatakan di bawah ordinan/prosedur berkaitan. Semakan Audit mendapati 13 daripada Akaun Amanah yang perlu menyediakan Penyata Akaun Tahunan ini memperuntukkan supaya Akaun Amanah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Bagaimanapun, sebanyak 8 daripada 13 akaun belum dibentangkan di Dewan Undangan Negeri bagi Penyata Akaun yang telah disahkan seperti di **Jadual 4.36**.

Jadual 4.36
Penyata Akaun Belum Dibentang Di Dewan Undangan Negeri

Bil.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	Tahun Penyata Akaun
1.	<i>Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund</i>	2006-2008
2.	<i>The State Road Maintenance Fund</i>	2008
3.	<i>Low Cost Housing Revolving Fund Trust Account</i>	2008
4.	<i>The Special Land Acquisition Fund</i>	2008
5.	<i>The Bandar Sibu Development Trust Fund</i>	2008
6.	<i>The Government Group Personal Accident Insurance Fund</i>	2008
7.	<i>Housing Loan Trust Account For Low Income Group</i>	2008
8.	<i>The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund</i>	2008

Sumber: Jabatan Audit Negara Dan Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.6.5 Deposit

Deposit adalah wang yang disimpan bagi tujuan tertentu dan perlu dikembalikan atau diselaraskan selepas tujuannya telah dicapai. Pada akhir tahun 2009, deposit yang dipegang oleh Kerajaan Negeri menurun sejumlah RM50.86 juta atau 17.7% menjadi RM235.76 juta berbanding sejumlah RM286.62 juta pada tahun 2008. Penurunan ini disebabkan pengurangan amaun deposit dalam tahun 2009 terutamanya Deposit Am sejumlah RM33.75 juta dan Deposit Jabatan Tanah Dan Survei sejumlah RM35.28 juta. Kedudukan deposit bagi tahun 2009 berbanding tahun 2008 adalah seperti di **Jadual 4.37**.

Jadual 4.37
Kedudukan Deposit Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Jenis Deposit	Tahun		Penurunan	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Deposit Am	80.23	42.92	37.31	46.5
2.	Deposit Khas	206.39	192.84	13.55	6.6
	Jumlah	286.62	235.76	50.86	17.7

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Trend baki deposit bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.38**. Kedudukan baki deposit pada tahun 2009 berkurangan berbanding tahun 2008 dan 2007 namun ia lebih tinggi berbanding tahun 2005 dan 2006.

Jadual 4.38
Baki Deposit Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Jenis Deposit	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Deposit Am	16.16	38.06	54.33	80.23	42.92
2.	Deposit Khas	86.43	70.34	208.32	206.39	192.84
	Jumlah	102.59	108.40	262.65	286.62	235.76

Sumber: Penyata Akaun Awam Kerajaan Negeri Sarawak

Semakan Audit mendapati baki deposit dalam Penyata Akaun Awam pada akhir tahun 2009 berbeza sejumlah RM3.85 juta dengan senarai baki individu yang disediakan bagi Deposit Khas Jabatan bagi Jabatan Tanah Dan Survei, Jabatan Kerja Raya dan Jabatan Perhutanan. Perbezaan berkenaan disebabkan rekod yang disimpan oleh jabatan tidak

lengkap dan kemas kini. Di samping itu, penyata penyesuaian tidak disediakan bagi menjelaskan perbezaan berkenaan. Perbezaan antara senarai baki individu dengan baki di Penyata Akaun Awam pada akhir tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.39**.

Jadual 4.39
Perbezaan Antara Baki Di Penyata Akaun
Awam Dan Senarai Individu Pada Akhir Tahun 2009

Bil.	Jenis Deposit	Baki Pada 31 Disember 2009		Perbezaan (RM Juta)
		Penyata Akaun Awam (RM Juta)	Senarai Individu (RM Juta)	
Deposit Khas:				
1.	Jabatan Tanah Dan Survei	148.49	152.03	(3.54)
2.	Jabatan Kerja Raya	28.53	28.86	(0.33)
3.	Jabatan Perhutanan	9.59	9.57	0.02
Jumlah		186.61	190.46	(3.85)

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak Dan Laporan Jabatan Berkenaan

4.6.6 Akaun Kena Bayar

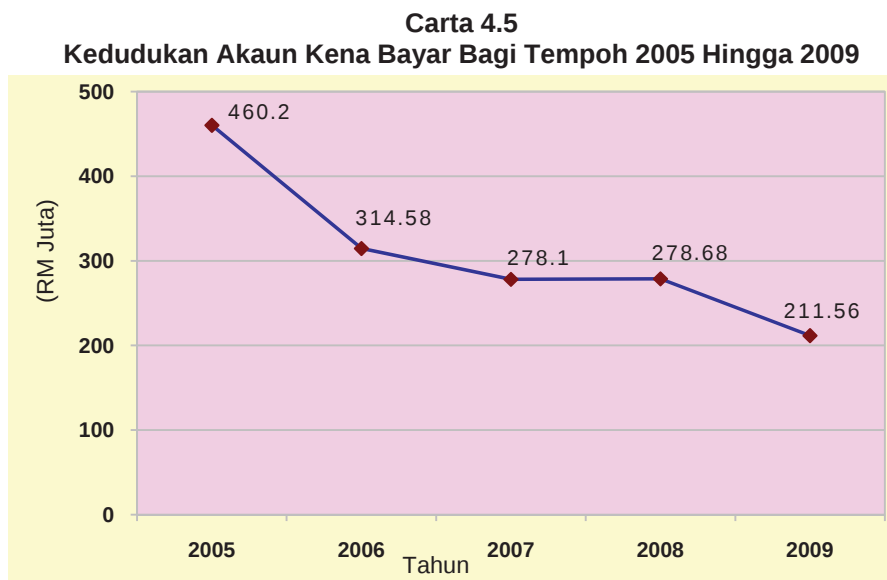
Akaun Kena Bayar (AKB) adalah bayaran yang dilakukan pada bulan Januari tahun berikutnya bagi bekalan dan perkhidmatan yang telah dilakukan pada atau sebelum 31 Disember tahun semasa. Pada tahun 2009, baki AKB menunjukkan penurunan sejumlah RM67.12 juta atau 24.1% berbanding tahun 2008. Penurunan tersebut adalah disebabkan oleh penurunan jumlah bayaran Pembangunan dan Mengurus pada tempoh AKB. Semua perbelanjaan AKB telah dijelaskan dalam bulan Januari 2010. Kedudukan perbelanjaan AKB pada tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 4.40**.

Jadual 4.40
Akaun Kena Bayar Mengikut Kementerian/Jabatan Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Kementerian/Jabatan	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	87.35	66.42	(20.93)	(24.0)
2.	Jabatan Ketua Menteri	35.75	38.29	2.54	7.1
3.	Kementerian Kemudahan Awam	46.80	26.90	(19.90)	(42.5)
4.	Kementerian Kewangan	63.83	23.13	(40.70)	(63.8)
5.	Kementerian Pemodenan Pertanian	9.05	18.15	9.10	100.6
6.	Kementerian Pembangunan Bandar Dan Pelancongan	10.15	11.54	1.39	13.7
7.	Kementerian Perancangan Dan Pengurusan Sumber	6.46	10.75	4.29	66.4
8.	Kementerian Pembangunan Luar Bandar	10.11	8.47	(1.64)	(16.2)
9.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	6.51	4.80	(1.71)	(26.3)
10.	Pelbagai Jabatan	1.05	1.81	0.76	72.4
11.	Kementerian Alam Sekitar Dan Kesihatan Awam	0.40	0.52	0.12	30.0
12.	Kementerian Pembangunan Tanah	0.31	0.26	(0.05)	(16.1)
13.	Kementerian Pembangunan Perindustrian	0.31	0.23	(0.08)	(25.8)
14.	Kementerian Perumahan	0.14	0.17	0.03	21.4
15.	Jabatan Undang-undang Negeri	0.46	0.12	(0.34)	(73.9)
Jumlah		278.68	211.56	(67.12)	24.1

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Analisis perbandingan AKB bagi tempoh lima tahun menunjukkan penurunan pada tahun 2005 hingga 2009 kecuali tahun 2008 menunjukkan peningkatan seperti yang ditunjukkan di **Carta 4.5**. Kedudukan AKB pada tahun 2009 adalah yang terendah berbanding lima tahun kebelakangan.

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Analisis perbandingan antara jumlah perbelanjaan mengurus sebenar berbanding perbelanjaan AKB pada tahun 2009 mendapati prestasi perbelanjaan mengurus pada tahun 2009 meningkat sejumlah RM79.99 juta, manakala AKB mencatatkan penurunan sejumlah RM67.12 juta. Perbelanjaan AKB yang tertinggi oleh enam Kementerian/Jabatan mengikut kategori perbelanjaan adalah seperti di **Jadual 4.41**.

Jadual 4.41
Kementerian/Jabatan Yang Mempunyai Perbelanjaan Tertinggi Pada Tempoh Akaun Kena Bayar Bagi Tahun 2009

Bil.	Kementerian/Jabatan	Perbelanjaan		
		Pembangunan (RM Juta)	Mengurus (RM Juta)	Jumlah (RM Juta)
1.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	46.10	0.28	46.38
2.	Jabatan Ketua Menteri	8.76	26.41	35.17
3.	Kementerian Kemudahan Awam	26.60	0.31	26.91
4.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	15.67	7.15	22.82
5.	Jabatan Kerja Raya	0	20.04	20.04
6.	Kementerian Pemodelan Pertanian	15.99	0.23	16.22
Jumlah		113.12	54.42	167.54

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

4.7 PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI

4.7.1 Terimaan wang tunai adalah terdiri daripada terimaan hasil, pinjaman dan terimaan modal. Manakala bayaran wang tunai terdiri daripada perbelanjaan mengurus, perbelanjaan pembangunan, perbelanjaan modal, bayaran balik pinjaman dan lain-lain bayaran. Pada tahun 2009, Kerajaan Negeri telah mencatat penurunan wang tunai sejumlah RM18.73 juta atau 16.1%.

4.7.2 Terimaan Kerajaan Negeri pada tahun 2009 adalah berjumlah RM10.12 bilion. Komponen terbesar adalah terimaan modal yang berjumlah RM5.35 bilion atau 52.8%. Komponen lain iaitu terimaan hasil berjumlah RM4.56 bilion atau 45.1% dan terimaan pinjaman berjumlah RM213.13 juta atau 2.1%.

4.7.3 Bayaran Kerajaan Negeri pada tahun 2009 pula adalah sejumlah RM10.14 bilion. Komponen terbesar daripada jumlah bayaran ini adalah Lain-lain Bayaran berjumlah RM4.89 bilion atau 48.2%. Komponen lain adalah perbelanjaan pembangunan berjumlah RM2.83 bilion atau 27.9%, perbelanjaan mengurus berjumlah RM1.21 bilion atau 11.9%, perbelanjaan modal berjumlah RM1.12 bilion atau 11.0% dan bayaran balik pinjaman berjumlah RM88.30 juta atau 1.0%.

4.7.4 Penerimaan dan pembayaran wang tunai pada tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.42**.

Jadual 4.42
Penerimaan Dan Pembayaran Wang Tunai Pada Tahun 2009

Bil.	Butiran	Tahun 2009 (RM Juta)
1.	Terimaan	10,122.59
	Hasil	4,563.28
	Pinjaman	213.13
	Terimaan Modal	5,346.18
2.	Bayaran	10,141.32
	Perbelanjaan Mengurus	1,209.58
	Perbelanjaan Pembangunan	2,833.76
	Perbelanjaan Modal	1,120.04
	Bayaran Balik Pinjaman	88.30
	Lain-lain Bayaran	4,889.64
Kurangan Wang Tunai		18.73

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak

4.8 AKAUN MEMORANDUM

Penyata Akaun Memorandum ialah penyata yang menunjukkan aset dan tanggungan Kerajaan Negeri di mana jumlah aset dan tanggungan tersebut tidak dilaporkan dalam Lembaran Imbangan. Aset terdiri dari pelaburan saham dalam syarikat awam dan syarikat tidak tersenarai, ekuiti dalam syarikat serta pinjaman kepada Agensi yang boleh dituntut manakala tanggungan terdiri dari pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan dan Institusi Kewangan yang diluluskan. Jumlah aset yang diakaunkan dalam Akaun Memorandum pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM4.81 bilion iaitu menurun sejumlah RM42.12 juta atau 0.9% berbanding tahun sebelumnya. Tanggungan Kerajaan Negeri yang merupakan hutang kepada Kerajaan Persekutuan menunjukkan peningkatan sejumlah RM109.83 juta atau 6.7% berbanding tahun 2008 dan baki tanggungan pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM1.75 bilion.

4.8.1 Pinjaman Boleh Dituntut

- a) Pinjaman Boleh Dituntut merupakan pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Agensi Kerajaan Negeri yang menggunakan sumber Kerajaan Negeri atau pinjaman yang diperolehi daripada Kerajaan Persekutuan. Pada akhir tahun 2009 baki Pinjaman Boleh Dituntut yang diperolehi daripada dua sumber ini menurun sejumlah RM61.16 juta atau 2.7% daripada RM2.31 bilion pada tahun 2008 kepada RM2.25 bilion pada tahun 2009. Penurunan ini berlaku kerana bayaran balik dan pembatalan perjanjian sejumlah RM101.17 juta melebihi pemberian pinjaman baru pada tahun 2009 yang berjumlah RM40.55 juta.
- b) Analisis perbandingan baki pinjaman boleh dituntut bagi tempoh 2005 hingga 2009 menunjukkan pergerakan baki pinjaman antara RM8.12 juta hingga RM145.27 juta. Kedudukan baki Pinjaman Boleh Dituntut bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.43**.

Jadual 4.43
Baki Pinjaman Boleh Dituntut Oleh Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Nama Agensi/Syarikat	Baki Pinjaman				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Badan Berkanun dan Perbadanan	2,238.88	2,207.92	2,265.67	2,260.59	2,199.91
2.	Dewan Bandaraya/ Majlis Bandaran	52.88	52.83	49.73	46.69	46.21
3.	Skim Pinjaman Pelajar	0.56	0.53	0.50	0.50	0.50
4.	Pinjaman Ringgit Pemegang Saham	114.23	0	0	0	0
Jumlah		2,406.55	2,261.28	2,315.90	2,307.78	2,246.62

Sumber: Rekod Perbendaharaan Negeri Sarawak

- c) Analisis Audit seterusnya mendapati sebanyak 53 pinjaman tidak berubah antara satu hingga 22 tahun. Ini adalah kerana pihak berkuasa masih menunggu keputusan permohonan untuk penstrukturan semula pinjaman daripada Jawatankuasa Penstrukturan Pinjaman Negeri dan keputusan penukaran pinjaman kepada geran daripada Kementerian Kewangan Malaysia. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.44**.

Jadual 4.44
Baki Pinjaman Boleh Dituntut Oleh Kerajaan Negeri Yang Tidak Berubah

Bil.	Peminjam	Bil. Pinjaman	Amaun Dibenarkan (RM Juta)	Baki Pinjaman Belum Selesai Pada 1.1.2009 (RM Juta)	Baki Pinjaman Belum Selesai Pada 31.12.2009 (RM Juta)
1.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	19	150.83	128.43	128.43
2.	Sarawak Medical Centre Sdn. Bhd.	2	90.00	86.49	86.49
3.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	15	145.70	81.93	81.93
4.	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc.	5	45.72	42.02	42.02
5.	Sarawak Timber Industry Development Corporation	1	42.10	41.47	41.47
6.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	4	22.64	25.99	25.99
7.	Permodalan Assar Sdn. Bhd.	2	25.00	25.00	25.00
8.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	3	13.73	13.93	13.93
9.	Majlis Perbandaran Padawan	2	12.62	12.62	12.62
Jumlah		53	548.34	457.88	457.88

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

- d) Pada tahun 2009, Agensi sepatutnya membayar ansuran pinjaman Kerajaan Negeri berjumlah RM650.47 juta yang terdiri daripada bayaran anuiti tahun semasa sejumlah RM185.33 juta dan tunggakan sehingga tahun 2008 sejumlah RM465.13 juta. Kedudukan ansuran pinjaman Agensi yang sepatutnya dijelaskan kepada Kerajaan Negeri berbanding dengan bayaran sebenar yang telah dibuat pada tahun 2009 adalah seperti di **Jadual 4.45**.

Jadual 4.45
Kedudukan Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Pada Tahun 2009

Bil.	Butiran Pinjaman	Tunggakan Pada 1.1.2009 (RM Juta)	Anuiti 2009 (RM Juta)	Jumlah Patut Dijelaskan Tahun 2009 (RM Juta)	Jumlah Telah Dijelaskan Tahun 2009 (RM Juta)	Tunggakan Akhir Tahun 2009 (RM Juta)
1.	Badan Berkanun	457.00	177.80	634.80	136.52	498.28
2.	Dewan Bandaraya/ Majlis Perbandaran	8.13	7.53	15.66	0.50	15.16
Jumlah		465.13	185.33	650.46	137.02	513.44

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Merujuk kepada **Jadual 4.45** di atas, adalah didapati tunggakan bayaran balik pinjaman boleh dituntut pada tahun 2009 berjumlah RM513.44 juta mencatatkan peningkatan sejumlah RM48.31 juta atau 10.4% berbanding baki tunggakan bayaran balik pada tahun 2008 iaitu sejumlah RM465.13 juta. Peningkatan ini adalah disebabkan sembilan agensi tidak membuat pembayaran balik pinjaman yang matang

pada tahun 2009. Manakala lima agensi membayar sebahagian daripada jumlah bayaran balik dan tunggakan bayaran balik pinjaman yang sepatutnya.

- e) Analisis perbandingan baki tunggakan bayaran balik pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2005 hingga 2009 menunjukkan peningkatan baki tunggakan bayaran balik pinjaman pada akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM513.44 juta yang melibatkan ansuran tertunggak antara satu hingga 22 tahun. Kedudukan tunggakan bayaran balik pinjaman adalah seperti di **Jadual 4.46**.

Jadual 4.46
Kedudukan Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Sehingga Tahun 2009

Bil.	Peminjam	Tunggakan Mengikut Tempoh Tahun			Jumlah
		1	2 hingga 5	6 ke atas	
		(RM Juta)			
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	99.24	8.25	-	107.49
2.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah Sarawak	27.13	31.40	5.14	63.67
3.	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc.	-	35.23	25.20	60.43
4.	Sarawak Medical Centre Sdn. Bhd.	17.30	29.28	11.98	58.56
5.	Sarawak Timber Industry Development Corporation	24.21	24.21	-	48.42
6.	Lembaga Pelabuhan Miri	37.77	7.42	-	45.19
7.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	1.52	3.82	39.45	44.79
8.	Pemodalan Assar Sdn. Bhd.	-	31.00	3.60	34.60
9.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	4.46	10.21	11.10	25.77
10.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	2.63	3.33	1.23	7.19
11.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	6.51	-	-	6.51
12.	Majlis Perbandaran Padawan	3.60	2.86	-	6.46
13.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	2.19	-	-	2.19
14.	Lembaga Pelabuhan Kuching	2.17	-	-	2.17
Jumlah		228.73	187.01	97.70	513.44

Sumber: Rekod Perbendaharaan Negeri Sarawak

Prestasi pembayaran pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2009 adalah memuaskan kerana jumlah baki pinjaman boleh dituntut menurun sejumlah RM61.16 juta berbanding baki tunggakan bayaran balik pinjaman boleh dituntut yang mencatatkan peningkatan sejumlah RM48.31 juta.

4.8.2 Pelaburan

Pada keseluruhannya, pelaburan Kerajaan Negeri mengikut nilai buku sehingga 31 Disember 2009 adalah sejumlah RM3.70 bilion berbanding sejumlah RM3.59 bilion pada tahun 2008 iaitu meningkat sejumlah RM112.87 juta atau 3.1%. Peningkatan ini disebabkan oleh Kerajaan Negeri menambah pelaburan dalam saham boleh ditebus di S.I Capital Sdn. Bhd. sejumlah RM22.41 juta dan SSHMC Management & Holdings Sdn. Bhd. sejumlah RM64.99 juta. Jumlah terkumpul pelaburan dalam saham keutamaan boleh ditebus dalam syarikat tersebut setakat akhir tahun 2009 adalah sejumlah RM116.19 juta dan RM231.46 juta masing-masing. Selain itu, Kerajaan Negeri juga menambah pelaburan dalam Syarikat SACOFA Sdn. Bhd. sejumlah RM31.05 juta untuk memperoleh 20.7 juta unit saham pada kadar RM1.50 seunit sesaham. Kerajaan Negeri juga melabur sejumlah RM100,000 dalam

Syarikat Delegation Sdn. Bhd. iaitu syarikat milik penuh *State Financial Secretary Incorporation* (SFS Inc) *Ordinance* (Cap 103).

Pelaburan Kerajaan Negeri bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.47**. Kedudukan pelaburan Kerajaan Negeri adalah lebih tinggi berbanding tahun 2006 hingga 2008 tetapi kurang berbanding tahun 2005.

Jadual 4.47
Pelaburan Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Jenis Pelaburan	Pelaburan Mengikut Nilai Buku Dan Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Pelaburan Dalam Syarikat	2,491.96	2,498.79	2,557.02	2,557.02	2,553.93
2.	Pelaburan Dalam Syarikat Tidak Tersenarai *	1,154.09	661.89	713.35	760.44	876.40
3.	Caruman Bagi Penyertaan Ekuiti	406.92	448.97	268.58	269.58	269.58
Jumlah		4,052.97	3,609.65	3,538.95	3,587.04	3,699.91

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Nota: * Mulai Tahun 2005, Pelaburan Dalam Badan Berkanun Telah Ditukar Ke Pelaburan Dalam Syarikat Tidak Tersenarai

Analisis Audit mendapati pada akhir tahun 2009, nilai pasaran saham bagi syarikat yang tersenarai di Bursa Malaysia adalah sejumlah RM4.31 bilion berbanding dengan nilai buku sejumlah RM2.55 bilion.

Pada tahun 2009 dividen dari pelaburan saham yang diterima adalah sejumlah RM864.10 juta menurun sejumlah RM824.13 juta berbanding dividen yang diterima pada tahun 2008 sejumlah RM1.69 bilion. Bagaimanapun, Kerajaan Negeri telah menerima sejumlah RM187.94 juta bagi dividen tahun 2009 di mana ia dibayar pada tahun 2010. Senarai syarikat yang membayar dividen di atas pelaburan Kerajaan Negeri bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.48**.

Jadual 4.48
Senarai Syarikat Yang Memberi Dividen Pelaburan Kerajaan Negeri Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Syarikat	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	ASSAR*	0.32	-	-	-	-
2.	Malaysia International Shipping Corp.*	18.40	18.40	18.40	21.47	21.47
3.	Petronas Dagangan Bhd.*	0.14	0.29	0.44	0.67	0.68
4.	Sarawak Energy Bhd.*	6.90	27.73	29.55	36.54	40.74
5.	Sistem Penerbangan Malaysia Bhd.*	0.85	-	-	1.13	-
6.	Telekom Malaysia Bhd.*	0.32	0.93	1.29	2.31	0.65
7.	Tenaga Nasional Bhd.*	0.22	0.14	0.54	0.41	0.23
8.	Malaysia Airport Holdings Bhd.*	0.10	0.13	0.13	0.59	0.62
9.	Bintulu Ports Holdings Bhd.*	13.05	39.29	44.66	49.81	50.49
10.	Sarawak Plantation Bhd.*	-	39.14	29.35	12.92	4.99
Jumlah Kecil		40.30	126.05	124.36	125.85	119.87
11.	Borneo Housing Mortgage Finance Realty Sdn. Bhd.	-	-	0.65	0.44	-

Bil.	Syarikat	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
12.	Borneo Housing Mortgage Finance Bhd.	6.83	6.83	6.83	6.83	6.83
13.	LAKU Management Sdn. Bhd.	-	-	0.72	-	-
14.	Malaysia Liquefied Natural Gas Sdn. Bhd.	137.50	120.00	110.00	435.00	255.00
15.	Malaysia LNG Dua Sdn. Bhd.	240.00	200.00	250.00	550.00	180.00
16.	Malaysia LNG Tiga Sdn. Bhd.	-	130.00	170.00	530.00	260.00
17.	Sarawak Information Systems Sdn. Bhd.	-	3.00	-	20.50	8.68
18.	Sarawak Incorporated Sdn. Bhd.	-	-	-	1.30	0.13
19.	Shell MDS (Malaysia) Sdn. Bhd.	-	-	-	8.40	33.60
20.	Shell Timur Sdn. Bhd.	24.00	11.40	13.80	9.00	-
21.	Sarawak Plantation Services Sdn. Bhd.	-	-	-	0.91	-
22.	Syarikat Sesco Bhd.	9.28	6.39	-	-	-
Jumlah		417.61	477.62	552.00	1,562.38	744.24
Jumlah Dividen Diterima		457.91	603.67	676.36	1,688.23	864.10

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

Nota: * Syarikat Tersenarai

4.8.3 Hutang Awam

- a) Kerajaan Negeri dari semasa ke semasa menerima pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan bagi membiayai projek pembangunannya. Selain itu, Kerajaan Negeri juga boleh meminjam di bawah Kuasa Undang-undang Negeri dengan kelulusan Bank Negara mengikut Perkara 112B Perlembagaan Persekutuan. Pada tahun 2009, baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan meningkat sejumlah RM109.83 juta atau 6.7% menjadi RM1.75 bilion berbanding RM1.64 bilion pada tahun 2008. Pada tahun 2009, pembayaran balik pinjaman kepada Kerajaan Persekutuan adalah sejumlah RM88.30 juta. Kedudukan hutang Kerajaan Negeri dengan Kerajaan Persekutuan pada tahun 2009 berbanding 2008 adalah seperti di **Jadual 4.49**.

Jadual 4.49
Kedudukan Hutang Awam Kerajaan Negeri Pada Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Tujuan Pinjaman	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perumahan	689.88	659.35	(30.53)	4.4
2.	Pertanian	226.05	221.42	(4.63)	2.0
3.	Bekalan Air	582.69	621.02	38.33	6.6
4.	Perindustrian	54.69	122.27	67.58	123.6
5.	Institusi Pelaburan	20.00	20.00	0.00	0.0
6.	Pembetulan Najis Dan Perparitan	63.97	103.11	39.14	61.2
7.	Pelabuhan	0.34	0.28	(0.06)	17.6
Jumlah		1,637.62	1,747.45	109.83	6.7

Sumber: Penyata Akaun Awam Kerajaan Negeri Sarawak

- b) Analisis perbandingan baki hutang awam bagi tahun 2005 hingga tahun 2009 menunjukkan peningkatan baki hutang dari sejumlah RM1.36 bilion pada tahun 2006 kepada RM1.75 bilion pada tahun 2009. Kedudukan baki hutang awam bagi tempoh 2005 hingga 2009 adalah seperti di **Jadual 4.50**. Kedudukan baki hutang tahun 2009 adalah yang tertinggi berbanding lima tahun kebelakangan.

Jadual 4.50
Kedudukan Baki Hutang Awam Kerajaan Negeri
Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Tujuan Pinjaman	2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Perumahan	779.38	750.14	720.31	689.88	659.35
2.	Pertanian	216.62	219.63	233.06	226.05	221.42
3.	Bekalan Air	350.00	359.87	436.13	582.69	621.02
4.	Pelbagai	38.14	35.13	32.51	139.00	245.66
Jumlah		1,384.14	1,364.77	1,422.01	1,637.62	1,747.45

Sumber: Penyata Akaun Awam Kerajaan Negeri Sarawak

- c) Kerajaan Negeri tidak mempunyai tunggakan bayaran balik pinjaman kepada Kerajaan Persekutuan bagi tempoh 2005 hingga 2009. Kerajaan Negeri berupaya menjelaskan hutang awam termasuk faedah mengikut jadual bayaran balik pinjaman.
- d) Prestasi pembayaran balik pinjaman hutang awam pada tahun 2009 adalah baik di mana tiada baki tunggakan bayaran balik pinjaman.

4.8.4 Tunggakan Hasil

Pada akhir tahun 2009, tunggakan hasil Kerajaan Negeri meningkat sejumlah RM2.36 juta atau 2.3% menjadi sejumlah RM105.10 juta daripada sejumlah RM102.74 juta pada tahun 2008. Tunggakan hasil mengikut butiran hasil pada tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 4.51**.

Jadual 4.51
Tunggakan Hasil Bagi Tahun 2009 Berbanding 2008

Bil.	Tunggakan Hasil	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Premium Tanah	37.45	34.13	(3.32)	8.9
2.	Jualan Stor Dan Air	19.49	25.60	6.11	31.3
3.	Royalti Dan Permit	3.22	2.15	(1.07)	(33.2)
4.	Pelbagai	42.58	43.22	0.64	1.5
Jumlah		102.74	105.10	2.36	2.3

Sumber: Penyata Akaun Belum Terima

Analisis Audit terhadap tunggakan hasil mendapati perkara berikut:

- a) Tunggakan Jualan Stor dan Air meningkat sejumlah RM6.11 juta atau 31.3% pada tahun 2009 menjadi RM25.60 juta berbanding RM19.49 juta pada tahun 2008. Peningkatan ini disebabkan oleh tunggakan hasil jualan air iaitu sebanyak 86% daripada jumlah keseluruhan. Jabatan berusaha mengutip bil-bil tertunggak melalui tindakan

penguatkuasaan seperti menghantar notis tuntutan, notis pemotongan bekalan dan menjalankan kerja-kerja pemotongan bekalan air.

- b) Tunggakan Royalti dan Permit menurun sejumlah RM1.07 juta atau 33.2% pada tahun 2009 menjadi RM2.15 juta berbanding RM3.22 juta pada tahun 2008. Penurunan ini disebabkan sebahagian bil yang dikeluarkan pada tahun 2008 telah dijelaskan pada tahun 2009.
- c) Tunggakan Premium tanah menurun sejumlah RM3.32 juta atau 8.9% pada tahun 2009 menjadi RM34.13 juta berbanding RM37.45 juta pada tahun 2008. Jabatan telah mengambil tindakan untuk memastikan tunggakan hasil dapat dikurangkan.
- d) Analisis perbandingan antara kutipan hasil sebenar pada tahun 2009 berbanding tunggakan hasil pada tahun 2008 mendapati prestasi kutipan hasil tahun 2009 adalah kurang memuaskan kerana kutipan hasil menurun sejumlah RM1.90 bilion dan tunggakan hasil meningkat sejumlah RM2.36 juta.

Kedudukan trend tunggakan hasil bagi tempoh lima tahun ditunjukkan di **Jadual 4.52**. Kedudukan tunggakan hasil meningkat berbanding tahun 2008 tetapi lebih rendah berbanding tahun 2007.

Jadual 4.52
Tunggakan Hasil Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Bil.	Tunggakan Hasil	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
1.	Pelbagai	28.56	22.10	43.43	42.58	43.22
2.	Premium Tanah	21.84	27.60	34.18	37.45	34.13
3.	Jualan Stor Dan Air	10.29	18.25	20.89	19.49	25.60
4.	Royalti Dan Permit	2.06	2.13	2.18	3.22	2.15
5.	Dividen	0	0	369.43	0	0
6.	Pampasan Dan Gantian Cukai Eksais	98.70	18.53	0	0	0
Jumlah		161.45	88.61	470.11	102.74	105.10

Sumber: Rekod Perbendaharaan Negeri

4.9 RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

4.9.1 Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun kewangan 2009 adalah memuaskan. Kecairan tunai adalah baik di mana aset semasa berjumlah RM13.23 bilion mampu menampung tanggungan semasa berjumlah RM535.62 juta. Berbanding tahun 2008, aset semasa adalah berjumlah RM12.03 bilion dan tanggungan semasa berjumlah RM565.30 juta. Bagaimanapun, surplus pendapatan telah menurun sejumlah RM1.12 bilion atau 55.2% menjadi sejumlah RM915.40 juta pada tahun 2009 berbanding sejumlah RM2.04 bilion pada tahun 2008. Kutipan hasil juga menurun sejumlah RM1.90 bilion atau 29.4% pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 manakala tunggakan hasil meningkat sebanyak 2.3%. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri turut meningkat sejumlah RM79.99 juta atau 6.6% daripada RM1.22 bilion pada tahun 2008 kepada RM1.30 bilion pada tahun 2009, bagaimanapun Akaun Kena Bayar

menurun sejumlah RM67.12 juta atau 24.1%. Baki pinjaman boleh dituntut menurun sejumlah RM61.16 juta atau 2.7% daripada RM2.31 bilion pada tahun 2008 kepada RM2.25 bilion pada tahun 2009 manakala tunggakan bayaran balik meningkat 10.4%. Jumlah hutang awam meningkat sebanyak 6.7% bagaimanapun, tiada tunggakan bayaran balik.

4.9.2 Kerajaan Negeri hendaklah berusaha untuk mengutip tunggakan hasil berjumlah RM105.10 juta dan mengambil tindakan lebih tegas menuntut tunggakan pinjaman kepada agensi dan syarikat yang berjumlah RM513.44 juta. Di samping itu, Kerajaan Negeri perlu meneruskan amalan perbelanjaan berhemat dan memberikan latihan yang berterusan kepada penjawat awam dalam bidang perakaunan dan pengurusan kewangan bagi meningkatkan kompetensi mereka.

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

5. KEMAJUAN PELAKSANAAN RANCANGAN MALAYSIA KE SEMBILAN

5.1 Rancangan Malaysia Ke Sembilan (RMKe-9) digubal untuk memenuhi dasar dan strategi pembangunan negara bagi tempoh 5 tahun (2006-2010). Melalui pelaksanaan projek baru dan sambungan daripada Rancangan Malaysia Ke Lapan (RMKe-8), RMKe-9 adalah sebagai penggerak pembangunan Negeri Sarawak. Pemantauan yang cekap dan berkesan terhadap projek pembangunan ini adalah penting untuk menjamin pelaksanaan yang lancar dan dijalankan secara konsisten di semua peringkat. Penyelesaian yang cekap dan berkesan perlu ada bagi memastikan semua program dan projek yang dilaksanakan mencapai objektif yang ditetapkan. Peruntukan RMKe-9 secara keseluruhannya adalah sejumlah RM12.53 bilion.

5.2 Bagi menjayakan pelaksanaan projek pembangunan di bawah RMKe-9 bagi tahun 2009, Kerajaan Negeri Sarawak telah meluluskan sejumlah RM3.08 bilion untuk melaksanakan 620 projek fizikal meliputi pembinaan jambatan, jalan, bangunan dan dermaga serta 1,392 projek bukan fizikal bagi aktiviti seperti pelaburan, sumbangan, geran dan perkhidmatan. Analisis Audit terhadap peruntukan projek pembangunan bagi tahun 2009 mendapati hanya RM639.51 juta atau 20.8% daripada jumlahnya diperuntukkan bagi tujuan pembangunan projek fizikal, manakala bakinya sejumlah RM2.44 bilion atau 79.2% diperuntukkan bagi tujuan pembangunan projek bukan fizikal. Perbelanjaan keseluruhan adalah sejumlah RM2.83 bilion atau 92.1%. Prestasi perbelanjaan bagi projek fizikal adalah berjumlah RM546.41 juta atau 85.4% dan perbelanjaan bagi projek bukan fizikal berjumlah RM2.29 bilion atau 93.9%. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 5.1**.

Jadual 5.1
Peruntukan Diluluskan/Perbelanjaan
Projek Fizikal Dan Bukan Fizikal Bagi Tahun 2009

Bil.	Projek	Bilangan	Peruntukan		Perbelanjaan	
			Diluluskan (RM Juta)	Peratusan (%)	Perbelanjaan (RM Juta)	Peratusan (%)
1.	Fizikal	620	639.51	20.8	546.41	85.4
2.	Bukan Fizikal	1,392	2,435.86	79.2	2,287.35	93.9
Jumlah		2,012	3,075.37	100.0	2,833.76	92.1

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak dan Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri

5.3 Antara projek fizikal yang telah siap dilaksanakan pada tahun 2009 adalah projek infrastruktur seperti pembinaan jambatan, jalan, bangunan dan dermaga. Pembinaan projek seperti ini secara langsung telah memberi kesan positif kepada ekonomi masyarakat luar bandar dengan adanya kemudahan pengangkutan serta peningkatan pembangunan infrastruktur sedia ada. Pencapaian perbelanjaan projek pembangunan RMKe-9 mengikut Kementerian/Jabatan adalah seperti di **Jadual 5.2**.

Jadual 5.2
Pencapaian Perbelanjaan Pembangunan Di Bawah RMKe-9 Bagi Tahun 2009

Bil.	Kementerian/Jabatan	Peruntukan Diluluskan RMKe-9 Tahun 2009 (RM Juta)	Perbelanjaan Sehingga 31.12.2009 (RM Juta)	Pencapaian (%)
1.	Jabatan Ketua Menteri	19.67	19.70	100.1
2.	Kementerian Permodenan Pertanian	35.64	35.20	98.8
3.	Kementerian Pembangunan Luar Bandar	14.34	13.55	94.5
4.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	2,430.13	2,262.56	93.1
5.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	174.08	161.78	92.9
6.	Kementerian Kemudahan Awam	270.40	243.37	90.0
7.	Kementerian Perancangan Dan Pengurusan Sumber	9.80	8.07	82.3
8.	Kementerian Pembangunan Bandar Dan Pelancongan	113.70	85.00	74.8
9.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	7.61	4.53	59.5
Jumlah		3,075.37	2,833.76	92.1

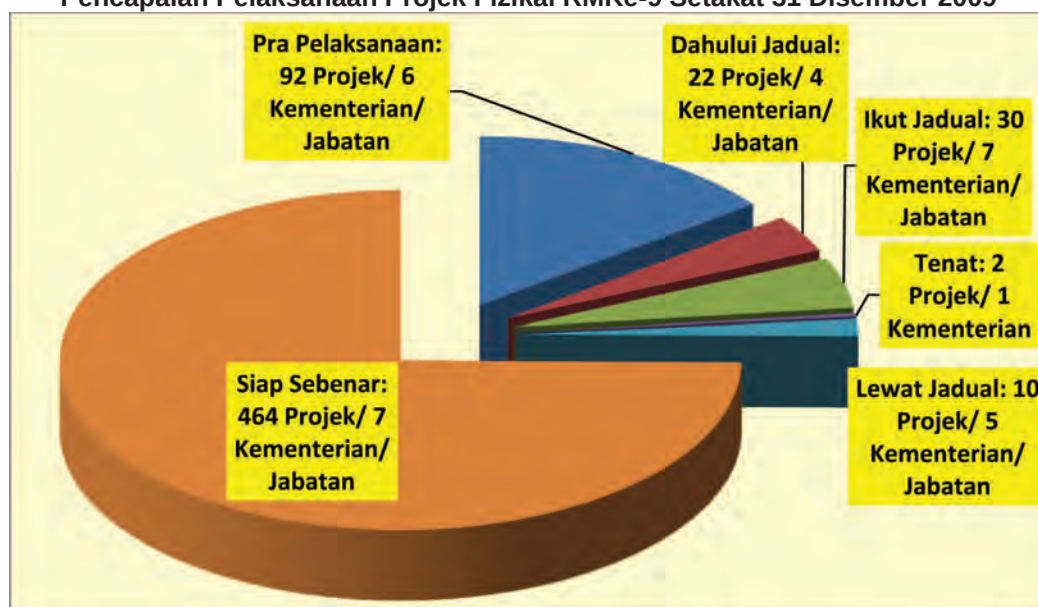
Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

5.4 Bagi tujuan pemantauan pelaksanaan projek oleh Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri (SIMU), Kerajaan Negeri Sarawak telah menggariskan definisi tahap pencapaian projek seperti berikut:

- a)** Projek Belum Mula bermaksud projek yang diluluskan untuk dilaksanakan tetapi belum mula.
- b)** Projek Dalam Perancangan bermaksud projek masih dalam perancangan.
- c)** Projek Siap bermaksud projek telah siap mengikut skop kerja dan diserahkan kepada pelanggan.
- d)** Projek sedang dilaksanakan meliputi projek lewat jadual, projek ikut jadual, projek dahului jadual dan projek tenat.

Pada tahun 2009, sebanyak 286 atau 46.1% daripada 620 projek fizikal yang dilaksanakan adalah projek sambungan dari RMKe-8. Mengikut rekod yang disediakan oleh SIMU, sebanyak 464 atau 74.8% daripada 620 projek yang diluluskan telah siap dilaksanakan. Sebanyak 224 atau 48.3% daripada 464 projek yang siap adalah projek sambungan RMKe-8. Pencapaian pelaksanaan projek fizikal mengikut Kementerian adalah seperti di **Carta 5.1**.

Carta 5.1
Pencapaian Pelaksanaan Projek Fizikal RMKe-9 Setakat 31 Disember 2009

Sumber: Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri

5.6 Analisis Audit mendapati daripada 64 projek yang sedang dilaksanakan 30 atau 46.9% adalah projek ikut jadual, 22 atau 34.4% dahului jadual, 10 atau 15.6% lewat jadual dan 2 atau 3.1% projek tenat. Sebanyak 92 projek atau 14.8% masih di peringkat pra perancangan iaitu masih di peringkat proses reka bentuk, tender atau penyediaan tapak.

5.7 Projek yang dikategorikan sebagai lewat jadual adalah projek yang prestasi fizikalnya kurang berbanding jadual yang dirancang. Projek tenat adalah projek yang prestasi fizikalnya lewat selama setahun atau prestasi fizikal lewat 30% berbanding jadual yang dirancang. Antara projek yang terlibat adalah seperti di **Jadual 5.3**.

Jadual 5.3
Projek Lewat Jadual Dan Tenat Setakat 31 Disember 2009

Bil.	Projek	Status Projek	Prestasi Fizikal		Peruntukan (RM Juta)	Perbelanjaan (RM Juta)	Peratusan (%)
			Sebenar (%)	Lewat (%)			
1.	Rancangan Pengairan Sarawak - Sungai Kakus (Bintulu)	Lewat Jadual	75.0	25.0	4.50	1.91	42.4
2.	Rancangan Pengairan Sarawak - Sungai Sebelak (Betong)	Lewat Jadual	86.5	13.5	14.60	6.70	45.9
3.	Naik Taraf Jalan Masuk Ke Mukah Dari Sibul/Simpang Bintulu Ke Simpang Matadeng (Mukah)	Lewat Jadual	52.6	26.7	17.09	9.81	57.4
4.	Jalan Senoh Negeri, Kampung Sadir, Sinuti, Sibakar (Kuching)	Lewat Jadual	9.5	24.6	1.00	1.00	100.0
5.	Jalan Masuk Skim Felcra Sungai Arip (Sibu)	Lewat Jadual	39.0	14.0	1.65	1.45	87.9
6.	Rancangan Saliran Sarawak - Bungin (Betong)	Projek Tenat	47.0	53.0	17.60	7.12	40.5
7.	Rancangan Saliran Sarawak- Kuala Sarupai (Mukah)	Projek Tenat	59.1	41.0	1.69	0.29	17.2

Sumber: Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri

5.8 Projek bukan fizikal hanya dipantau berdasarkan prestasi kewangan. Projek bukan fizikal yang menerima peruntukan tertinggi adalah daripada aktiviti pelaburan iaitu berjumlah RM1.97 bilion atau 86% daripada jumlah keseluruhan perbelanjaan pada tahun 2009 seperti di **Jadual 5.4**.

Jadual 5.4
Projek Bukan Fizikal Bagi Tahun 2009

Bil.	Pelaburan	Jumlah (RM Juta)
1.	<i>Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund</i>	1,825.06
2.	<i>International Medical Centre - Sarawak Specialist Hospital & Medical Centre Sdn. Bhd.</i>	64.98
3.	<i>SACOFSA Sdn. Bhd.</i>	31.05
4.	<i>Sarawak Incorporated Sdn. Bhd. - SI Capital Sdn. Bhd.</i>	22.41
5.	<i>Sarawak Incorporated Sdn. Bhd. - Government Office Complex</i>	17.02
6.	<i>Jayalah Cemerlang Realty Sdn. Bhd.</i>	7.16
Jumlah		1,967.68

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

5.9 Pencapaian perbelanjaan pembangunan di bawah RMKe-9 yang dibiayai oleh Kerajaan Negeri Sarawak sehingga 31 Disember 2009 adalah seperti di **Jadual 5.5**.

Jadual 5.5
Pencapaian Perbelanjaan Pembangunan RMKe-9 Sehingga 31 Disember 2009

Bil.	Kementerian/Jabatan	Peruntukan Diluluskan RMKe-9 2006 – 2009 (RM Juta)	Perbelanjaan Sehingga Tahun 2009 (RM Juta)	Peratus (%)
1.	Jabatan Ketua Menteri	71.66	46.69	58.2
2.	Kementerian Perancangan Dan Pengurusan Sumber	230.76	219.30	95.0
3.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	1,487.59	1,189.48	80.0
4.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	8,905.90	6,943.33	78.0
5.	Kementerian Pemodenan Pertanian	224.48	181.03	80.7
6.	Kementerian Kemudahan Awam	1,149.53	630.02	54.8
7.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	51.72	28.02	54.2
8.	Kementerian Pembangunan Bandar Dan Pelancongan	343.64	226.79	66.0
9.	Kementerian Pembangunan Luar Bandar	68.89	51.21	74.3
Jumlah		12,534.17	9,515.87	75.9

Sumber: Penyata Akaun Awam Negeri Sarawak

5.10 RUMUSAN

Pada keseluruhannya, pencapaian perbelanjaan RMKe-9 belum dapat dinilai sepenuhnya kerana tahun 2009 adalah tahun keempat RMKe-9 dilaksanakan. Sehingga akhir tahun 2009 sejumlah RM9.52 bilion daripada peruntukan keseluruhan RMKe-9 berjumlah RM12.53 bilion atau 75.9% telah dibelanjakan. Pada tahun 2009 sejumlah RM2.83 bilion telah dibelanjakan iaitu sejumlah RM546.41 juta atau 19.3% bagi pembangunan projek fizikal dan sejumlah RM2.29 bilion atau 80.7% bagi pembangunan projek bukan fizikal yang mana pelaburan merupakan perbelanjaan terbesar iaitu berjumlah RM1.97 bilion atau 86%.

BAHAGIAN IV

PENCAPAIAN PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI NEGERI

BAHAGIAN IV

PENCAPAIAN PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI NEGERI

6. PELAKSANAAN INDEKS AKAUNTABILITI (AI)

6.1 PENDAHULUAN

6.1.1 Seksyen 15(A) Akta Acara Kewangan, 1957 dan Arahan Perbendaharaan telah menetapkan tugas dan tanggungjawab Pegawai Pengawal di sesebuah Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri bagi menjamin wujudnya akauntabiliti pengurusan kewangan Kerajaan. Antara lain, Pegawai Pengawal adalah bertanggungjawab untuk menentukan bahawa peruntukan kewangan dan sumber lain yang secukupnya diperoleh, diguna dan diperakunkan mengikut peraturan kewangan. Manakala Bahagian IV, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995, Bahagian V dan VI, Ordinan Pihak Berkuasa Tempatan, 1996, Bahagian II, Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan, 1997 dan Bahagian IX, Ordinan Majlis Islam Sarawak, 2001 telah menetapkan tugas Ahli Lembaga Pengarah/Pengarah/Setiausaha Majlis di sesebuah Agensi Negeri bagi menjamin wujudnya akauntabiliti dan kawalan dalam pengurusan kewangan.

6.1.2 Selaras dengan Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan serta Akta Audit 1957, setiap tahun Jabatan Audit Negara telah menjalankan pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri, pematuhan kepada undang-undang dan peraturan kewangan serta aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri dan mengemukakan laporan mengenainya untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri.

6.1.3 Selain itu, Jabatan Audit Negara juga menjalankan pengauditan terhadap pengurusan kewangan di Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri untuk menentukan tahap pematuhan terhadap undang-undang dan peraturan yang berkaitan. Sebagai satu usaha untuk meningkatkan tahap motivasi Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri agar lebih gigih memperbaiki, mempertingkatkan dan memperkasakan pencapaian pengurusan kewangan masing-masing, Jabatan Audit Negara telah melaksanakan sistem penarafan berdasarkan Indeks Akauntabiliti sejak tahun 2007. Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri yang diberi tahap penarafan cemerlang boleh dijadikan sebagai tanda aras/*role model* kepada Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri lain.

6.1.4 Melalui pelaksanaan sistem penarafan ini, setiap pematuhan terhadap peraturan kewangan bagi enam aspek kawalan utama diberikan markah. Aspek tersebut ialah kawalan pengurusan, kawalan bajet, kawalan terimaan, kawalan perbelanjaan, pengurusan akaun amanah/kumpulan wang amanah dan deposit serta pengurusan aset dan inventori. Bagi Agensi Negeri pula kawalan tambahan iaitu terhadap pengurusan pelaburan, pengurusan

pinjaman dan penyata kewangan turut dinilai. Secara umumnya, sesuatu Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri diberi tahap pencapaian pengurusan kewangan berdasarkan markah keseluruhan seperti di **Jadual 6.1**.

Jadual 6.1
Tahap Pencapaian Pengurusan Kewangan

Markah Keseluruhan (%)	Tahap	Penarafan
90 - 100	Sangat Baik	
70 - 89	Baik	
50 - 69	Memuaskan	
49 ke bawah	Tidak Memuaskan	

6.2 OBJEKTIF PENGAUDITAN

Bagi membolehkan penarafan diberi kepada tahap pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri, pengauditan telah dijalankan untuk menentukan sama ada:

- a) Wujudnya struktur dan sistem pengurusan kewangan yang berkesan.
- b) Wujudnya sistem kawalan dalaman yang berkesan terhadap pungutan hasil, perbelanjaan, pengurusan akaun amanah/kumpulan wang amanah dan deposit, aset dan inventori, pelaburan serta pinjaman.
- c) Pengurusan kewangan mematuhi undang-undang dan peraturan yang ditetapkan.
- d) Rekod-rekod yang berkaitan diselenggarakan dengan lengkap dan kemas kini.

6.3 SKOP DAN KAEDAH PENGAUDITAN

6.3.1 Pengauditan telah dijalankan di tiga Kementerian, satu Jabatan, satu Pejabat, 15 Pejabat Daerah, tujuh Badan Berkanun Negeri, satu Majlis Islam Sarawak dan 11 Pihak Berkuasa Tempatan. Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri yang terlibat terdiri daripada Kementerian Pembangunan Perindustrian, Kementerian Kemudahan Awam Sarawak, Kementerian Alam Sekitar dan Kesihatan Awam, Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak, Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak, Pejabat Daerah Lubok Antu, Pejabat Daerah Lundu, Pejabat Daerah Mukah, Pejabat Daerah Kanowit, Pejabat Daerah Bintulu, Pejabat Daerah Matu, Pejabat Daerah Belaga, Pejabat Daerah Saratok, Pejabat Daerah Samarahan, Pejabat Daerah Limbang, Pejabat Daerah Kapit, Pejabat Daerah Simunjan, Pejabat Daerah Miri, Pejabat Daerah Sarikei, Pejabat Daerah Lawas, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak, Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak, Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak, Lembaga Kemajuan Bintulu, Lembaga

Pelabuhan Kuching, Lembaga Pelabuhan Rajang, Lembaga Pelabuhan Miri, Majlis Islam Sarawak, Majlis Daerah Luar Bandar Sibui, Majlis Daerah Maradong Dan Julau, Majlis Daerah Kanowit, Majlis Daerah Matu Dan Daro, Majlis Daerah Subis, Majlis Daerah Dalat Dan Mukah, Majlis Daerah Serian, Majlis Daerah Simunjan, Majlis Daerah Limbang, Majlis Daerah Lawas dan Majlis Daerah Sri Aman.

6.3.2 Pengauditan telah dijalankan dengan memberi tumpuan terhadap enam aspek kawalan utama, iaitu kawalan pengurusan, kawalan bajet, kawalan terimaan, kawalan perbelanjaan, pengurusan akaun amanah/kumpulan wang amanah dan deposit serta pengurusan aset dan inventori. Bagi Agensi Negeri pula kawalan tambahan iaitu terhadap pengurusan pelaburan, pengurusan pinjaman dan penyata kewangan turut dinilai.

6.3.3 Bagi menilai tahap kawalan yang telah diwujudkan untuk setiap aspek kawalan utama yang tersebut di atas, pengauditan telah dijalankan dengan menyemak rekod dan dokumen kewangan bagi tahun 2009 di peringkat Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri. Selain itu, semakan juga dibuat terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2009 dan Penyata Kewangan Agensi Negeri Tahun 2008/2009 bagi menentukan pencapaian pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri secara menyeluruh.

6.4 JENIS KAWALAN

Pelaksanaan sistem penarafan bagi 39 Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri adalah berdasarkan pengauditan terhadap tahap pencapaian pengurusan kewangan mengikut jenis kawalan. Bagaimanapun, bagi tujuan penggabungan laporan hanya kriteria utama sahaja yang dibincangkan. Justeru itu, tahap pencapaian setiap jenis kawalan adalah berdasarkan keseluruhan kriteria masing-masing seperti berikut:

6.4.1 Kawalan Pengurusan

Bagi menentukan sama ada struktur pengurusan kewangan yang berkesan diwujudkan, semakan Audit telah dijalankan terhadap empat aspek utama kawalan pengurusan iaitu struktur organisasi, sistem dan prosedur, keberkesanan jawatankuasa yang diwujudkan dan Unit Audit Dalam serta pengurusan sumber manusia seperti berikut:

a) Struktur Organisasi

Bagi mewujudkan suatu struktur organisasi yang berkesan, Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan:

- i) Carta organisasi disediakan dengan lengkap dan kemas kini seperti mana yang ditetapkan dalam Pekeliling Kemajuan Pentadbiran Awam Bil. 8 Tahun 1991.
- ii) Surat penurunan kuasa disediakan dengan lengkap dan dikemaskinikan. Had kuasa dan tugas pegawai yang menjalankan tanggungjawab juga perlu dinyatakan dengan jelas seperti kehendak Seksyen 15A(2) Akta Acara Kewangan, Arahan Perbendaharaan (AP) 11, AP 69 dan AP 101.

- iii) Kehendak Pekeliling Kemajuan Pentadbiran Awam Bil. 8 Tahun 1991 juga perlu dipatuhi. Pekeliling tersebut menetapkan Senarai Tugas bagi setiap pegawai perlu disediakan dengan lengkap dan jelas menunjukkan hubungan kait antara penyelia dengan pegawai bawahan serta rakan sejawat dalam organisasi yang sama. Senarai tugas ini juga perlu sentiasa dikemaskinikan.
- iv) Kehendak Pekeliling Perkhidmatan Bil. 5 Tahun 2007 juga perlu dipatuhi. Selaras dengan pekeling tersebut, perancangan dan pelaksanaan pusingan kerja mengikut tempoh yang sesuai dalam pelbagai bidang tugas hendaklah dilaksanakan oleh Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri bagi membangunkan modal insan yang berpotensi serta berupaya menyumbang kepada kecemerlangan organisasi.

b) Sistem Dan Prosedur

Bagi memastikan sistem dan prosedur yang teratur diwujudkan, Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan:

- i) Manual Prosedur Kerja disediakan dengan lengkap, kemas kini dan dikaji semula secara berterusan seperti kehendak Pekeliling Kemajuan Pentadbiran Awam Bil. 8 Tahun 1991.
- ii) Fail Meja bagi setiap jawatan disediakan dengan lengkap, kemas kini dan memiliki kesemua 14 ciri-ciri asas Fail Meja yang ditetapkan dalam Pekeliling Kemajuan Pentadbiran Awam Bil. 8 Tahun 1991.
- iii) Pemeriksaan mengejut selaras dengan kehendak Arahan Perbendaharaan 309 dijalankan secara berkala terhadap peti besi, peti wang tunai, laci atau bekas-bekas lain yang diguna untuk menyimpan wang, setem atau barang-barang lain yang berharga. Hasil pemeriksaan itu hendaklah direkodkan dengan lengkap untuk memudahkan rujukan dibuat.
- iv) Garis Panduan Pengurusan Kewangan Dan Akaun dan Dokumen Kualiti yang disediakan oleh Agensi Negeri adalah lengkap dan kemas kini.

c) Keberkesanan Jawatankuasa Yang Diwujudkan Dan Unit Audit Dalam

Kerajaan menetapkan pelbagai jawatankuasa berkaitan hal kewangan ditubuhkan di peringkat Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri. Fungsi dan tanggungjawab jawatankuasa tersebut telah ditetapkan melalui surat pekeling, arahan, garis panduan yang dikeluarkan dari semasa ke semasa. Bagi memastikan jawatankuasa yang telah diwujudkan berfungsi dengan berkesan, Kerajaan telah mengeluarkan Panduan Pengurusan Mesyuarat Dan Urusan Jawatankuasa-jawatankuasa Kerajaan melalui Pekeliling Kemajuan Pentadbiran Awam Bil. 2 Tahun 1991. Panduan ini menetapkan dengan jelas peranan Pengerusi dan Urus setia dalam sesuatu mesyuarat bagi memastikan keberkesanan jawatankuasa yang telah diwujudkan. Antara jawatankuasa/unit yang perlu diwujudkan bagi memantapkan tahap pengurusan kewangan adalah seperti berikut:

i) Jawatankuasa Keutuhan Pengurusan

Selaras dengan Arahan YAB Perdana Menteri Nombor 1 Tahun 1998 dan Siri 2 Nombor 1 Tahun 2000 serta Surat Pekeliling Bersama Setiausaha Kerajaan Negeri Sarawak dan Setiausaha Persekutuan Sarawak Bil. 10 Tahun 1998, Jawatankuasa Keutuhan Pengurusan (JKP) hendaklah ditubuhkan di peringkat Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri bagi tujuan mewujudkan pentadbiran Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri dan perkhidmatan awam yang cekap, berdisiplin serta berintegriti. Antara lainnya, Setiausaha Tetap Kementerian/Ketua Jabatan/Ketua Agensi hendaklah melantik ahli-ahli jawatankuasa dan mempengerusikan mesyuarat berkenaan, bermesyuarat setiap tiga bulan, membincangkan perkara yang telah ditetapkan dan menyediakan Laporan Suku Tahun dengan lengkap untuk dikemukakan kepada pihak berkuasa berkenaan dalam tempoh yang ditetapkan.

ii) Unit Audit Dalam

Pekeliling Perbendaharaan Bil. 9 Tahun 2004 yang juga diguna pakai oleh Kerajaan Negeri menghendaki Unit Audit Dalam (UAD) ditubuhkan di Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri untuk memantapkan lagi prestasi pengurusan dan memastikan pencapaian objektif organisasi secara cekap dan berhemat. Bagi melaksanakan fungsinya, UAD adalah bertanggungjawab menyediakan Rancangan Tahunan Audit Dalam, mengemukakan Rancangan Tahunan Audit Dalam kepada Setiausaha Kerajaan Negeri untuk kelulusan dan membentangkan Laporan Audit Dalam di Mesyuarat Jawatankuasa Pengurusan Kewangan Dan Akaun. Manakala tanggungjawab Setiausaha Tetap Kementerian/Ketua Jabatan/Ketua Agensi adalah memastikan tindakan susulan diambil terhadap pemerhatian/Laporan Audit Dalam dan memastikan anggota UAD mempertingkatkan pengetahuan dan kemahiran yang diperlukan untuk melaksanakan tanggungjawab mereka secara berkesan.

d) Pengurusan Modal insan

Bagi memastikan pengurusan kewangan dikendalikan dengan baik, setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah menguruskan modal insannya dengan cekap seperti menentukan bilangan jawatan dan gred yang sesuai, jawatan diisi sepenuhnya dan latihan dalam bidang kewangan diberi kepada mereka yang terlibat. Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri juga dikehendaki memberi pengiktirafan kepada kakitangannya yang cemerlang dan mengambil tindakan tatatertib/surcaj terhadap mereka yang didapati gagal/cuai melaksanakan tanggungjawab yang telah ditetapkan.

6.4.2 Kawalan Bajet

Bagi menentukan sama ada Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri telah menguruskan bajet dan peruntukannya dengan cekap, berhemat dan mengikut peraturan, semakan Audit telah dijalankan terhadap lima aspek utama kawalan bajet iaitu penyediaan bajet, pengagihan peruntukan, kelulusan pindah/tambah peruntukan, pemantauan kemajuan/prestasi bajet dan pelaporan mengenainya seperti berikut:

a) Penyediaan Bajet

Peraturan kewangan mengenai penyediaan bajet oleh setiap Kementerian/Jabatan/Pejabat dikeluarkan melalui Pekeliling Setiausaha Kewangan Negeri Bil. 1 Tahun 2007 (*Sarawak Guidelines On The Preparation And Submission Revenue And Expenditure Estimates* 2008-2009). Manakala bagi Agensi Negeri pula peraturan kewangan mengenai penyediaan bajet adalah melalui Ordinan tubuh masing-masing, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan), 1995 (pindaan 2004) dan Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan, 1997 serta dikemukakan kepada Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri melalui Kementerian masing-masing untuk Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan. Sebaliknya bajet bagi Majlis Islam Sarawak pula dikemukakan kepada Lembaga Pengarah melalui Lembaga Baitulmal Dan Wakaf untuk kelulusan. Selain itu, AP 29 hingga 46 juga menetapkan peraturan penyediaan anggaran hasil dan perbelanjaan. Antara lainnya, peraturan kewangan mengenai penyediaan bajet menetapkan perkara mengenai justifikasi setiap anggaran yang disediakan, ketepatan anggaran yang disediakan, prosedur kelulusan bajet di peringkat Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri serta pematuhan tempoh yang ditetapkan untuk mengemukakan bajet dan Perjanjian Program kepada Pegawai Kewangan Negeri/Lembaga Pengarah.

b) Pengagihan Peruntukan

Memorandum Setiausaha Kewangan Negeri Bil. 1 Tahun 2009 antara lainnya menetapkan bahawa Pegawai Pengawal perlu mengagihkan peruntukan kepada pemegang waran tertentu sebaik sahaja Waran Am diterima. Mengikut AP 94 pula, pemegang waran peruntukan tersebut boleh mengagihkan waran peruntukan/waran peruntukan kecil kepada pegawai yang berkenaan di mana perlu. Manakala bagi Badan Berkanun Negeri dan Majlis Islam Sarawak, pengagihan peruntukan dibuat mengikut peraturan kewangan masing-masing. Peraturan kewangan mengenai pengagihan peruntukan juga telah ditetapkan bagi Pihak Berkuasa Tempatan dalam Ordinan Pihak Berkuasa Tempatan, 1996 dan Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan, 1997 di mana Pegawai Pengawal hendaklah memastikan perbelanjaan awam dibuat dengan cermat dan berhemat serta pelaksanaan sesuatu program/aktiviti/projek hendaklah selaras dengan jumlah peruntukan yang diluluskan. Pengagihan waran peruntukan ini perlu direkodkan dengan lengkap dan kemas kini.

c) Kelulusan Pindah/Tambahan Peruntukan

Peraturan kewangan mengenai pindah/tambah peruntukan antaranya menetapkan Waran Pindah Peruntukan hendaklah ditandatangani oleh Pegawai Pengawal sendiri atau bagi pihaknya oleh mana-mana pegawai bawahannya yang diberi kuasa secara bertulis selaras dengan kehendak Seksyen 15A(2) Akta Acara Kewangan, 1957. Seksyen 3(c), Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan), 1995 (Pindaan 2004) dan peraturan 11, Peraturan Kewangan Pihak

Berkuasa Tempatan, 1997 membenarkan Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan membuat pindah peruntukan dengan kelulusan Menteri berpandukan garis panduan yang dikeluarkan oleh Setiausaha Kewangan Negeri. Semua pindah peruntukan hendaklah dibuat dalam tahun kewangan berkenaan atau tahun berikutnya mengikut peraturan kewangan dan Ordinan tubuh masing-masing. Semua Waran Pindah Peruntukan yang dikeluarkan hendaklah disampaikan kepada Akauntan Negeri sebelum atau pada 31 Januari 2010 bagi tahun kewangan berkenaan bagi Kementerian/Jabatan/Pejabat. Manakala bagi Agensi Negeri pindah peruntukan dibuat di peringkat masing-masing. Pegawai Pengawal/Ketua Jabatan/Ketua Pejabat perlulah sentiasa mengawasi dan mengemas kini akaun serta memastikan pindah peruntukan dikemaskinikan dalam Buku Vot supaya kawalan perbelanjaan dapat diuruskan dengan berkesan. Pekeliling Setiausaha Kewangan Negeri Nombor 3 Tahun 2002 juga menetapkan pindahan kepada butiran yang telah dikurangkan melalui pindah peruntukan atau pengurangan kepada butiran yang telah ditambah melalui pindah peruntukan adalah tidak dibenarkan kecuali mendapat kelulusan daripada Setiausaha Kewangan Negeri terlebih dahulu.

d) Pemantauan Kemajuan/Prestasi Bajet

Memorandum Setiausaha Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun 2006 menetapkan bahawa mesyuarat perlu diadakan sekurang-kurangnya sekali dalam sebulan. Penyediaan Laporan Suku Tahunan Prestasi Pelaksanaan Projek Pembangunan RMKe-9 oleh Kementerian/Jabatan/Pejabat perlu dikemukakan kepada Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri (SIMU) di Jabatan Ketua Menteri sebelum atau pada 15 hari bulan pada bulan berikutnya seperti kehendak Surat Pekeliling Setiausaha Kerajaan Sarawak Nombor 23 Tahun 2006 dan Memorandum Setiausaha Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun 2006. Manakala Agensi Negeri pula telah mematuhi Arahan Nombor 1 Tahun 2004 Majlis Tindakan Negara dan Pekeliling Am Bil. 5 Tahun 2004 mengenai Garis Panduan RMKe-9 yang menjelaskan bahawa Agensi Negeri hendaklah memastikan data mengenai peruntukan dan perbelanjaan projek Persekutuan setiap tahun diisi untuk dikemaskinikan ke dalam Sistem Pemantauan Projek II atau kaedah lain yang diterima pakai. Pegawai Pengawal/Ketua Agensi juga telah memantau pelaksanaan projek pembangunan dengan rapi bagi memastikan ia dilaksanakan mengikut jadual, impak setiap aktiviti dinilai sekurang-kurangnya sekali dalam tempoh lima tahun dan memastikan perbelanjaan tidak melebihi peruntukan yang telah diluluskan.

e) Pelaporan

Pegawai Pengawal/Ketua Jabatan/Ketua Agensi hendaklah memastikan Laporan Suku Tahunan Jabatan/Agensi Pelaksana dikemukakan kepada Kementerian masing-masing. Selain itu, Laporan Suku Tahunan Prestasi Pelaksanaan Projek-projek Pembangunan RMKe-9 bagi peruntukan Negeri dan Persekutuan hendaklah dikemukakan kepada Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri seperti kehendak Surat Pekeliling Setiausaha Kerajaan Sarawak Nombor 23 Tahun 2006. Manakala Laporan Anggaran Bajet Tahunan disediakan dan dikemukakan oleh Badan Berkanun Negeri kepada Lembaga Pengarah dan Menteri yang bertanggungjawab. Pihak Berkuasa

Tempatan pula mengemukakan Laporan Perbelanjaan Dan Tanggungan, Laporan Prestasi Perbelanjaan pada setiap bulan dan mana-mana laporan apabila diminta oleh Kementerian Alam Sekitar Dan Kesihatan Awam. Bagi Ketua Jabatan yang bukan Pegawai Pengawal, laporan berkenaan akan dikemukakan kepada Pegawai Pengawal berkenaan untuk disatukan.

6.4.3 Kawalan Terimaan

Bagi menentukan sama ada segala terimaan telah dikendalikan mengikut peraturan dan diakaunkan dengan sempurna, semakan Audit telah dijalankan terhadap lima aspek utama kawalan terimaan yang meliputi kawalan borang hasil, penerimaan wang, kemasukan pungutan ke bank, kawalan perakaunan terimaan/hasil dan pengurusan Akaun Belum Terima seperti berikut:

a) Kawalan Borang Hasil

Kawalan terhadap borang hasil seperti buku resit adalah penting untuk memastikan ia tidak disalahgunakan.

b) Penerimaan Wang

Setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri perlu memastikan pegawainya yang dipertanggungjawabkan dengan urusan penerimaan wang mematuhi peraturan kewangan yang berkaitan. Semakan Audit telah dijalankan terhadap empat aspek kawalan dalaman yang ditetapkan oleh Arahan Perbendaharaan bagi penerimaan wang iaitu dari segi kebenaran/kelulusan menerima wang, ciri-ciri keselamatan semasa menerima kutipan, penerimaan melalui mel dan penerimaan wang di kaunter.

c) Kemasukan Pungutan Ke Bank

Arahan Perbendaharaan telah menetapkan peraturan mengenai kemasukan wang pungutan ke bank bagi memastikan ketepatan dan keselamatan wang berkenaan. Antaranya adalah mengenai penetapan tempoh memasukkan wang ke bank, kawalan keselamatan penghantaran wang dan penyelenggaraan rekod mengenainya, semakan oleh pegawai bertanggungjawab terhadap slip kemasukan wang ke bank dan keselamatan wang yang tidak dimasukkan ke bank.

d) Kawalan Perakaunan Terimaan/Hasil

Bagi memastikan peraturan mengenai perakaunan terimaan/hasil yang ditetapkan dalam Arahan Perbendaharaan dipatuhi. Semakan Audit telah dijalankan terhadap penyerahan Akaun Tunai Bulanan kepada Perbendaharaan Negeri bagi Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri, ketepatan penyediaan Penyata Penyesuaian Hasil Bulanan/Penyata Penyesuaian Bank dan ketepatan Buku Tunai bagi Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri.

e) Akaun Belum Terima

Dasar dan tatacara bagi menyelenggarakan dan melaporkan Akaun Belum Terima (ABT) ditetapkan oleh Kerajaan melalui Pekeliling Perbendaharaan Bil. 3/2008 dan beberapa Arahan Perbendaharaan. Antara peraturan yang ditetapkan mengenai pengurusan ABT adalah penyediaan Penyata Tunggakan Hasil atau Penyata Akaun Belum Terima yang lengkap dan kemas kini, penyerahan Penyata Akaun Belum Terima kepada Perbendaharaan Negeri dalam tempoh ditetapkan dan tindakan susulan diambil terhadap jumlah terimaan/hasil yang tertunggak. Peraturan 81, Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan pula menjelaskan bahawa Penyata Akaun Belum Terima/Tunggakan Hasil perlu disediakan pada 31 Disember setiap tahun.

6.4.4 Kawalan Perbelanjaan

Bagi menentukan sama ada semua perbelanjaan mengurus dan pembangunan telah dilaksanakan mengikut peraturan yang ditetapkan dan diperakaunkan dengan tepat, semakan Audit telah dijalankan terhadap tiga aspek utama kawalan perbelanjaan iaitu perakaunan, pengurusan perolehan dan pengurusan bayaran seperti berikut:

a) Perakaunan

Semakan Audit telah dibuat untuk menentukan sejauh mana Buku Vot dan Penyata Penyesuaian Perbelanjaan diselenggarakan oleh Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri mengikut peraturan yang ditetapkan dalam Pekeliling dan Arahan Perbendaharaan yang berkaitan.

b) Pengurusan Perolehan

Setiap tahun, Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri membelanjakan jutaan ringgit untuk tujuan perolehan bekalan, perkhidmatan dan kerja. Bagi menentukan sejauh mana pengurusan perolehan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri telah mematuhi peraturan yang berkaitan, semakan Audit telah dibuat terhadap pengurusan pembelian terus, sebut harga, tender, kontrak dan kontrak pusat.

c) Pengurusan Bayaran

Semakan Audit telah dijalankan terhadap kawalan dalaman bagi proses bayaran, kesempurnaan bayaran yang memerlukan kelulusan khas, penyediaan dan penyimpanan daftar/rekod pembayaran dan Daftar Bil, bayaran pukal serta panjar wang runcit.

6.4.5 Pengurusan Akaun Amanah/Kumpulan Wang Amanah Dan Deposit

Pengurusan dan kawalan terhadap Akaun Amanah/Kumpulan Wang Amanah dan Deposit adalah penting untuk menentukan ia diurus dengan teratur, mengikut pekeliling dan arahan amanah yang ditetapkan serta diakaunkan dengan betul dan kemas kini. Semakan Audit telah dijalankan terhadap pengurusan Kumpulan Wang Amanah/Akaun Amanah dan Deposit seperti berikut:

a) Pengurusan Akaun Amanah/Kumpulan Wang Amanah

Tatacara pengurusan akaun amanah ditetapkan melalui Surat Pekeliling Perbendaharaan Bil. 18 Tahun 2001. Semakan Audit telah dijalankan terhadap pengendalian Akaun Amanah/Kumpulan Wang Amanah di Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri dari segi penyediaan dan penyerahan Penyata Tahunan untuk diaudit serta kesempurnaan rekod perakaunan/penyata penyesuaian akaun/transaksi akaun.

b) Pengurusan Kumpulan Wang Pinjaman

Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri perlu menguruskan Kumpulan Wang Pinjaman dan pendahuluan diri/pelbagai mengikut Pekeliling/Surat Pekeliling Perbendaharaan yang berkaitan seperti syarat pinjaman kenderaan, peti sejuk, komputer, mesin basuh dan kelengkapan dapur telah ditetapkan di bawah Peraturan 133 dan 134, Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan, 1997 dan juga di Jadual 12, Perintah Am Perkhidmatan Awam Negeri 1996.

c) Pengurusan Akaun Deposit

Tatacara dan pengurusan akaun deposit ditetapkan melalui AP 156 iaitu Pegawai Pengawal adalah bertanggungjawab terhadap penyelenggaraan akaun deposit di bawah jagaannya. Manakala AP 162 pula menjelaskan bahawa deposit yang tidak diperlukan lagi dan tidak dituntut selepas tempoh 12 bulan dari tarikh deposit boleh dikembalikan kepada pendeposit. Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklahewartakan deposit berkenaan dan sekiranya masih tidak dituntut dalam tempoh tiga bulan selepas pemberitahuan itu, deposit tersebut hendaklah dikreditkan kepada hasil Kerajaan.

6.4.6 Pengurusan Aset Dan Inventori

Aset dan inventori yang diperoleh untuk kegunaan pejabat perlu direkodkan, dikawal dan dipantau dengan sempurna bagi mengelakkan dari berlakunya pembaziran dan penyalahgunaannya. Pada bulan November 2008, Kerajaan Negeri telah mengeluarkan Surat Pekeliling Setiausaha Kewangan Negeri Bil. 4 Tahun 2008 kepada Kementerian/Jabatan/Pejabat Kerajaan untuk menerima pakai Pekeliling Perbendaharaan Bil. 5 Tahun 2007 mengenai Tatacara Pengurusan Aset Alih Kerajaan. Sehubungan ini, semakan Audit telah dijalankan untuk menilai tahap pematuhan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri kepada peraturan yang ditetapkan dalam Pekeliling/Surat Pekeliling Perbendaharaan yang berkenaan dan Tatacara Pengurusan Stor berhubung dengan perkara berikut:

a) Jawatankuasa Pengurusan Aset Alih Kerajaan (JKPAK)

JKPAK hendaklah diwujudkan di peringkat Kementerian/Jabatan/Ibu Pejabat. Keanggotaan JKPAK adalah seperti berikut:

Pengerusi: Sekurang-kurangnya Gred 48 ke atas:

Ketua Penolong Setiausaha (Peringkat Kementerian).

Timbalan Pengarah (Peringkat Jabatan/Ibu Pejabat).

Timbalan Residen (Peringkat Pejabat Residen Dan Daerah).

Setiausaha: Pegawai Aset di peringkat Kementerian/Jabatan/Ibu Pejabat

Ahli: Semua Ketua Pejabat Bahagian/Pejabat Daerah;
Semua Ketua Bahagian/Unit di Kementerian/Jabatan/Ibu Pejabat; dan
Pegawai lain yang sesuai.

Agenda mesyuarat JKPAK adalah seperti merancang, memantau, mengawasi dan menyelia semua aspek pengurusan aset, kedudukan Semasa Aset Alih, Laporan Hasil Pemeriksaan Aset Alih, Laporan Tindakan Pelupusan, Laporan Tindakan Tatatertib/Surcaj dan masalah berkaitan dengan pengurusan aset alih. Mesyuarat JKPAK hendaklah diadakan sekurang-kurangnya sekali dalam enam bulan dan hasil mesyuarat hendaklah dilaporkan kepada Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak melalui Pegawai Pengawal.

b) Penerimaan

Seorang Pegawai Penerima hendaklah diberi kuasa untuk menerima dan mengesahkan aset yang diperolehi. Antara lainnya, tanggungjawab seorang Pegawai Penerima adalah memastikan aset/bekalan pejabat diterima menepati spesifikasi, kualiti dan kuantiti yang telah ditetapkan sebelum pengesahan penerimaannya. Bagi membolehkan Pegawai Penerima membuat rujukan, sesalinan dokumen kontrak hendaklah disimpan oleh pegawai ini. Aset hendaklah diterima berserta Surat Jaminan dan manual penggunaan/penyenggaraannya.

c) Pendaftaran

Aset perlu didaftarkan sebaik sahaja pengesahan telah dibuat oleh Pegawai Penerima. Aset tersebut juga perlu dilabelkan dengan tanda Hak Kerajaan dan diberi nombor siri pendaftaran.

d) Penggunaan, Penyimpanan Dan Pemeriksaan Aset

Bagi memastikan penggunaan, penyimpanan dan pemeriksaan aset diurus dengan baik, setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan peraturan yang ditetapkan dalam Pekeliling Perbendaharaan yang berkenaan dipatuhi seperti berikut:

- i) Aset digunakan hanya bagi tujuan rasmi sahaja dan mengikut tujuan asal perolehannya. Setiap aset hendaklah dikendalikan oleh pegawai yang mahir dan berkecuali, pengeluaran/penggunaannya direkodkan dengan teratur serta kerosakan aset dilaporkan dengan menggunakan borang yang ditetapkan. Aset juga perlu disimpan di tempat yang selamat dan sesuai serta sentiasa di bawah kawalan pegawai yang bertanggungjawab.
- ii) Pekeliling tersebut juga menghendaki sekurang-kurangnya dua Pegawai Pemeriksa/Lembaga Verifikasi Stok dilantik secara bertulis. Pemeriksaan aset dilaksanakan sekurang-kurangnya satu kali setahun manakala verifikasi stok dilaksanakan mengikut tempoh yang ditetapkan. Laporan Pemeriksaan Harta Modal dan Laporan Pemeriksaan Inventori disediakan dengan lengkap dan

dikemukakan kepada Ketua Jabatan dan seterusnya kepada Perbendaharaan Negeri di mana berkenaan.

- iii) Pekeliling Perbendaharaan Bil. 2 Tahun 1980 menetapkan penggunaan kenderaan Jabatan dikawal dengan melantik seorang Pegawai Pengangkutan yang bertanggungjawab meluluskan kegunaan kenderaan dan menyediakan fail sejarah bagi setiap kenderaan, menyelenggarakan Buku Log dengan lengkap dan kemas kini serta menyediakan Cerakinan Bulanan Penggunaan Bahan Api setiap bulan bagi mengawal penggunaan bahan api.
- iv) Surat Pekeliling No. Bil. 4/2003 pula menetapkan penggunaan kenderaan Pegawai Kanan Kerajaan Negeri dikawal dengan teratur di mana kos penyenggaraan kereta dan pembelian minyak sebulan tidak melebihi had yang ditetapkan/diluluskan.
- v) Selaras dengan kehendak Surat Pekeliling No. Bil. 28/2006, Kad Inden Minyak perlu dikawal di mana semua pemandu dikehendaki menyimpan semua penyata pembelian. Penyata pembelian atau penyata kad perlu disemak sebelum bayaran dilakukan.

e) Penyenggaraan Aset

Bagi memastikan aset disenggarakan dengan baik, setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan:

- i) Senarai aset yang memerlukan penyenggaraan disediakan dengan lengkap dan kemas kini, jadual penyenggaraan disediakan dan dilaksanakan seperti dirancang, penyenggaraan direkodkan dengan betul dan lengkap, program penyenggaraan dinilai dan penyenggaraan aset oleh pihak swasta diselias dan dipantau bagi memastikan syarat-syarat yang ditetapkan dalam perjanjian dipatuhi.
- ii) Kehendak Pekeliling Perbendaharaan Bil. 2 Tahun 1980 dipatuhi. Pekeliling ini menetapkan kenderaan perlu disenggarakan secara berjadual manakala kos penyenggaraan dan pembaikan perlu direkodkan dalam fail kenderaan dan Daftar Harta Modal. Kenderaan juga hendaklah disimpan dengan selamat.

f) Pelupusan

Bagi memastikan pelupusan aset diuruskan dengan teratur, setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan:

- i) Lembaga Pemeriksa dilantik untuk tempoh tidak melebihi dua tahun. Lembaga Pemeriksa perlu menyediakan jadual pemeriksaan dan ia perlu dilaksanakan dalam tempoh satu bulan dari tarikh arahan dikeluarkan. Laporan Lembaga Pemeriksa hendaklah disediakan dan disahkan dengan menurunkan tandatangan. Lembaga Pemeriksa juga perlu mengesyorkan kaedah pelupusan yang sesuai.

- ii) Perakuan pelupusan aset mekanikal, teknikal, elektrik dan elektronik disediakan oleh Jabatan/Pegawai Teknikal berkaitan. Manakala perakuan pelupusan aset itu disahkan oleh dua pegawai yang mempunyai tiga tahun pengalaman dan tidak terlibat dengan pengurusan aset berkenaan.
- iii) Kaedah pelupusan aset dibuat dengan teratur dan ia dilaksanakan dalam tempoh tiga bulan dari tarikh surat kelulusan dikeluarkan. Sijil Penyaksian Pemusnahan Aset Alih Kerajaan dan Sijil Pelupusan Aset disediakan dan dikemukakan kepada pihak yang meluluskannya. Seterusnya, rekod aset yang telah diluluskan pelupusan itu perlu dikemaskinikan.

g) Kehilangan Dan Hapus Kira

Bagi memastikan kehilangan dan hapus kira aset diuruskan dengan teratur, setiap Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah memastikan:

- i) Kehilangan aset dilaporkan kepada Ketua Jabatan/Ketua Pejabat/Ketua Agensi dengan serta merta dan laporan polis dibuat dalam tempoh 24 jam dari waktu kehilangan. Ketua Jabatan/Ketua Agensi menyediakan Laporan Awal dan dikemukakan kepada Pegawai Pengawal dan Pegawai Kewangan Negeri dalam tempoh dua hari bekerja. Sesalinan Laporan Awal dikemukakan kepada Pegawai Pengawal, Pegawai Kewangan Negeri dan Ketua Audit Negara atau wakil tempatan Ketua Audit Negara.
- ii) Jawatankuasa Penyiasat dilantik secara bertulis oleh Pegawai Pengawal dalam tempoh dua minggu dari tarikh Laporan Awal disediakan. Laporan Akhir disediakan dalam tempoh dua bulan dari tarikh lantikan jawatankuasa tersebut walaupun Laporan Hasil Penyiasatan Polis belum diperolehi. Laporan Akhir yang lengkap hendaklah dikemukakan kepada pihak yang menerima Laporan Awal. Laporan ini perlu dikemukakan dalam tempoh empat bulan dari tarikh Laporan Awal dihantar.

6.4.7 Pengurusan Pelaburan

Pelaburan merupakan tindakan melabur dana bagi satu tempoh untuk memperoleh kadar pulangan yang dikehendaki dengan menyedari sepenuhnya risiko yang terbabat. Pelaburan yang dibuat hendaklah mengikut peraturan yang berkaitan. Rekod perlu diselenggarakan dengan lengkap dan kemas kini bagi memudahkan kawalan dan pemantauan. Antara elemen kawalan yang perlu diwujudkan adalah penubuhan Jawatankuasa Pelaburan yang berfungsi menguruskan pelaburan Agensi. Antara perkara yang perlu diberi perhatian adalah kuasa melabur, had pelaburan, sasaran pelaburan dan pemantauan pelaburan.

6.4.8 Pengurusan Pinjaman

Pinjaman dibuat bagi membiayai pelbagai projek untuk pembangunan ekonomi negeri, menampung perbelanjaan dan meningkatkan taraf pembangunan serta kemajuan penduduk. Pinjaman tersebut hendaklah digunakan mengikut maksud pinjaman dimohon. Antara perkara yang perlu diberi perhatian adalah kuasa untuk meminjam, penyelenggaraan rekod

pinjaman yang lengkap dan kemas kini, perjanjian pinjaman disediakan dan mekanisme kawalan serta pemantauan pinjaman.

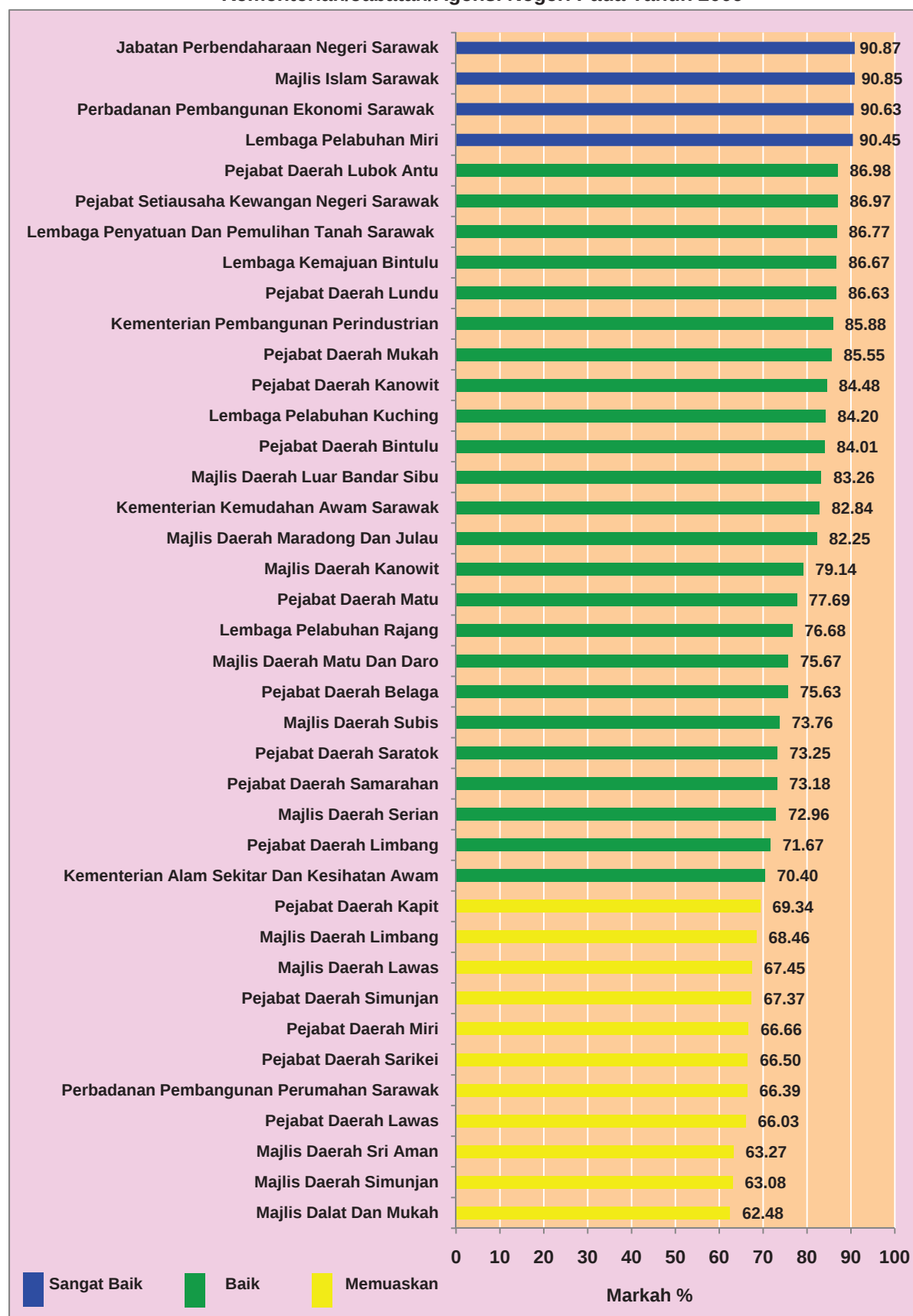
6.4.9 Penyata Kewangan

Pekeliling Perbendaharaan Bil. 4 Tahun 2007 menghendaki Agensi Negeri mengemukakan Penyata Kewangan kepada Ketua Audit Negara tidak lewat dari 30 April setiap tahun. Ini membolehkan penyata kewangan dan laporan tahunan Agensi Negeri dibentangkan di Dewan Undangan Negeri pada tahun yang sama dan tidak lewat dari 31 Disember setiap tahun. Pekeliling ini bertujuan untuk meningkatkan akauntabiliti dan tadbir urus yang baik di semua Agensi Kerajaan Negeri. Di samping itu, pembentangan awal membolehkan *stakeholders* menilai prestasi Agensi Negeri yang lebih jelas, lengkap dan relevan.

6.5 PENCAPAIAN PENGURUSAN KEWANGAN KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI

6.5.1 Pada tahun 2009, Jabatan Audit Negara telah menjalankan pengauditan pengurusan kewangan terhadap 39 Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri berbanding 23 Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri pada tahun 2008 iaitu peningkatan 16 Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri atau 70%. Hasil pengauditan pada tahun 2009 mendapati pencapaian pengurusan kewangan **di sebuah Jabatan, dua Badan Berkanun Negeri dan Majlis Islam Sarawak pada tahap pencapaian sangat baik** manakala pencapaian pengurusan kewangan tiga Kementerian, satu pejabat, empat Badan Berkanun Negeri, 10 Pejabat Daerah dan enam Pihak Berkuasa Tempatan adalah baik dan satu Badan Berkanun Negeri, lima Pejabat Daerah dan lima Pihak Berkuasa Tempatan pula pada tahap pencapaian memuaskan. Berbanding pencapaian pada tahun 2008, satu Jabatan, 11 Pejabat Residen, satu Badan Berkanun Negeri, enam Pihak Berkuasa Tempatan dan Majlis Islam Sarawak pada tahap pencapaian yang baik, manakala pencapaian pengurusan kewangan dua Pihak Berkuasa Tempatan adalah memuaskan dan satu Badan Berkanun Negeri pula pada tahap pencapaian tidak memuaskan. Tahap pencapaian pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri yang diaudit pada tahun 2009 adalah seperti di **Carta 6.1**.

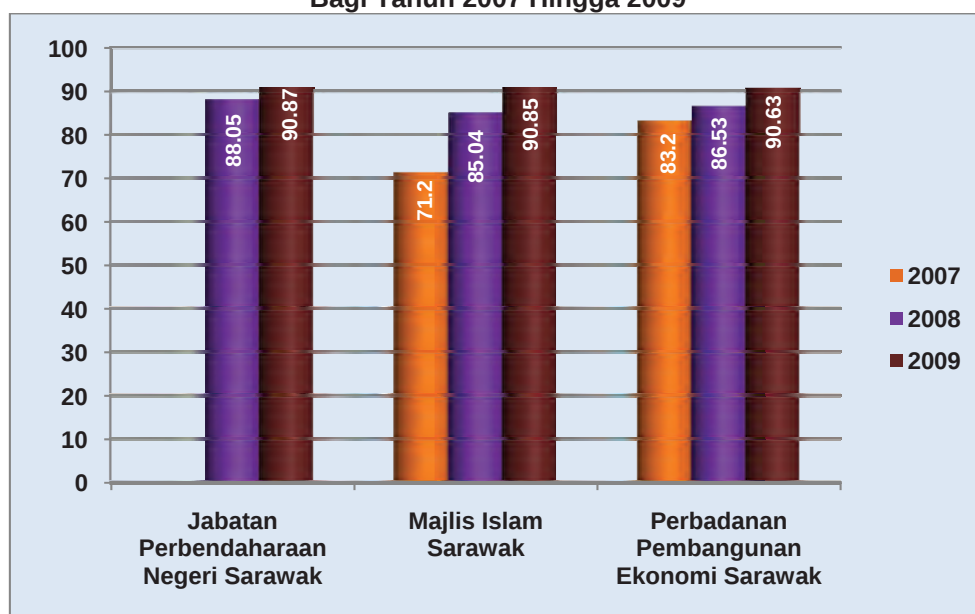
Carta 6.1
Tahap Pencapaian Pengurusan Kewangan
Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri Pada Tahun 2009

Sumber: Rekod Jabatan Audit Negara

6.5.2 Tiga Jabatan/Agensi yang wajib diaudit setiap tahun ialah Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak dan Majlis Islam Sarawak. Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak mula diaudit pada tahun 2008. Pencapaian pengurusan kewangan Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak meningkat daripada 88.05% pada tahun 2008 kepada 90.87% pada tahun 2009. Pengurusan Kewangan Majlis Islam Sarawak dan Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak pada tahun 2009 telah menunjukkan peningkatan berbanding pencapaian tahun 2007 dan 2008. Pencapaian pengurusan kewangan Majlis Islam Sarawak meningkat daripada 85.04% pada tahun 2008 kepada 90.85% pada tahun 2009. Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak pula telah meningkat pencapaian kepada 90.63% pada tahun 2009 daripada 86.53% pada tahun 2008. Secara keseluruhannya, ketiga-tiga Agensi telah menunjukkan usaha penambahbaikan dalam kawalan pengurusan, kawalan bajet, kawalan terimaan, kawalan perbelanjaan dan pengurusan aset. Perbandingan tahap pencapaian pengurusan kewangan ketiga-tiga Agensi tersebut bagi tahun 2007 hingga 2009 adalah seperti di **Carta 6.2**.

Carta 6.2
Tahap Pencapaian Pengurusan Kewangan
Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak, Majlis Islam Sarawak Dan
Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak
Bagi Tahun 2007 Hingga 2009

Sumber: Rekod Jabatan Audit Negara

Nota: Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak Mula Diaudit Pada Tahun 2008

6.6 RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

Secara umumnya, pencapaian pengurusan kewangan di 39 Kementerian/Jabatan/Agensi boleh dipertingkatkan lagi sekiranya Pegawai Pengawal/Ketua Jabatan/Ketua Agensi bukan sahaja mengambil tindakan memperbetulkan kelemahan yang telah dibangkitkan oleh Jabatan Audit Negara, bahkan juga mengambil tindakan *preventive* bagi memastikan kelemahan yang sama tidak berulang. Bagi memantapkan lagi pencapaian pengurusan kewangan, pertimbangan perlu diberi kepada perkara berikut:

- a) Sistem dan prosedur Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri seperti Manual Prosedur Kerja, Fail Meja dan pemeriksaan mengejut hendaklah diwujudkan serta dilaksanakan dengan teratur, lengkap dan kemas kini.
- b) Menubuhkan Jawatankuasa Keutuhan Pengurusan serta menerima pakai Pekeliling Perbendaharaan Bil. 10/2008 dan bermesyuarat untuk membincangkan isu-isu pengurusan kewangan serta menyediakan minit mesyuarat berkenaan.
- c) Pengurusan aset oleh Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri hendaklah mematuhi peraturan seperti penyelenggaraan rekod dengan lengkap, tepat dan kemas kini, pemeriksaan fizikal aset dijalankan, aset dilabel, diberi nombor siri pendaftaran serta tindakan pelupusan diambil dengan sewajarnya.
- d) Maklumat pinjaman pegawai yang diselenggarakan di Jabatan Perbendaharaan Negeri dapat diakses oleh pegawai di peringkat Jabatan/Pejabat.
- e) Penyeliaan serta pemantauan berterusan oleh pihak pengurusan untuk meningkatkan kawalan dalaman dan pematuan kehendak peraturan kewangan.
- f) Program latihan/kursus kepada pegawai yang terlibat dalam pengurusan kewangan perlu diperbanyakkan agar mereka dapat meningkatkan pengetahuan dan kompetensi dalam melaksanakan tugas.
- g) Kementerian Alam Sekitar Dan Kesihatan Awam hendaklah memanjangkan Pekeliling Perbendaharaan Bil. 5 Tahun 2007 mengenai Tatacara Pengurusan Aset Alih Kerajaan untuk memantapkan pengurusan aset alih dan menjalankan latihan bagi meningkatkan kefahaman di pejabat Pihak Berkuasa Tempatan.
- h) Residen selaku Pegawai Pengawal kepada Pejabat Residen/Pejabat Daerah/Daerah Kecil hendaklah memastikan kawalan organisasi terutamanya dari segi penurunan kuasa, pemeriksaan mengejut, keberkesanan jawatankuasa, pengurusan aset dan inventori serta latihan pengurusan kewangan diberi perhatian yang serius.

7. PEMERIKSAAN AUDIT MENGEJUT

7.1 PENDAHULUAN

Arahan Perbendaharaan menetapkan Ketua Jabatan hendaklah memastikan pegawai yang dipertanggungjawabkan telah menyimpan wang awam, setem atau barangan berharga yang lain dengan selamat di dalam peti besi, bilik kebal, peti wang tunai, laci atau bekas-bekas lain. Ketua Jabatan juga hendaklah memastikan rekod mengenainya diselenggarakan dengan lengkap, kemas kini dan diperiksa oleh pegawai kanan secara berkala. Untuk menentukan sejauh mana peraturan ini dipatuhi, Jabatan Audit Negara telah menjalankan pemeriksaan audit mengejut di tujuh Jabatan/Pejabat/Agensi Negeri iaitu:

- a) Pejabat Jabatan Kebajikan Masyarakat, Daerah Lubok Antu.
- b) Pejabat Jabatan Kebajikan Masyarakat, Daerah Simunjan.
- c) Pejabat Jabatan Kebajikan Masyarakat, Daerah Sri Aman.
- d) Majlis Perbandaran Padawan.
- e) Jabatan Perhutanan Kuching.
- f) Pejabat Agama Kuching.

g) Pejabat Pungutan Zakat, Baitulmal Kuching.

7.2 PENEMUAN AUDIT

Hasil daripada pemeriksaan audit mengejut yang dijalankan mendapati secara keseluruhannya, kelemahan yang diperhatikan adalah seperti berikut:

7.2.1 Wang Kutipan Belum Dibankkan - Semakan Audit di Jabatan Perhutanan Kuching mendapati sejumlah RM6,112 lewat dibankkan dalam tempoh satu hingga enam hari dan belum direkodkan ke Buku Terimaan Tunai.

7.2.2 Penyesuaian Baki Setem Tidak Dilakukan - Penyesuaian baki setem tidak dilakukan di Jabatan Kebajikan Masyarakat Bahagian Sri Aman.

7.2.3 Peti Besi Tidak Dapat Digunakan - Jabatan Kebajikan Masyarakat Daerah Simunjan tidak mempunyai satu peti besi dan tidak dapat digunakan kerana terletak di bilik pejabat yang lama.

7.2.4 Daftar Borang Hasil Dan Daftar Pembayaran Tidak Diselenggarakan Dengan Baik - Daftar Borang Hasil dan Daftar Pembayaran tidak diselenggarakan dengan baik di Jabatan Kebajikan Masyarakat Bahagian Sri Aman. Daftar Pembayaran tidak diselenggarakan di Jabatan Kebajikan Masyarakat Lubok Antu dan Majlis Perbandaran Padawan.

7.2.5 Panjar Wang Runcit - Akaun Panjar Wang Runcit tidak diselenggarakan di Majlis Perbandaran Padawan.

7.2.6 Pengurusan Harta Modal/Inventori/Stok Bekalan Pejabat Kurang Memuaskan - Di Jabatan Kebajikan Masyarakat Lubok Antu mendapati lima kategori inventori belum dilabel dengan nombor siri pendaftaran dan Hak Milik Kerajaan. Pejabat ini juga masih belum mengguna pakai daftar aset seperti yang dikehendaki dalam Pekeliling Perbendaharaan Bil. 5/2007. Adalah didapati tiada bukti menunjukkan pemeriksaan fizikal dilakukan. Semakan Audit seterusnya mendapati pembelian aset tahun 2008 tidak direkodkan dan stok bekalan pejabat tidak diselenggarakan.

7.2.7 Penurunan Kuasa Secara Bertulis Kepada Pegawai Yang Menerima, Mengutip Dan Memungut Wang Tidak Diperbaharui - Semakan Audit di Jabatan Agama Islam Sarawak mendapati surat penurunan kuasa untuk kutipan hasil tidak diperbaharui.

7.2.8 Resit Lewat Dikeluarkan Antara Enam Hingga 20 Hari Apabila Penerimaan Melalui Mel Dilakukan - Terimaan melalui mel di Jabatan Perhutanan Kuching mendapati resit lewat dikeluarkan antara enam hingga 20 hari.

7.2.9 Kutipan Di Perpustakaan - Buku Tunai tidak diselenggarakan di Majlis Perbandaran Padawan untuk merekodkan wang kutipan dan kutipan lewat dimasukkan ke dalam akaun Majlis.

7.3 Ketua Jabatan/Pejabat yang berkenaan telah dimaklumkan tentang perkara yang diperhatikan dan mereka telah diminta untuk mengambil tindakan pembetulan dengan sewajarnya.

BAHAGIAN V

**PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN
PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN
AGENSI NEGERI**

BAHAGIAN V

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGensi NEGERI

8. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara juga mengaudit Penyata Kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Majlis Islam Sarawak (MIS), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Kumpulan Wang. Pengauditan ini adalah untuk mengesahkan dan memastikan ketepatannya serta memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama dengan berpandukan Akta dan piawaian yang diluluskan.

8.1 PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN

8.1.1 Untuk Negeri Sarawak, Ketua Audit Negara mengaudit 22 BBN, 25 PBT dan MIS. Pada tahun 2008, pengauditan terhadap dua BBN dan MIS telah dijalankan sendiri oleh Jabatan Audit Negara manakala pengauditan terhadap 20 BBN dan 25 PBT yang lain telah dijalankan oleh Firma Audit Swasta bagi pihak Ketua Audit Negara. Pelantikan Firma Audit Swasta ini adalah selaras dengan peruntukan Seksyen 7 (3) Akta Audit, 1957 yang memberi kuasa kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau.

8.1.2 Pengauditan yang dijalankan oleh Firma Audit Swasta diselia dan dipantau oleh pegawai Jabatan Audit Negara. Pemantauan dibuat semasa pengauditan interim dan muktamad dilaksanakan oleh Firma Audit Swasta. Kertas kerja pengauditan yang disediakan oleh Firma Audit Swasta juga telah disemak oleh pegawai Jabatan Audit Negara. Bagi meningkatkan mutu pengauditan dan membantu pemantauan terhadap kerja yang dilaksanakan oleh Firma Audit Swasta, Jabatan Audit Negara telah mengeluarkan Prosedur Kualiti dan Garis Panduan Pengauditan Penyata Kewangan BBN, PBT dan MIS yang dikemas kini dan berkuat kuasa penggunaannya pada 19 Oktober 2009. Prosedur Kualiti dan Garis Panduan ini telah menetapkan panduan berkenaan penyediaan Memorandum Perancangan Audit, Pengauditan Interim, Pengauditan Muktamad, Penyediaan Surat Pengurusan, Pengurusan Firma Audit Swasta sehinggalah Penyediaan Sijil Audit dan Laporan Ketua Audit Negara. Selain itu, *initial conference* dan *exit conference* diadakan antara Firma Audit Swasta, Agensi Kerajaan dan Jabatan Audit Negara untuk membincangkan pelaksanaan Audit dan menyelesaikan masalah yang berbangkit hasil daripada pengauditan yang dijalankan secara berterusan. Secara keseluruhannya, penggunaan Prosedur Kualiti, Garis Panduan dan perbincangan berterusan itu telah meningkatkan prestasi kerja pengauditan dan mutu persembahan penyata kewangan bertambah baik serta jaringan kerjasama yang kukuh antara Firma Audit Swasta, Agensi

Kerajaan dan Jabatan Audit Negara. Justeru, penyerahan dan pengesahan penyata kewangan pada keseluruhannya dapat dilaksanakan mengikut tempoh yang ditetapkan.

8.2 KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

8.2.1 Seksyen 4, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995 dan Pekeliling Prosedur Kewangan Dan Perakaunan Bil. 2 Tahun 1995 yang dikeluarkan oleh Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak menghendaki BBN mengemukakan penyata kewangan kepada Ketua Audit Negara untuk diaudit tidak lewat daripada 30 April tahun berikutnya. Manakala mengikut Peraturan 37, Peraturan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan 1997, PBT dikehendaki menyedia dan menyerahkan penyata kewangan kepada Ketua Audit Negara pada atau sebelum 30 April tahun berikutnya. Seksyen 72, Ordinan Majlis Islam Sarawak 2001 pula menghendaki penyata kewangan disediakan setiap tahun dan diserahkan kepada Ketua Audit Negara untuk diperakui.

8.2.2 Pada keseluruhannya, penyerahan dan penyediaan Penyata Kewangan Tahun 2009 bagi 22 BBN, 25 PBT dan MIS adalah memuaskan berbanding tahun 2008. Adalah didapati lima BBN dan satu PBT lewat mengemukakan penyata kewangan daripada tarikh yang ditetapkan oleh undang-undang. Antara sebab BBN lewat mengemukakan penyata kewangan mereka ialah syarikat subsidiari dan bersekutunya lewat menyerahkan penyata akaun bagi tujuan penyatuan akaun dan akaun tidak dapat diimbang. Satu PBT telah mengemukakan permohonan lanjutan tempoh penyerahan penyata kewangan. Sehingga 1 Mei 2010, empat BBN telah memohon lanjutan tempoh penyerahan penyata kewangan daripada Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri selaras dengan Seksyen 5 (1) Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995.

8.2.3 Sehingga 28 Jun 2010, semua BBN, PBT dan MIS telah menyerahkan penyata kewangan tahun 2008 untuk diaudit. Selain itu, semua penyata kewangan tahun 2009 bagi PBT telah dikemukakan kepada Jabatan Audit Negara. Butiran lanjut kedudukan penyerahan, pengauditan dan pengesahan penyata kewangan tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 8.1**.

Jadual 8.1
Kedudukan Penyata Kewangan Badan Berkanun Negeri,
Pihak Berkuasa Tempatan Dan Majlis Islam Sarawak Yang Disahkan Sehingga 28 Jun 2010

Bil.		Agensi	Penyata Kewangan		
			2008	2009	
			Telah Disahkan	Sedang Audit	Telah Disahkan
BADAN BERKANUN NEGERI					
1.	Pustaka Negeri Sarawak	29.5.2009	-	4.5.2010	
2.	Lembaga Pelabuhan Kuching	18.5.2009	-	12.5.2010	
3.	Pusat Kepelebagaan Biologi Sarawak	29.5.2009	-	27.5.2010	
4.	Lembaga Pelabuhan Miri	17.6.2009	-	15.6.2010	
5.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	1.7.2009	-	16.6.2010	
6.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	7.7.2009	-	23.6.2010	
7.	Lembaga Pelabuhan Rajang	2.7.2009	-	24.6.2010	
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	6.7.2009	-	24.6.2010	
9.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	28.5.2009	√	-	
10.	Lembaga Air Sibu	2.7.2009	√	-	
11.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	24.7.2009	√	-	
12.	Lembaga Sungai-sungai Sarawak	27.7.2009	√	-	
13.	Lembaga Pelancongan Sarawak	29.7.2009	√	-	
14.	Lembaga Air Kuching	31.7.2009	√	-	
15.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	12.8.2009	√	-	
16.	Yayasan Sarawak	10.9.2009	√	-	
17.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	6.10.2009	√	-	
18.	Tabung Am, Majlis Islam Sarawak	6.11.2009	√	-	
19.	Yayasan Biasiswa Tunku Abdul Rahman Sarawak	17.12.2009	√	-	
20.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	11.2.2010	*	-	
21.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	28.7.2009	*	-	
22.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	21.8.2009	*	-	
23.	Lembaga Kemajuan Bintulu	8.9.2009	*	-	
PIHAK BERKUASA TEMPATAN					
1.	Majlis Daerah Subis	26.6.2009	-	24.3.2010	
2.	Majlis Daerah Serian	19.3.2009	-	29.4.2010	
3.	Majlis Daerah Limbang	22.6.2009	-	3.5.2010	
4.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	4.5.2009	-	7.5.2010	
5.	Majlis Daerah Kanowit	19.5.2009	-	13.5.2010	
6.	Majlis Daerah Maradong Dan Julau	18.5.2009	-	13.5.2010	
7.	Majlis Daerah Sarikei	4.5.2009	-	13.5.2010	
8.	Majlis Perbandaran Padawan	15.5.2009	-	21.5.2010	
9.	Majlis Perbandaran Sibu	5.6.2009	-	21.5.2010	
10.	Majlis Daerah Marudi	28.7.2009	-	25.5.2010	
11.	Majlis Daerah Saratok	29.4.2009	-	26.5.2010	
12.	Majlis Daerah Sri Aman	3.7.2009	-	11.6.2010	
13.	Majlis Daerah Bau	25.6.2009	-	14.6.2010	
14.	Majlis Bandaraya Miri	14.7.2009	-	15.6.2010	
15.	Majlis Daerah Simunjan	4.9.2009	-	17.6.2010	
16.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	29.7.2009	-	17.6.2010	
17.	Majlis Daerah Betong	2.9.2009	-	22.6.2010	
18.	Majlis Daerah Kapit	17.8.2009	√	-	
19.	Majlis Daerah Matu Dan Daro	18.5.2009	√	-	
20.	Majlis Daerah Lubok Antu	16.6.2009	√	-	
21.	Majlis Daerah Lawas	26.6.2009	√	-	
22.	Majlis Daerah Samarahan	30.6.2009	√	-	
23.	Majlis Daerah Lundu	17.7.2009	√	-	
24.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	31.7.2009	√	-	
25.	Mailis Daerah Dalat Dan Mukah	6.11.2009	√	-	

Sumber: Rekod Jabatan Audit Negara

Nota: √ Sedang Diaudit

* Belum Terima Penyata Kewangan Muktamad

8.2.4 Jabatan Audit Negara mengucapkan tahniah kepada Agensi yang telah berusaha untuk menyediakan penyata kewangan dengan kemas kini dan mengemukakan penyata kewangan tersebut mengikut tempoh yang ditetapkan bagi memastikan kelancaran proses pengesahan penyata kewangan tahunan. Usaha baik ini perlu diteruskan, malah hendaklah dipertingkatkan. Bagaimanapun, dua BBN yang mula beroperasi pada tahun 2001 dan 2009 iaitu *Sarawak Information Technology and Resources Council (SITRC)* dan *Regional Corridors Development Authorities (RECODA)* belum lagi mengemukakan penyata kewangan tahunan setakat 28 Jun 2010 kepada Ketua Audit Negara untuk pengauditan. Ini bertentangan dengan Seksyen 4, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995 dan Pekeliling Prosedur Kewangan Dan Perakaunan Bil. 2 Tahun 1995 yang dikeluarkan oleh Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak di mana BBN perlu mengemukakan penyata kewangan kepada Ketua Audit Negara untuk diaudit tidak lewat daripada 30 April tahun berikutnya.

8.2.5 SITRC ditubuhkan di bawah *Sarawak Information Technology and Resources Council Ordinance*, 1999 dan tertakluk kepada prosedur kewangan dan perakaunan di bawah Ordinan Badan-badan Berkanun 1995. SITRC mula beroperasi pada 1 April 2001.

8.2.6 RECODA ditubuhkan di bawah *Regional Corridors Development Authorities Ordinance*, 2006 dan tertakluk kepada prosedur kewangan dan perakaunan di bawah Ordinan Badan-badan Berkanun 1995. RECODA mula beroperasi pada 1 Ogos 2009 dan penyata kewangan sedang disediakan untuk kelulusan Lembaga Pengarah.

8.2.7 Bagi memastikan penyata kewangan dapat disediakan dan dikemukakan kepada Ketua Audit Negara mengikut tempoh yang ditetapkan oleh undang-undang, BBN, PBT dan MIS adalah disyorkan mengambil tindakan seperti berikut:

- a)** Lembaga Pengarah BBN mengambil tindakan sewajarnya untuk memastikan syarikat subsidiari mengemukakan penyata kewangan mereka lebih awal untuk membolehkan penyatuan akaun dapat dibuat sebelum akhir bulan April tahun berikutnya.
- b)** Ketua Agensi memastikan rekod kewangan sentiasa diselenggarakan dengan kemas kini dan teratur.
- c)** Penyeliaan yang rapi dibuat terhadap pegawai yang mengendalikan urusan akaun.
- d)** Pemantauan hendaklah dilakukan dengan membincangkan isu pengurusan kewangan dan akaun sebagai salah satu perkara tetap dalam agenda mesyuarat.
- e)** Memberikan latihan berkaitan pengurusan kewangan yang berterusan kepada penjawat awam yang terlibat dengan urusan kewangan dan akaun.
- f)** Menggunakan khidmat akauntan swasta jika perlu untuk menyediakan penyata kewangan.

8.3 PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN

8.3.1 Pada tahun 2009, Penyata Kewangan Tahun 2008 bagi 22 BBN, 25 PBT dan MIS telah diterima untuk diaudit. Penyata Kewangan tersebut telah diaudit dan diberikan Sijil Tanpa Teguran kecuali tiga BBN dan dua PBT. Sijil Berteguran diberi kepada Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke kerana persembahan amaun penyertaan ekuiti Kerajaan Negeri terlebih nyata sedangkan perjanjian untuk perkara tersebut belum muktamad. Sijil Berteguran juga diberi kepada Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah kerana pendapatan bagi pembangunan hartanah dan perladangan tidak diiktiraf dan status pemilikan hartanah tidak dapat dikenal pasti. Lembaga Pelancongan Sarawak juga diberi Sijil Berteguran kerana tidak patuh kepada prinsip perakaunan. Dua PBT juga diberi Sijil Berteguran kerana kawalan dalaman terhadap perbelanjaan Majlis Daerah Dalat Dan Mukah adalah lemah. Selain itu, Akaun Amanah Khas tidak disokong dengan dokumen dan butiran terperinci yang lengkap. Manakala, baki awal Akaun Amanah Khas Majlis Daerah Simunjan tidak dapat disahkan kerana tidak ada dokumen sokongan untuk membuktikan kesahihan akaun dan Akaun Amanah Khas mempunyai akaun tergantung yang tidak dapat dikenal pasti.

8.3.2 Kesemua Penyata Kewangan Tahun 2008 bagi BBN, PBT dan MIS telah disahkan sebelum akhir tahun 2009 kecuali Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah telah disahkan pada 11 Februari 2010. Penyata kewangan tahun 2008 bagi Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah hanya dikemukakan untuk pengauditan pada 31 Disember 2009.

8.3.3 Untuk penyata kewangan tahun 2009, satu BBN dan satu PBT diberi Sijil Berteguran setakat 28 Jun 2010. Butiran lanjut tentang Agensi yang diberi Sijil Berteguran bagi penyata kewangan tahun 2008 dan 2009 setakat 28 Jun 2010 adalah seperti di **Jadual 8.2**.

Jadual 8.2
Badan Berkanun Negeri Dan Pihak Berkuasa Tempatan
Yang Mendapat Sijil Berteguran Bagi Penyata Kewangan 2008 Sehingga 28 Jun 2010

Bil.		Agensi	Jenis Sijil (Tahun Kewangan)	
			2008	2009
BADAN BERKANUN NEGERI				
1.	Lembaga Pelancongan Sarawak		Berteguran	Sedang diaudit
2.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke		Berteguran	Sedang diaudit
3.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah		Berteguran	Akaun belum diterima
4.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak		Tanpa Teguran	Berteguran
PIHAK BERKUASA TEMPATAN				
1.	Majlis Daerah Dalat Dan Mukah		Berteguran	Sedang diaudit
2.	Mailis Daerah Simunian		Berteguran	Berteguran

Sumber: Rekod Jabatan Audit Negara

8.3.4 Pada keseluruhannya, penyediaan penyata kewangan BBN dan PBT adalah mematuhi piawaian perakaunan, undang-undang dan peraturan serta rekod perakaunan diselenggarakan dengan memuaskan.

8.4 PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

8.4.1 Seksyen 8, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan) 1995 menetapkan penyata kewangan BBN yang telah diaudit hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri (DUN) dengan seberapa segera. Seksyen 58, Ordinan Pihak Berkuasa Tempatan 1996 pula menyatakan semua penyata kewangan PBT yang telah diaudit hendaklah diluluskan oleh Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri dan dibentangkan di Dewan Undangan Negeri.

8.4.2 Setakat 28 Jun 2010, semua penyata kewangan PBT bagi tahun 2007 telah dibentang di DUN pada 11 Mei 2009 manakala satu penyata kewangan BBN tahun 2007 yang telah diberi Sijil Audit oleh Ketua Audit Negara belum dibentangkan di DUN. Selain itu, lima penyata kewangan PBT tahun 2008 dan empat penyata kewangan BBN tahun 2008 yang telah diberi Sijil Audit oleh Ketua Audit Negara belum dibentangkan di DUN. Pihak Kementerian dan Agensi yang berkaitan perlu mengambil tindakan segera untuk membentangkan penyata kewangan tersebut di sidang DUN yang akan datang seperti mana kehendak undang-undang. Kedudukan pembentangan penyata kewangan di DUN sehingga 28 Jun 2010 adalah seperti di **Jadual 8.3**.

Jadual 8.3
Kedudukan Pembentangan Penyata Kewangan Agensi Negeri Setakat 28 Jun 2010

Bil.	Agensi	Tahun Penyata Kewangan Belum Dibentangkan	Tarikh Penyata Kewangan Disahkan
BADAN BERKANUN NEGERI			
1.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	2007	17.7.2009
2.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	2008	7.7.2009
3.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	2008	12.8.2009
4.	Lembaga Kemajuan Bintulu	2008	8.9.2009
5.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	2008	11.2.2010
PIHAK BERKUASA TEMPATAN			
1.	Majlis Daerah Limbang	2008	22.6.2009
2.	Majlis Bandaraya Miri	2008	14.7.2009
3.	Majlis Daerah Betong	2008	2.9.2009
4.	Majlis Daerah Simunjan	2008	4.9.2009
5.	Majlis Daerah Dalat Dan Mukah	2008	6.11.2009

Sumber: Rekod Jabatan Audit Negara

8.5 PRESTASI KEWANGAN

Analisis prestasi kewangan BBN dan MIS yang merangkumi prestasi secara menyeluruh, penggunaan geran pembangunan dan operasi dilaporkan seperti berikut:

8.5.1 Analisis Kedudukan Kewangan Badan Berkanun Negeri Dan Majlis Agama Islam Bagi Tahun Kewangan 2007 Dan 2008

Analisis prestasi kewangan BBN dan MIS adalah berdasarkan 22 penyata kewangan BBN dan satu MIS bagi tahun kewangan 2007 dan 2008. Prestasi kewangan BBN dilaporkan mengikut Agensi/Kementerian berdasarkan analisis pendapatan, prestasi pemberian geran, pendapatan janaan sendiri, lebihan/(kurangan) pendapatan, Kumpulan Wang Terkumpul, aset serta liabiliti, tanggungan luar jangka dan prestasi anak syarikat BBN. Bilangan BBN mengikut Kementerian/Agensi bagi tahun kewangan 2009 adalah seperti di **Jadual 8.4**.

Jadual 8.4

Badan Berkanun Negeri Mengikut Kementerian Dan Majlis Islam Sarawak Setakat 28 Jun 2010

Bil.	Kementerian/Jabatan	Bil.	Agensi
1.	Kementerian Alam Sekitar Dan Kesihatan Awam	1.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar
2.	Kementerian Kemajuan Tanah	2.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak
		3.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah
		4.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak
3.	Kementerian Kemudahan Awam	5.	Lembaga Air Kuching
		6.	Lembaga Air Sibul
4.	Kementerian Pelancongan Dan Warisan Sarawak	7.	Lembaga Pelancongan Sarawak
5.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur Dan Perhubungan	8.	Lembaga Kemajuan Bintulu
		9.	Lembaga Pelabuhan Kuching
		10.	Lembaga Pelabuhan Miri
		11.	Lembaga Pelabuhan Rajang
		12.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak
		13.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke
6.	Kementerian Pembangunan Sosial Dan Urbanisasi	14.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak
		15.	Majlis Seni Sarawak *
7.	Kementerian Perancangan Dan Pengurusan Sumber	16.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak
		17.	Perbadanan Perhutanan Sarawak
		18.	Pusat Kepekabagaan Biologi Sarawak
8.	Kementerian Perumahan	19.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak
9.	Jabatan Ketua Menteri	20.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak
		21.	Pustaka Negeri Sarawak
		22.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman
		23.	Yayasan Sarawak
		24.	Sarawak Information Technology and Resources Council
		25.	Regional Corridors Development Authorities
10.	Majlis Agama Islam	26.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak

Sumber: Penyata Kewangan Agensi

Nota: * Belum beroperasi

Pada keseluruhannya, prestasi kewangan BBN bagi tahun 2008 adalah kurang memuaskan berbanding dengan tahun 2007. Lebihan pendapatan menurun sejumlah RM66.35 juta atau 42.9% dan harta bersih semasa menurun sejumlah RM86.42 juta atau 4.5%. Bagaimanapun, jumlah keseluruhan liabiliti bertambah baik dengan penurunan sejumlah RM3.66 juta atau

0.1%. Kedudukan prestasi kewangan bagi tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.5**.

Jadual 8.5
Prestasi Kewangan Agensi Bagi Tahun 2007 Dan 2008

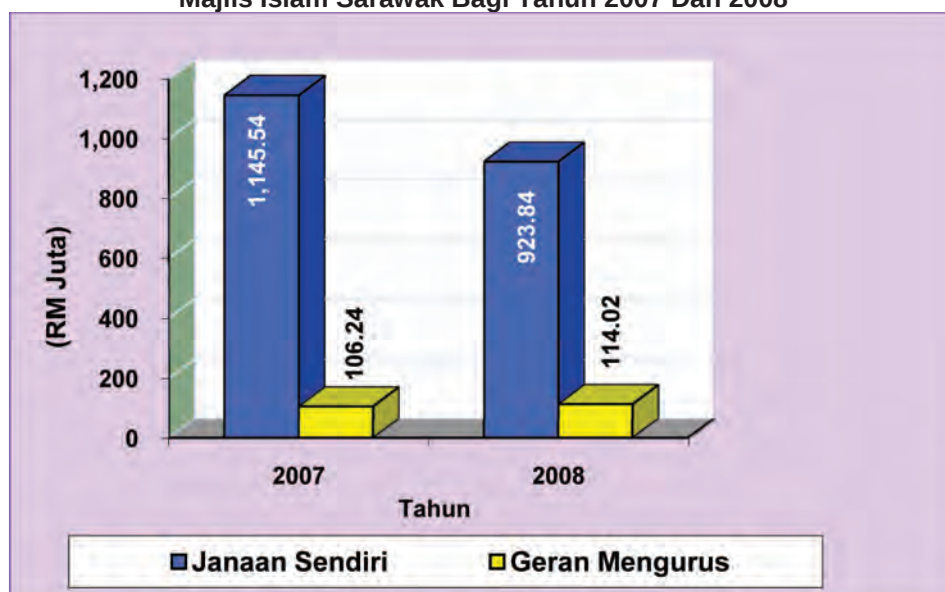
Bil.	Perkara	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Lebihan/(Kurangan) Pendapatan	154.80	88.45	(66.35)	(42.9)
2.	Jumlah Aset	7,737.13	7,721.34	(15.79)	(0.2)
3.	Jumlah Liabiliti	2,889.14	2,885.48	(3.66)	(0.1)
4.	Harta Bersih Semasa	1,930.45	1,844.03	(86.42)	(4.5)

Sumber: Penyata Kewangan Agensi

8.5.1.1 Analisis Pendapatan

Pada tahun 2008, pendapatan BBN dan MIS berjumlah RM1,037.86 juta. Ini menunjukkan penurunan sejumlah RM213.92 juta atau 17.1% berbanding RM1,251.78 juta pada tahun 2007. Daripada jumlah pendapatan tersebut, pendapatan janaan sendiri sejumlah RM923.84 juta atau 89% berbanding geran mengurus sejumlah RM114.02 juta atau 11%. Pendapatan Agensi pada tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Carta 12.1**.

Carta 12.1
**Pendapatan Badan Berkanun Negeri Dan
Majlis Islam Sarawak Bagi Tahun 2007 Dan 2008**

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Pada tahun 2008, Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke memperoleh pendapatan janaan sendiri tertinggi iaitu RM245.07 juta berbanding RM138.40 juta pada tahun 2007. Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak menyusul dengan memperoleh pendapatan janaan sendiri berjumlah RM95.38 juta berbanding RM85.03 juta pada tahun 2007. Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak mengalami penurunan pendapatan janaan sendiri paling ketara sejumlah RM298.15 juta atau 76.8%. Penurunan ini berlaku kerana jualan rumah merosot dengan ketara. Pendapatan janaan sendiri bagi 15 BBN dan MIS mengikut pendapatan tertinggi bagi tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.6**.

Jadual 8.6
Pendapatan Janaan Sendiri Tertinggi Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	138.40	245.07	106.67	77.1
2.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	85.03	95.38	10.35	12.2
3.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	376.55	87.40	(289.15)	76.8
4.	Lembaga Air Kuching	81.20	84.47	3.27	4.0
5.	Lembaga Pelabuhan Kuching	63.60	65.96	2.36	3.7
6.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	83.08	65.48	(17.60)	(21.2)
7.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	69.06	61.29	(7.77)	(11.3)
8.	Tabung Am, Majlis Islam Sarawak	33.47	48.48	15.01	44.8
9.	Lembaga Kemajuan Bintulu	52.95	44.61	(8.34)	(15.8)
10.	Yayasan Sarawak	81.47	41.62	(39.85)	(48.9)
11.	Lembaga Pelabuhan Rajang	24.43	31.01	6.58	26.9
12.	Lembaga Air Sibu	26.07	26.30	0.23	0.9
13.	Lembaga Pelabuhan Miri	11.68	13.60	1.92	16.4
14.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	6.51	5.17	(1.34)	(20.6)
15.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	8.00	3.09	(4.91)	(61.4)

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

8.5.1.2 Analisis Geran Mengurus

Geran mengurus diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada BBN sebagai bantuan untuk melaksanakan program dan aktiviti yang dirancang. Ini termasuk bagi membiayai gaji dan elaun pegawai BBN serta menampung kos operasi lain seperti utiliti, pengangkutan dan pentadbiran.

Pada tahun 2008, geran mengurus yang diterima oleh BBN adalah berjumlah RM114.02 juta iaitu peningkatan sejumlah RM7.78 juta atau 7.3% berbanding RM106.24 juta pada tahun 2007. Perbadanan Perhutanan Sarawak menerima geran mengurus paling tinggi iaitu berjumlah RM45 juta. Lembaga Sungai-Sungai Sarawak menerima sejumlah RM20.30 juta pada tahun 2008 dan RM17.44 juta pada tahun 2007. Pustaka Negeri Sarawak menerima geran sejumlah RM13.49 juta pada tahun 2008 berbanding RM12 juta pada tahun 2007.

Pada tahun 2008, 13 BBN tidak menerima geran mengurus. BBN yang berkenaan ialah Perbadanan Pembangunan Perumahan, Lembaga Air Kuching, Lembaga Air Sibu, Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak, Lembaga Kemajuan Bintulu, Lembaga Pelabuhan Kuching, Lembaga Pelabuhan Miri, Lembaga Pelabuhan Rajang, Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak, Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke, Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman dan Yayasan Sarawak. Manakala MIS tidak pernah menerima geran mengurus daripada Kerajaan Negeri. Butiran lanjut geran mengurus pada tahun 2008 dan 2009 adalah seperti di **Jadual 8.7**.

Jadual 8.7
Geran Mengurus Badan Berkanun Negeri Sarawak Pada Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	42.00	45.00	3.00	7.1
2.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	17.44	20.30	2.86	16.4
3.	Pustaka Negeri Sarawak	12.00	13.49	1.49	12.4
4.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	5.73	10.57	4.84	84.5
5.	Pusat Kepelebagaian Biologi Sarawak	7.00	8.00	1.00	14.3
6.	Lembaga Pelancongan Sarawak	5.00	7.00	2.00	40.0
7.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	6.76	6.78	0.02	0.3
8.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	2.44	2.08	(0.36)	(14.8)
9.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	5.80	0	(5.80)	(100.0)
10.	Yayasan Sarawak	1.27	0	(1.27)	(100.0)
11.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	0.80	0.80	0	0
Jumlah		106.24	114.02	7.78	7.3

Sumber: Penyata Kewangan BBN

Nota: 13 BBN Dan MIS Tiada Geran Mengurus (2008)

8.5.1.3 Analisis Geran Pembangunan

Geran Pembangunan diberi oleh Kerajaan Negeri untuk membiayai projek pembangunan Kerajaan yang dijalankan oleh BBN. Pada tahun 2008, geran pembangunan yang diterima oleh BBN adalah berjumlah RM144.61 juta berbanding RM96.34 juta pada tahun 2007. Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah Sarawak menerima geran pembangunan tertinggi sejumlah RM44.67 juta pada tahun 2008 berbanding RM21.24 juta pada tahun 2007. Butiran lanjut geran pembangunan bagi tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.8**.

Jadual 8.8
Geran Pembangunan Badan Berkanun Negeri Sarawak Pada Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah Sarawak	21.24	44.67	23.43	110.3
2.	Lembaga Kemajuan Bintulu	22.27	19.50	(2.77)	12.4
3.	Yayasan Sarawak	15.35	15.77	0.42	2.74
4.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	2.09	13.39	11.30	540.7
5.	Lembaga Pelabuhan Miri	7.00	11.00	4.00	57.1
6.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	2.16	10.84	8.68	274.7
7.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	10.00	9.00	(1.00)	(10.0)
8.	Lembaga Pelabuhan Rajang	6.00	7.40	1.40	23.3
9.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	3.00	3.00	0	0
10.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	1.60	2.96	1.36	85.0
11.	Pustaka Negeri Sarawak	1.00	2.90	1.90	190.0
12.	Pusat Kepelebagaian Biologi Sarawak	2.00	2.00	0	0
13.	Lembaga Pelabuhan Kuching	1.50	1.40	(0.10)	(6.7)
14.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	0.78	0.78	0	0
15.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	0.35	0.00	(0.35)	(100.0)
Jumlah		96.34	144.61	48.27	50.1

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan Maklum Balas

Nota: Lapan BBN Dan MIS Tiada Geran Pembangunan (2008)

Pada keseluruhannya, BBN masih bergantung kepada geran daripada Kerajaan Negeri untuk menampung kos operasi serta pembangunan untuk melaksanakan aktiviti yang dirancang. Pada tahun 2008, BBN menerima sejumlah RM258.63 juta geran mengurus serta pembangunan daripada Kerajaan Negeri kerana hasil janaan sendiri masih belum cukup untuk menampung kos operasi dan pembangunan.

8.5.1.4 Analisis Lebihan/(Kurangan) Pendapatan

Pada keseluruhannya, BBN memperoleh lebihan pendapatan (keuntungan) sejumlah RM88.45 juta pada tahun 2008, iaitu penurunan sejumlah RM66.35 juta atau 42.9% berbanding RM154.80 juta pada tahun 2007. Pada tahun 2008, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak, Tabung Am Majlis Islam Sarawak dan Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak memperoleh keuntungan melebihi RM10 juta berbanding lima BBN dan MIS pada tahun 2007. Sebanyak tujuh BBN mengalami kerugian sejumlah RM28.19 juta pada tahun 2008 berbanding sejumlah RM18.73 juta pada tahun 2007. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 8.9**.

Jadual 8.9
Lebihan/(Kurangan) Pendapatan Badan Berkanun Negeri
Dan Majlis Islam Sarawak Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)
1.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	33.89	36.82
2.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	15.70	24.02
3.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	7.96	11.69
4.	Yayasan Sarawak	54.14	9.76
5.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	1.06	9.23
6.	Lembaga Air Kuching	12.23	7.12
7.	Lembaga Pelabuhan Rajang	4.00	5.04
8.	Pusat Kepelbagaian Biologi Sarawak	4.06	4.76
9.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah Sarawak	3.91	2.08
10.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	(2.07)	1.89
11.	Pustaka Negeri Sarawak	(0.59)	1.88
12.	Lembaga Pelabuhan Kuching	2.51	1.26
13.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	0.05	0.84
14.	Lembaga Pelancongan Sarawak	(1.20)	0.15
15.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	5.18	0.10
16.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	(0.03)	(0.13)
17.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	1.48	(0.93)
18.	Lembaga Air Sibul	(0.35)	(1.50)
19.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	(4.84)	(2.50)
20.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	25.86	(6.24)
21.	Lembaga Pelabuhan Miri	(9.65)	(6.89)
22.	Lembaga Kemajuan Bintulu	1.50	(10.00)
Jumlah		154.80	88.45

Sumber: Penyata Kewangan BBN

Nota: Perbadanan Perhutanan Sarawak Rugi RM1,460(2008) Dan RM1,410(2007)

Pada keseluruhannya, prestasi kewangan BBN pada tahun 2008 menunjukkan penurunan pendapatan janaan sendiri sejumlah RM221.70 juta atau 19.4%. Penurunan pendapatan janaan sendiri yang ketara ialah Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak, Yayasan Sarawak, Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak dan Lembaga Kemajuan Bintulu yang mengalami kerugian pada tahun 2008.

8.5.1.5 Analisis Kumpulan Wang Berkumpul

Kumpulan Wang Berkumpul BBN pada tahun 2008 adalah berjumlah RM4,023.34 juta iaitu penurunan sejumlah RM40.13 juta atau 1.0% berbanding RM4,063.47 juta pada tahun 2007. Kumpulan Wang Berkumpul ini terdiri daripada modal berbayar, penyertaan Kerajaan, rizab am, lebihan/(kurangan) pendapatan serta geran pembangunan semasa dan yang dibawa dari tahun sebelumnya. Ini tidak mengambil kira kumpulan wang lain seperti Kumpulan Wang Pinjaman Kenderaan, Kumpulan Wang Pinjaman Komputer dan Kumpulan Wang Pinjaman Perumahan. Jumlah Kumpulan Wang Berkumpul BBN dan MIS pada tahun 2008 berbanding tahun 2007 adalah seperti di **Jadual 8.10**.

Jadual 8.10
Kumpulan Wang Berkumpul Badan Berkanun Negeri Dan Majlis Islam Sarawak
Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	912.64	946.06	33.42	3.7
2.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	771.84	774.60	2.76	0.4
3.	Yayasan Sarawak	684.77	708.88	24.11	3.5
4.	Lembaga Kemajuan Bintulu	342.33	359.50	17.17	5.0
5.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	321.46	334.95	13.49	4.2
6.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	284.02	244.46	(39.56)	(13.9)
7.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	148.51	172.60	24.09	16.2
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	297.74	142.92	(154.82)	(52.0)
9.	Lembaga Air Kuching	110.47	121.27	10.80	9.8
10.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	61.96	73.65	11.69	18.9
11.	Lembaga Pelabuhan Rajang	59.09	64.13	5.04	8.5
12.	Lembaga Air Sibu	44.61	43.11	(1.50)	(3.4)
13.	Pusat Kepelebagaan Biologi Sarawak	25.18	30.11	4.93	19.6
14.	Lembaga Pelabuhan Kuching	21.51	22.77	1.26	5.9
15.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	13.99	16.89	2.90	20.7
16.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	6.74	15.96	9.22	136.8
17.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	10.29	10.29	0	0
18.	Pustaka Negeri Sarawak	6.69	8.70	2.01	30.0
19.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	7.66	6.73	(0.93)	(12.1)
20.	Lembaga Sungai-sungai Sarawak	5.93	5.80	(0.13)	(2.2)
21.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	0.55	1.22	0.67	121.8
22.	Lembaga Pelancongan Sarawak	0.61	0.75	0.14	23.0
23.	Lembaga Pelabuhan Miri	(75.12)	(82.01)	(6.89)	(9.2)
Jumlah Besar		4,063.47	4,023.34	(40.13)	(1.0)

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Pada tahun 2008, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak mempunyai Kumpulan Wang Berkumpul yang tertinggi berjumlah RM946.06 juta, diikuti oleh Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak berjumlah RM774.60 juta dan Yayasan Sarawak sejumlah RM708.88 juta. Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak mencatat penurunan paling ketara sejumlah RM154.82 juta atau 52% diikuti oleh Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak sejumlah RM39.56 juta atau 13.9%. Sehingga 31 Disember 2008, Lembaga Pelabuhan Miri masih mengalami defisit Kumpulan Wang Berkumpul sejak tahun 2005. Lembaga Pelabuhan Miri telah mencatat peningkatan defisit Kumpulan Wang Berkumpul

berjumlah RM72.76 juta (2005), RM65.47 juta (2006), RM75.12 juta (2007) dan RM82.01 juta (2008). Langkah segera perlu diambil bagi meningkatkan prestasi kewangannya supaya tidak menjejaskan usaha berterusan dan peranan BBN tersebut.

8.5.1.6 Analisis Aset

Aset Agensi Kerajaan Negeri merupakan aset semasa dan bukan semasa yang terdiri daripada hartanah dan peralatan, pelaburan syarikat subsidiari dan bersekutu, penghutang, tunai di bank dan simpanan tetap.

Aset BBN terkumpul pada tahun 2008 adalah sejumlah RM7.72 bilion iaitu penurunan sejumlah RM15.79 juta atau 0.2% berbanding sejumlah RM7.74 bilion pada tahun 2007. Perbadanan Pembangunan Perumahan mempunyai aset tertinggi iaitu sejumlah RM1.15 bilion iaitu penurunan 3.4% daripada tahun 2007. Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak mempunyai aset sejumlah RM1.00 bilion pada tahun 2008 berbanding RM991.74 juta pada tahun sebelumnya. Sementara itu, Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak mempunyai aset sejumlah RM892.91 juta berbanding RM896.16 juta pada tahun 2007. Kedudukan aset Agensi pada tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.11**.

Jadual 8.11
Aset Badan Berkanun Negeri Dan Majlis Islam Sarawak Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	1,190.20	1,149.81	(40.39)	(3.4)
2.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	991.74	1,001.85	10.11	1.0
3.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	896.16	892.91	(3.25)	(0.4)
4.	Yayasan Sarawak	700.12	720.10	19.98	2.9
5.	Lembaga Air Kuching	676.74	701.42	24.68	3.6
6.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	638.34	657.76	19.42	3.0
7.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	587.77	632.37	44.60	7.6
8.	Lembaga Kemajuan Bintulu	526.68	559.46	32.78	6.2
9.	Lembaga Pelabuhan Kuching	305.14	291.23	(13.91)	(4.6)
10.	Lembaga Pelabuhan Miri	255.38	248.39	(6.99)	(2.7)
11.	Lembaga Air Sibu	177.08	207.14	30.06	17.0
12.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	151.45	173.61	22.16	14.6
13.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	299.75	147.35	(152.40)	(50.8)
14.	Lembaga Pelabuhan Rajang	129.10	128.62	(0.48)	(0.4)
15.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	121.80	105.08	(16.72)	(13.7)
16.	Pusat Kepelbagaian Biologi Sarawak	37.55	40.71	3.16	8.4
17.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	15.09	19.56	4.47	29.6
18.	Pustaka Negeri Sarawak	8.36	15.04	6.68	79.9
19.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	10.29	10.29	0	0
20.	Lembaga Sungai-sungai Sarawak	6.93	8.01	1.08	15.6
21.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	7.66	6.73	(0.93)	(12.1)
22.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	1.44	2.33	0.89	61.8
23.	Lembaga Pelancongan Sarawak	2.36	1.57	(0.79)	(33.5)
Jumlah		7,737.13	7,721.34	(15.79)	(0.2)

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Pada tahun 2008, Yayasan Sarawak menunjukkan peningkatan dalam pelaburan yang tertinggi sejumlah RM15.14 juta atau 5% menjadi RM317.58 juta berbanding RM302.44 juta pada tahun 2007. Peningkatan pelaburan juga diperhatikan di Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak dengan sejumlah RM7.97 juta atau 12.2% menjadi RM73.19 juta

berbanding RM65.22 juta pada tahun 2007. Pelaburan Tabung Am Majlis Islam Sarawak menunjukkan peningkatan sejumlah RM16.25 juta atau 14% menjadi RM132.41 juta berbanding RM116.16 juta pada tahun 2007. Butiran pelaburan BBN dan MIS pada tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.12**.

Jadual 8.12
Pelaburan Badan Berkanun Negeri Dan Majlis Islam Sarawak Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	761.15	757.01	(4.14)	(0.5)
2.	Yayasan Sarawak	302.44	317.58	15.14	5.0
3.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	181.32	181.28	(0.04)	(0)
4.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	133.85	133.52	(0.33)	(0.3)
5.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	116.16	132.41	16.25	14.0
6.	Lembaga Kemajuan Bintulu	87.83	92.65	4.82	5.5
7.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	65.22	73.19	7.97	12.2
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	49.11	47.15	(1.96)	(4.0)
9.	Lembaga Pelabuhan Miri	24.57	24.57	0	0
10.	Lembaga Air Sibu	4.97	4.97	0	0
11.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	0.82	1.32	0.50	61.0
12.	Lembaga Air Kuching	0.94	0.94	0	0
13.	Lembaga Pelancongan Sarawak	0.20	0.20	0	0
Jumlah		1,728.58	1,766.79	38.21	2.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Nota: Sembilan BBN Yang Lain Tiada Pelaburan Dalam Syarikat Dan Saham, Satu BBN Melabur RM2 Dalam Anak Syarikat

Pada tahun 2008, komponen aset yang dimiliki oleh BBN adalah wang tunai dan simpanan tetap berjumlah RM1.46 bilion yang mewakili 18.9% daripada jumlah aset. Ini menunjukkan peningkatan sejumlah RM2.86 juta atau 0.2%. Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak menunjukkan peningkatan tunai dan simpanan tetap yang ketara, iaitu meningkat sejumlah RM44.40 juta menjadi RM165.22 juta berbanding RM120.82 juta pada tahun 2007. Peningkatan juga dicatat oleh Lembaga Air Kuching sejumlah RM32.89 juta, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak sejumlah RM31.71 juta, Perbadanan Pembangunan Perumahan sejumlah RM11.78 juta, Pustaka Negeri Sarawak sejumlah RM6.61 juta.

Pada tahun 2008, wang tunai dan simpanan tetap Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak mencatat penurunan sejumlah RM51.03 juta, diikuti oleh Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah sejumlah RM42.99 juta, Yayasan Sarawak sejumlah RM38.81 juta dan Lembaga Pelabuhan Kuching sejumlah RM5.23 juta berbanding tahun 2007.

8.5.1.7 Analisis Liabiliti

Liabiliti jangka panjang dan jangka pendek BBN adalah terdiri daripada komponen utama seperti pinjaman, overdraf, pemiutang, deposit dan pendahuluan. Pada tahun 2008, liabiliti BBN menurun sejumlah RM3.66 juta atau 0.1% daripada RM2.89 bilion pada tahun 2007 menjadi RM2.89 bilion. Perbadanan Pembangunan Perumahan mempunyai liabiliti tertinggi sejumlah RM892.24 juta yang terdiri daripada pinjaman bank, pinjaman Kerajaan, *amount due to subsidiary companies*, pemiutang dan cukai. Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan

Tanah telah mengalami peningkatan liabiliti yang ketara iaitu sejumlah RM38.85 juta atau 8.8%. Ini diikuti oleh Lembaga Air Sibu sejumlah RM33.34 juta.

Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak mencatat penurunan sejumlah RM23.43 juta dan Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke mencatat penurunan sejumlah RM25.94 juta. Butiran lanjut mengenai kedudukan liabiliti BBN dan MIS bagi tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.13**.

Jadual 8.13
Kedudukan Liabiliti Badan Berkanun Negeri Dan Majlis Islam Sarawak
Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun		Peningkatan/ (Penurunan)	
		2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak	898.03	892.24	(5.79)	(0.6)
2.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	440.94	479.79	38.85	8.8
3.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	316.88	322.81	5.93	1.9
4.	Lembaga Air Kuching	254.43	260.97	6.54	2.6
5.	Lembaga Pelabuhan Kuching	212.89	197.74	(15.15)	(7.1)
6.	Lembaga Pelabuhan Miri	189.16	183.07	(6.09)	3.2
7.	Lembaga Kemajuan Bintulu	133.99	134.67	0.68	0.5
8.	Lembaga Air Sibu	89.88	123.22	33.34	37.1
9.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	123.56	117.52	(6.04)	(4.9)
10.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	115.06	89.12	(25.94)	(22.5)
11.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	78.06	54.63	(23.43)	(30.0)
12.	Lembaga Pelabuhan Rajang	17.52	8.77	(8.75)	(49.9)
13.	Pustaka Negeri Sarawak	1.67	6.34	4.67	279.6
14.	Yayasan Sarawak	7.20	3.24	(3.96)	(55.0)
15.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	0.86	3.18	2.32	269.8
16.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	1.00	2.21	1.21	121.0
17.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	0.57	2.13	1.56	273.7
18.	Pusat Kepelbagaian Biologi Sarawak	2.56	1.55	(1.01)	(39.5)
19.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	2.94	1.05	(1.89)	(64.3)
20.	Lembaga Pelancongan Sarawak	1.75	0.82	(0.93)	(53.1)
21.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	0.19	0.41	0.22	115.8
Jumlah		2,889.14	2,885.48	(3.66)	(0.1)

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Nota: Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman Dan Perbadanan Perhutanan Sarawak – Tiada Liabiliti

Analisis Audit mendapati pinjaman jangka panjang bagi BBN dan MIS berjumlah RM1.88 bilion atau 65.1% daripada jumlah liabiliti pada tahun 2008. Pinjaman ini telah mencatatkan penurunan sejumlah RM81.81 juta atau 4.2% iaitu RM1.88 bilion berbanding RM1.96 bilion pada tahun 2007. Analisis menunjukkan 11 daripada 22 BBN mempunyai pinjaman jangka panjang setakat 31 Disember 2008 iaitu Lembaga Air Kuching, Lembaga Air Sibu, Lembaga Kemajuan Bintulu, Lembaga Pelabuhan Kuching, Lembaga Pelabuhan Miri, Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah, Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak, Perbadanan Perusahaan Kemajuan Kayu Sarawak, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak, Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak dan Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke.

8.5.1.8 Analisis Nisbah

Nisbah Hutang mengukur peratus dana dibiayai dari sumber selain ekuiti. Analisis Nisbah Hutang menunjukkan 14 Agensi menggunakan kurang daripada 50% pembiayaan daripada

sumber selain ekuiti. Agensi yang menggunakan lebih daripada 50% jumlah asetnya dibiayai melalui liabiliti ialah Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke, Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak, Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak, Lembaga Pelabuhan Miri, Lembaga Pelabuhan Kuching, Lembaga Air Sibu dan Lembaga Pelancongan Sarawak.

Analisis nisbah semasa menunjukkan 14 Agensi mampu untuk memenuhi obligasi jangka pendek lebih daripada dua kali jumlah liabiliti semasa. Tujuh Agensi yang mampu untuk memenuhi obligasi jangka pendek kurang daripada dua kali ialah Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke, Perbadanan Pembangunan Perumahan, Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak, Lembaga Pelabuhan Kuching, Lembaga Pelabuhan Miri, Lembaga Air Sibu dan Lembaga Pelancongan Sarawak. Butiran adalah seperti di **Jadual 8.14** dan **Jadual 8.15**.

Jadual 8.14
Analisis Nisbah Agensi Bagi Tahun Kewangan 2008

Bil.	Agensi	Nisbah Cepat	Nisbah Semasa	Nisbah Hutang (%)
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	0.99 : 1	3.95 : 1	77.6
2.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	4.34 : 1	4.96 : 1	13.2
3.	Yayasan Sarawak	74.16 : 1	74.16 : 1	0.5
4.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	3.72 : 1	3.72 : 1	49.1
5.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	7.02 : 1	7.76 : 1	5.5
6.	Lembaga Kemajuan Bintulu	2.11 : 1	2.17 : 1	24.1
7.	Lembaga Air Sibu	0.99 : 1	1.09 : 1	59.5
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	30.33 : 1	30.33 : 1	2.16
9.	Lembaga Air Kuching	2.82 : 1	3.24 : 1	37.2
10.	Pusat Kepelbagaian Biologi Sarawak	20.07 : 1	20.07 : 1	3.8
11.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	8.71 : 1	8.71 : 1	10.9
12.	Lembaga Pelabuhan Kuching	1.29 : 1	1.45 : 1	67.9
13.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	0.87 : 1	0.99 : 1	75.9
14.	Pustaka Negeri Sarawak	2.30 : 1	2.30 : 1	42.2
15.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	3.11 : 1	3.11 : 1	27.6
16.	Lembaga Pelabuhan Miri	1.01 : 1	1.01 : 1	73.7
17.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	5.02 : 1	5.02 : 1	17.6
18.	Lembaga Pelancongan Sarawak	1.41 : 1	1.41 : 1	52.2
19.	Lembaga Pelabuhan Rajang	0.47 : 1	0.73 : 1	6.8
20.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	1.04 : 1	1.04 : 1	84.8
21.	Tabung Am Majlis Islam Sarawak	7.94 : 1	7.94 : 1	0.6

Sumber: Penyata Kewangan BBN Dan MIS

Nota: Dua BBN Tiada Liabiliti

Jadual 8.15
Kedudukan Aset Dan Tanggungan Badan Berkanun Negeri
Dan Majlis Islam Sarawak Pada Tahun 2007 Dan 2008

Bil.	Agensi	Tahun 2007			Tahun 2008		
		Aset Semasa (RM Juta)	Liabiliti Semasa (RM Juta)	Harta Bersih Semasa (RM Juta)	Aset Semasa (RM Juta)	Liabiliti Semasa (RM Juta)	Harta Bersih Semasa (RM Juta)
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	630.59	127.41	503.18	604.61	152.91	451.70
2.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	396.05	76.09	319.96	317.38	64.02	253.36
3.	Yayasan Sarawak	252.09	7.19	244.90	240.27	3.24	237.03
4.	Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah	395.65	103.29	292.36	407.34	109.64	297.70
5.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	205.30	38.07	167.23	221.00	28.49	192.51
6.	Lembaga Kemajuan Bintulu	242.09	110.05	132.04	247.46	113.97	133.49
7.	Lembaga Air Sibu	21.10	13.09	8.01	23.76	21.79	1.97
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	92.55	0.86	91.69	96.14	3.17	92.97
9.	Lembaga Air Kuching	117.39	32.15	85.24	150.72	46.49	104.23
10.	Pusat Kepelebagaan Biologi Sarawak	26.94	2.56	24.38	31.11	1.55	29.56
11.	Lembaga Sumber Asli Dan Alam Sekitar	14.06	0.57	13.49	18.55	2.13	16.42
12.	Lembaga Pelabuhan Kuching	23.96	12.06	11.90	18.60	12.79	5.81
13.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	211.54	199.67	11.87	256.56	259.90	(3.34)
14.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul Rahman	7.66	0.00	7.66	6.73	0	6.73
15.	Pustaka Negeri Sarawak	7.88	1.67	6.21	14.56	6.34	8.22
16.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	6.65	1.00	5.65	6.87	2.21	4.66
17.	Tabung Am, Majlis Islam Sarawak	7.47	2.94	4.53	8.26	1.04	7.22
18.	Lembaga Pelabuhan Miri	50.76	46.57	4.19	53.99	53.66	0.33
19.	Perbadanan Stadium Negeri Sarawak	1.06	0.19	0.87	2.06	0.41	1.65
20.	Perbadanan Perhutanan Sarawak	0.51	0	0.51	0.55	0	0.55
21.	Lembaga Pelancongan Sarawak	1.86	1.75	0.11	1.16	0.82	0.34
22.	Lembaga Pelabuhan Rajang	14.71	15.52	(0.81)	6.46	8.77	(2.31)
23.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke	101.34	106.06	(4.72)	84.78	81.55	3.23
Jumlah		2,829.21	898.70	1,930.45	2,818.92	974.89	1,844.03

Sumber: Lembaran Imbangan BBN Dan MIS

8.5.1.9 Analisis Tanggungan Luar Jangka

Setakat 31 Disember 2008, sebanyak dua daripada 22 BBN mempunyai tanggungan luar jangka berjumlah RM23.45 juta. Jumlah berkenaan menunjukkan peningkatan sejumlah RM0.65 juta atau 0.3%. Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak mempunyai tanggungan luar jangka tertinggi berjumlah RM21.95 juta diikuti oleh Yayasan Sarawak berjumlah RM1.5 juta.

Tanggungan luar jangka Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak merupakan kerugian tukaran wang asing atas pinjaman luar negara berjumlah RM18.92 juta dan

tuntutan litigasi pihak ketiga berjumlah RM3.03 juta. Tanggungan luar jangka bagi Yayasan Sarawak terdiri daripada *corporate guarantees given to banks for credit facilities granted to an associates*. Seksyen 11(c) Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan dan Perakaunan), 1995 menyatakan bahawa Badan-badan Berkanun hendaklah memperolehi kelulusan daripada Setiausaha Kewangan Negeri sebelum memberi *guarantee*. Semasa pengauditan dijalankan, kelulusan berkenaan tidak dapat diperolehi. Butiran lanjut mengenai tanggungan luar jangka adalah seperti di **Jadual 8.16**.

Jadual 8.16
Tanggungan Luar Jangka Badan Berkanun Negeri

Bil.	Nama Agensi	2007	2008	Peningkatan/ (Penurunan)	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak	21.30	21.95	0.65	3.1
2.	Yayasan Sarawak	1.50	1.50	0	0
Jumlah		22.8	23.45	0.65	3.1

Sumber: Penyata Kewangan BBN

8.5.1.10 State Government Equity Participation Fund And Contribution For Equity Fund

Pada akhir tahun 2008, sejumlah RM404.14 juta adalah pelaburan Kerajaan Negeri dalam Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak (PPES), Lembaga Pembangunan Dan Lindungan Tanah (PELITA) untuk membiayai projek anak syarikat PPES, PELITA dan Perbadanan Urusan Kejuruteraan Dan Limbungan Brooke (BDEWC). Daripada jumlah tersebut, sejumlah RM269.58 juta adalah pemberian geran caruman penyertaan ekuiti oleh Kerajaan Negeri kepada PPES. Jumlah ini adalah sebahagian daripada pinjaman daripada Kerajaan Negeri yang ditukar kepada geran melalui Perjanjian Penstrukturan Semula Pinjaman bagi tempoh 1991 hingga 2007. Kedudukan dana tersebut adalah seperti di **Jadual 8.17**.

Jadual 8.17
State Government Equity Participation Fund And Contribution For Equity Fund

Bil.	Dana	PPES		PELITA		BDEWC		Jumlah Dana
		(RM Juta)	Bilangan Syarikat	(RM Juta)	Bilangan Syarikat	(RM Juta)	Bilangan Syarikat	(RM Juta)
1.	Government Equity Participation	269.58	* 6	0	0	16.74	0	286.32
2.	Contribution For Equity	106.14	10	11.68	2	0	0	117.82
Jumlah		375.72	16	11.68	2	16.74	0	404.14

Sumber: Penyata Kewangan BBN

Nota: * 5 Anak Syarikat PPES Dan 1 Syarikat Lain

Analisis Audit terhadap dana *Government Equity Participation* mendapati satu daripada lima anak syarikat PPES, berstatus tidak aktif, manakala tiga daripada lima anak syarikat tersebut mengalami kerugian yang menyebabkan defisit modal. Pada tahun 2008, PPES menerima geran RM1 juta daripada Kerajaan Negeri dan disalurkan kepada satu syarikat di mana

PPES memegang 18% saham dalam syarikat tersebut. Geran yang diterima adalah untuk membiayai projek Mulu berkaitan dengan aktiviti pelancongan.

Bagi BDEWC, sejumlah RM16.74 juta adalah sebahagian pinjaman daripada Kerajaan Negeri. Pada tahun 2002, jumlah ini diluluskan oleh Kerajaan Negeri sebagai penyertaan ekuiti dalam BDEWC. Bagaimanapun, didapati Perjanjian Penstrukturan Semula Pinjaman tidak disediakan sehingga kini. Implikasi kewangan terhadap kedudukan liabiliti BDEWC yang berjumlah RM105.86 juta dan kerugian terkumpul sejumlah RM15.02 juta menyebabkan BDEWC mengalami defisit modal.

Analisis Audit terhadap dana *Contribution For Equity* juga mendapati sejumlah RM106.14 juta adalah geran Kerajaan Negeri kepada PPES untuk membiayai projek bagi enam anak syarikat PPES dan empat syarikat lain. Lima daripada enam anak syarikat PPES mengalami kerugian terkumpul RM21.19 juta dan defisit modal RM54.77 juta setakat akhir tahun 2008. Pada tahun 2008, sejumlah RM11.68 juta geran diberi kepada PELITA untuk melabur dalam dua syarikat bersekutu.

8.5.1.11 Prestasi Syarikat Subsidiari

Pada tahun 2008, sebanyak sembilan BBN telah melabur dalam 108 syarikat subsidiari dengan pegangan ekuiti melebihi 50% berbanding 108 syarikat subsidiari pada tahun 2007. Sebanyak 49 syarikat subsidiari telah mencatat keuntungan berjumlah RM65.89 juta pada tahun 2008 iaitu penurunan sejumlah RM3.03 juta atau 4.4% berbanding tahun 2007. Sebanyak 50 syarikat subsidiari telah mengalami kerugian berjumlah RM9.92 juta pada tahun 2008 berbanding kerugian RM11.13 juta pada tahun 2007. Adalah didapati 30 daripada syarikat yang rugi pada tahun 2008 adalah tidak aktif berbanding sejumlah 33 pada tahun 2007. Kedudukan syarikat subsidiari yang mengalami keuntungan dan kerugian pada tahun 2007 dan 2008 adalah seperti di **Jadual 8.18**.

Jadual 8.18
Keuntungan Dan Kerugian Syarikat Subsidiari

Tahun	Keuntungan		Kerugian	
	Bilangan Syarikat	Jumlah (RM Juta)	Bilangan Syarikat	Jumlah (RM Juta)
2007	45	68.92	61	11.13
2008	49	65.89	50	9.92
Varian	4	(3.03)	(11)	(1.21)
Peratus (%)	8.9	4.40	18	10.9

Sumber: Rekod BBN

Nota: Sembilan Daripada 108 Anak Syarikat Berstatus Tidak Aktif (2008)

Berdasarkan analisis terhadap 108 syarikat subsidiari pada tahun 2008, sebanyak 76 syarikat subsidiari adalah aktif dari segi operasi, satu telah dijual dan satu baru beroperasi.

8.5.2 Analisis Kedudukan Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan Bagi Tahun 2007 Dan 2008

Setakat 28 Jun 2010, Jabatan Audit Negara telah membuat pengesahan dan mengeluarkan Sijil Audit terhadap Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 2008 untuk kesemua 25 PBT di

Sarawak yang terdiri daripada tiga Dewan/Majlis Bandaraya, dua Majlis Perbandaran dan 20 Majlis Daerah. Prestasi kewangan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2008 adalah seperti di **Jadual 8.19**.

Jadual 8.19

Prestasi Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan Bagi Tahun Kewangan Berakhir 31 Disember 2008

Bil.	Agensi	Penyata Pendapatan Pada 31.12.2008			Lembaran Imbangan Pada 31.12.2008		
		Pendapatan (RM Juta)	Perbelanjaan (RM Juta)	Surplus/ (Defisit) (RM Juta)	Aset Semasa (RM Juta)	Liabiliti Semasa (RM Juta)	Harta Bersih Semasa (RM Juta)
1.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	75.35	67.94	7.41	109.40	5.01	104.39
2.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	73.71	60.88	12.83	80.30	8.90	71.40
3.	Majlis Bandaraya Miri	58.76	51.07	7.69	56.11	6.50	49.61
4.	Majlis Perbandaran Sibu	53.00	49.09	3.91	27.91	3.30	24.61
5.	Majlis Perbandaran Padawan	34.22	36.60	(2.38)	58.28	6.40	51.88
6.	Majlis Daerah Bau	10.17	4.76	5.41	21.34	0.22	21.12
7.	Majlis Daerah Betong	3.37	3.25	0.12	3.85	0.25	3.60
8.	Majlis Daerah Dalat Dan Mukah	5.94	6.92	(0.98)	20.16	0.32	19.84
9.	Majlis Daerah Kanowit	2.67	2.89	(0.22)	6.23	0.13	6.10
10.	Majlis Daerah Kapit	8.07	7.28	0.79	4.99	0.32	4.67
11.	Majlis Daerah Lawas	3.40	3.26	0.14	4.87	0.05	4.82
12.	Majlis Daerah Limbang	5.51	5.00	0.51	4.49	0.40	4.09
13.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu	8.54	8.78	(0.24)	21.36	0.53	20.83
14.	Majlis Daerah Lubok Antu	2.71	2.65	0.06	2.41	0.15	2.26
15.	Majlis Daerah Lundu	5.66	2.50	3.16	9.57	0.32	9.25
16.	Majlis Daerah Maradong Dan Julau	4.56	4.29	0.27	6.75	0.05	6.70
17.	Majlis Daerah Marudi	5.70	4.89	0.81	14.54	0.14	14.40
18.	Majlis Daerah Matu Dan Daro	3.22	2.90	0.32	1.34	0.13	1.21
19.	Majlis Daerah Samarahan	11.99	8.68	3.31	13.74	1.08	12.66
20.	Majlis Daerah Saratok	10.73	4.16	6.57	16.54	0.04	16.50
21.	Majlis Daerah Sarikei	15.15	10.66	4.49	20.53	0.83	19.70
22.	Majlis Daerah Serian	7.39	4.98	2.41	10.67	0.39	10.28
23.	Majlis Daerah Simunjan	2.30	2.34	(0.04)	2.11	0.07	2.04
24.	Majlis Daerah Sri Aman	8.95	7.37	1.58	9.20	0.34	8.86
25.	Majlis Daerah Subis	3.95	2.83	1.12	8.49	0.14	8.35
Jumlah		425.02	365.97	59.05	535.18	36.01	499.17

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2008

8.5.2.1 Kedudukan Kewangan Dewan/Majlis Bandaraya, Majlis Perbandaran Dan Majlis Daerah

a) Dewan Bandaraya Dan Majlis Bandaraya

Pada tahun 2008, secara keseluruhannya ketiga-tiga Dewan/Majlis Bandaraya ini telah mencatatkan surplus semasa sejumlah RM27.93 juta. Prestasi kewangan ini bertambah baik iaitu terdapat peningkatan sejumlah RM15.20 juta berbanding surplus semasa sejumlah RM12.73 juta pada tahun 2007. Dewan Bandaraya Kuching Utara mencatat surplus semasa sejumlah RM7.41 juta iaitu peningkatan sejumlah RM2.13 juta berbanding surplus semasa sejumlah RM5.28 juta yang dicatat pada tahun 2007. Majlis Bandaraya Kuching Selatan juga mencatatkan surplus semasa pada tahun 2008 iaitu sejumlah RM12.83 juta iaitu peningkatan sejumlah RM8.78 juta berbanding sejumlah RM4.05 juta pada tahun 2007. Keadaan yang sama berlaku dengan Majlis Bandaraya Miri di mana juga mencatat surplus semasa sejumlah RM7.69 juta pada tahun 2008 dengan peningkatan sejumlah RM4.29 juta berbanding sejumlah RM3.40 juta pada tahun 2007.

Pada tahun 2008, analisis Audit mendapati terdapat peruntukan yang diterima pada tahun 2005 oleh Majlis Bandaraya Kuching Selatan dari Kementerian Pembangunan Perindustrian tetapi tidak dibelanjakan. Peruntukan sejumlah RM350,000 untuk pembaikan jalan di kawasan perindustrian yang merupakan peruntukan bagi kos landskap. Selain itu, Dewan Bandaraya Kuching Utara dan Majlis Bandaraya Kuching Selatan mempunyai baki pinjaman Kerajaan Negeri berjumlah RM15.30 juta dan RM18.29 juta masing-masing.

b) Majlis Perbandaran

Secara keseluruhannya, Majlis Perbandaran mencatatkan surplus semasa sejumlah RM1.53 juta pada tahun 2008. Bagaimanapun, prestasi kewangan ini telah menurun sejumlah RM7.39 juta berbanding surplus semasa sejumlah RM8.92 juta yang dicatatkan pada tahun 2007. Surplus semasa yang dialami oleh Majlis Perbandaran adalah meliputi sumbangan kerajaan yang diterima berjumlah RM27.46 juta atau 31.5% dan RM59.76 juta atau 68.5% hasil lain Majlis Perbandaran. Kedudukan kewangan Majlis Perbandaran Padawan pada tahun 2008 telah mengalami defisit semasa sejumlah RM2.38 juta berbanding dengan surplus semasa yang dicatatkan pada tahun 2007 iaitu sejumlah RM1.97 juta. Selain itu, Majlis Perbandaran Padawan mempunyai baki pinjaman Kerajaan Negeri berjumlah RM12.62 juta. Manakala, Majlis Perbandaran Sibu mencatatkan surplus semasa sejumlah RM3.91 juta pada tahun 2008 tetapi telah berkurangan sejumlah RM3.04 juta atau 43.7% berbanding dengan surplus semasa yang dicatatkan pada tahun 2007 iaitu sejumlah RM6.95 juta. Pada tahun 2008, analisis Audit terhadap penyata kewangan Majlis Perbandaran Padawan mendapati empat peruntukan lama yang diterima sebelum tahun 2005 dari jabatan/agensi Kerajaan tidak bergerak berjumlah RM193,027. Peruntukan ini adalah sejumlah RM16,654 dari pegawai Pembangunan Negeri, sejumlah RM21,822 dari Kementerian Alam Sekitar dan Pelancongan Sarawak, sejumlah RM111,569 dari Kementerian Pembangunan Sosial dan sejumlah RM42,982 dari Kerajaan Persekutuan untuk penyenggaraan parit. Pihak Majlis Perbandaran Padawan memaklumkan bahawa peruntukan ini mula dibelanjakan pada tahun 2009. Kedudukan kewangan Dewan/Majlis Bandaraya dan Majlis Perbandaran adalah seperti di **Jadual 8.20**.

Jadual 8.20
Kedudukan Kewangan Tahunan
Bagi Dewan/Majlis Bandaraya Dan Majlis Perbandaran

Bil.	Agensi	Tahun/Surplus/(Defisit)		
		2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)
1.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	4.75	4.05	12.83
2.	Majlis Bandaraya Miri	4.97	3.40	7.69
3.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	(3.36)	5.28	7.41
Jumlah		6.36	12.73	27.93
1.	Majlis Perbandaran Sibu	3.10	6.95	3.91
2.	Majlis Perbandaran Padawan	(2.30)	1.97	(2.38)
Jumlah		0.80	8.92	1.53

Sumber: Penyata Kewangan PBT

c) Majlis Daerah

Secara keseluruhannya, Majlis Daerah mencatatkan surplus semasa sejumlah RM29.59 juta pada tahun 2008 berbanding dengan surplus semasa sejumlah RM24.31 juta pada tahun 2007 dan defisit semasa sejumlah RM4.41 juta pada tahun 2006. Sungguhpun Majlis Daerah ini mencatatkan surplus semasa pada tahun 2008, surplus semasa yang dicatat oleh Majlis Daerah adalah meliputi sumbangan kerajaan yang diterima berjumlah RM95.64 juta atau 73.6% daripada jumlah hasil Majlis Daerah yang berjumlah RM129.98 juta. Enam belas daripada 20 Majlis Daerah mengalami surplus semasa sejumlah RM31.07 juta pada tahun kewangan 2008. Daripada jumlah tersebut, hanya lapan Majlis Daerah mempunyai surplus semasa yang melebihi RM1 juta, iaitu Majlis Daerah Sri Aman, Majlis Daerah Sarikei, Majlis Daerah Samarahan, Majlis Daerah Saratok, Majlis Daerah Serian, Majlis Daerah Bau, Majlis Daerah Lundu dan Majlis Daerah Subis. Manakala, empat Majlis Daerah mencatat defisit semasa berjumlah RM1.48 juta iaitu Majlis Daerah Dalat Dan Mukah mencatatkan defisit semasa sejumlah RM0.98 juta, Majlis Daerah Luar Bandar Sibu mencatatkan defisit semasa sejumlah RM0.24 juta, Majlis Daerah Simunjan mencatat defisit semasa sejumlah RM45,919 dan Majlis Daerah Kanowit mengalami defisit semasa sejumlah RM0.22 juta. Mekanisme dan tindakan tertentu perlu dirangka dan dilaksanakan untuk membaiki prestasi kewangan Majlis Daerah yang mengalami defisit semasa. Ringkasan kedudukan kewangan Majlis Daerah adalah seperti di **Jadual 8.21**.

Jadual 8.21
Kedudukan Kewangan Tahunan Bagi Majlis Daerah

Perkara	Tahun 2006		Tahun 2007		Tahun 2008	
	Bil.	(RM Juta)	Bil.	(RM Juta)	Bil.	(RM Juta)
Surplus	9	3.92	19	26.82	16	31.07
(Defisit)	11	(8.33)	1	(2.51)	4	(1.48)
Jumlah	20	(4.41)	20	24.31	20	29.59

Sumber: Penyata Kewangan PBT

8.5.2.2 Hasil Dan Perbelanjaan

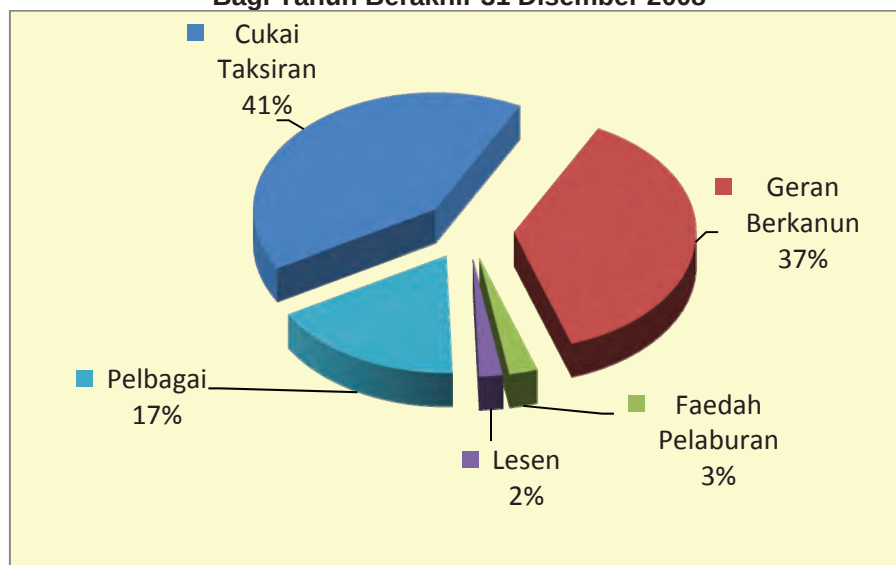
Pada tahun 2008, PBT telah membelanjakan sejumlah RM365.97 juta yang meliputi perbelanjaan emolumen, pengangkutan dan perjalanan rasmi, pentadbiran am, perkhidmatan dan bekalan, perbelanjaan khas, penyenggaraan serta perhubungan dan utiliti. Sementara itu, hasil utama PBT pula adalah daripada cukai taksiran, geran berkanun/sumbangan Kerajaan, faedah daripada pelaburan, lesen perniagaan dan perkhidmatan sewaan. Geran berkanun/sumbangan Kerajaan menyumbangkan RM158.30 juta atau 37.2% daripada keseluruhan hasil PBT yang berjumlah RM425.02 juta pada tahun 2008. Komposisi hasil PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2008 adalah seperti di **Jadual 8.22** dan **Carta 8.2**

Jadual 8.22
Jenis Hasil Pihak Berkuasa Tempatan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2008

Kategori PBT	Bil. PBT	Cukai Taksiran (RM Juta)	Geran Berkanun (RM Juta)	Faedah Pelaburan (RM Juta)	Lesen (RM Juta)	Pelbagai (RM Juta)	Jumlah (RM Juta)
Bandaraya	3	108.62	35.20	5.81	4.55	53.64	207.82
Majlis Daerah	20	22.23	95.64	3.19	2.68	6.24	129.98
Perbandaran	2	43.40	27.46	1.46	1.67	13.23	87.22
Jumlah	25	174.25	158.30	10.46	8.90	73.11	425.02

Sumber: Penyata Kewangan PBT

Carta 8.2
Peratusan Jenis Hasil Pihak Berkuasa Tempatan
Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2008

Sumber: Penyata Kewangan PBT

8.5.2.3 Harta Bersih Semasa

Pada tahun 2008, 24 daripada 25 PBT di Negeri Sarawak masih mengamalkan perakaunan berasaskan tunai. Hanya satu PBT, iaitu Dewan Bandaraya Kuching Utara yang telah mengamalkan perakaunan berasaskan akru. Mengikut perakaunan berasaskan tunai, nilai prabayar, penghutang dan juga harta modal tidak diambil kira dalam Lembaran Imbangan. Hanya wang tunai dan simpanan tetap diambil kira dalam penyediaan Lembaran Imbangan tahunan PBT. Analisis pengauditan terhadap harta bersih semasa PBT iaitu harta semasa ditolak dengan tanggungan semasa PBT mendapati beberapa perkara berikut:

- Analisis Audit terhadap Dewan/Majlis Bandaraya mendapati harta bersih semasa bagi Dewan Bandaraya Kuching Utara pada tahun 2008 telah meningkat sejumlah RM27.44 juta atau 35.6%, iaitu sejumlah RM76.95 juta pada tahun 2007 menjadi sejumlah RM104.39 juta pada tahun 2008;
- Pada akhir tahun 2008, harta bersih semasa bagi Majlis Bandaraya Kuching Selatan berjumlah RM71.40 juta. Manakala, harta bersih semasa Majlis Bandaraya Miri menunjukkan pertambahan sejumlah RM27.16 juta atau 121% iaitu sejumlah RM49.61 juta pada tahun 2008 berbanding sejumlah RM22.45 juta pada tahun 2007;

- c) Bagi Majlis Perbandaran, Majlis Perbandaran Padawan mempunyai nilai harta bersih semasa sejumlah RM51.88 juta pada tahun 2008 iaitu pertambahan sejumlah RM19.01 juta berbanding sejumlah RM32.87 juta pada tahun 2007. Manakala, prestasi nilai harta bersih semasa Majlis Perbandaran Sibu menunjukkan peningkatan sejumlah RM12.72 juta atau 106.9% iaitu sejumlah RM24.61 juta pada tahun 2008 berbanding sejumlah RM11.89 juta pada tahun 2007; dan
- d) Bagi 20 Majlis Daerah di Sarawak pula, sehingga tahun berakhir 2008, nilai harta bersih semasa ialah berjumlah RM197.28 juta. Jumlah ini menunjukkan peningkatan sejumlah RM99.59 juta atau 101.9% berbanding tahun sebelumnya yang mencatat sejumlah RM97.69 juta. Nilai harta bersih semasa ini tidak termasuk harta modal yang dimiliki oleh Majlis memandangkan kesemua Majlis Daerah menggunakan perakaunan berasaskan tunai di mana harta modal tidak diambil kira dalam penyediaan penyata harta dan tanggungan Majlis Daerah.

8.5.2.4 Analisis Tunggakan Hasil Cukai Taksiran Pihak Berkuasa Tempatan

Cukai taksiran adalah cukai tahunan yang dikenakan terhadap harta pegangan di bawah kawasan pentadbiran PBT mengikut kuasa *Local Authorities Ordinance*, 1996. Cukai taksiran adalah penyumbang utama kepada pendapatan PBT. Harta pegangan yang dikenakan cukai taksiran adalah rumah kediaman, kedai, bangunan perniagaan, pejabat bukan milik kerajaan, kilang dan depot. Sehingga akhir tahun 2009, sejumlah RM181.44 juta telah dikutip oleh PBT di Negeri Sarawak. Kutipan ini meningkat sejumlah RM6.89 juta atau 3.9% berbanding kutipan cukai pada tahun 2008. Jumlah hasil cukai taksiran yang dikutip di peringkat Bandaraya, Perbandaran dan Majlis Daerah bagi tahun 2005 hingga 2009 adalah ditunjukkan di **Jadual 8.23**.

Jadual 8.23
Kutipan Cukai Taksiran Bagi Tempoh 2005 Hingga 2009

Kategori PBT	Bilangan PBT	Tahun				
		2005 (RM Juta)	2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
Bandaraya	3	95.01	97.31	103.50	108.62	112.89
Perbandaran	2	34.09	37.34	40.96	43.40	45.20
Majlis Daerah	20	16.36	16.57	20.01	22.23	23.05
Jumlah	25	145.46	151.22	164.47	174.25	181.44

Sumber: Penyata Kewangan PBT

Secara keseluruhannya, analisis Audit terhadap tunggakan cukai taksiran mendapati jumlah tunggakan telah meningkat daripada sejumlah RM67.58 juta pada tahun 2008 menjadi sejumlah RM68.88 juta pada tahun 2009 iaitu peningkatan sejumlah RM1.3 juta. Bagi kategori Bandaraya, jumlah tunggakan cukai taksiran tahun 2009 telah menurun sejumlah RM1.14 juta berbanding tahun 2008. Manakala, di peringkat Perbandaran, jumlah tunggakan cukai taksiran telah meningkat sejumlah RM1.33 juta atau 9.9% berbanding tahun 2008. Begitu juga dengan Majlis Daerah, keseluruhan tunggakan cukai telah meningkat sejumlah RM1.11 juta atau sebanyak 5.7%. Peningkatan tunggakan cukai ini menunjukkan PBT perlu berusaha untuk mengutip tunggakan cukai Majlis. Tunggakan cukai taksiran bagi keseluruhan PBT adalah seperti di **Jadual 8.24**.

Jadual 8.24
Tunggakan Cukai Taksiran Bagi Tempoh 2006 Hingga 2009

Kategori PBT	Bilangan PBT	Tahun			
		2006 (RM Juta)	2007 (RM Juta)	2008 (RM Juta)	2009 (RM Juta)
Bandaraya	3	34.38	34.47	34.88	33.74
Majlis Daerah	20	16.83	18.62	19.37	20.48
Perbandaran	2	11.18	11.96	13.33	14.66
Jumlah	25	62.39	65.05	67.58	68.88

Sumber: Penyata Kewangan PBT

Adalah didapati 20 PBT telah menunjukkan peningkatan bagi tunggakan cukai taksiran. Manakala lima PBT telah menunjukkan penurunan bagi tunggakan cukai pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 iaitu Majlis Bandaraya Miri, Majlis Daerah Sri Aman, Majlis Daerah Marudi, Majlis Daerah Saratok dan Majlis Daerah Lundu. Peningkatan tunggakan cukai yang dialami oleh PBT perlu diambil perhatian serius untuk mengukuhkan lagi kewangan Majlis. Antara sebab peningkatan tunggakan ini ialah sikap pemilik pegangan yang tidak prihatin dan kurang ambil berat tentang bayaran cukai. Juga, Senarai Nilai Majlis tidak dikemaskinikan menyebabkan pegangan yang sudah tidak wujud masih dikeluarkan bil dan kemudahan untuk pembayar cukai penduduk luar bandar yang agak menyukarkan dan penduduk luar bandar yang tidak berkemampuan untuk membayar cukai. Sehubungan itu, pihak Majlis perlu mengambil tindakan yang lebih serius untuk mengurangkan peningkatan tunggakan cukai taksiran seperti mengeluarkan dan menghantar notis tuntutan selepas tarikh genap bayaran, mengambil tindakan undang-undang terhadap penghutang, mengadakan kaunter bergerak dan menyita pegangan yang berkaitan.

8.6 RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

8.6.1 Pada keseluruhannya, pencapaian penyerahan Penyata Kewangan Agensi bagi tahun 2008 adalah baik. Sebanyak 22 daripada 23 BBN serta MIS dan semua penyata kewangan PBT dapat disahkan sebelum akhir tahun 2009. Penyata kewangan PBT masih disediakan berasaskan tunai kecuali Dewan Bandaraya Kuching Utara adalah berasaskan akru. Bagaimanapun, prestasi kewangan BBN bagi tahun 2008 adalah kurang memuaskan berbanding tahun 2007. Lebihan pendapatan secara keseluruhannya menurun sejumlah RM66.35 juta atau 42.9% kerana pendapatan janaan sendiri telah merosot. Harta Bersih Semasa juga menurun sejumlah RM87.1 juta atau 4.5%.

8.6.2 Bagi PBT, prestasi kewangan tahun 2008 adalah pada tahap memuaskan. Dewan/Majlis Bandaraya dan Majlis Daerah memperoleh peningkatan lebih pendapatan secara keseluruhannya sejumlah RM15.20 juta dan RM5.28 juta masing-masing berbanding tahun 2007. Jumlah hasil cukai taksiran yang dikutip oleh PBT pula bertambah setiap tahun walaupun jumlah tunggakan cukai terus meningkat.

8.6.3 BBN dan PBT adalah disarankan untuk menimbang syor berikut untuk memastikan kewangan BBN dan PBT kukuh:

- a) Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu mengambil tindakan membetulkan kelemahan yang dibangkitkan dalam Sijil Berteguran dan *Emphasis of Matter* bagi memastikan kelemahan yang sama tidak berulang. Penyata kewangan yang disediakan hendaklah mengikut piawaian perakaunan yang ditetapkan bagi memberi gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan BBN.
- b) Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu bertindak proaktif dan tegas dalam melaksanakan program dan aktiviti Agensi yang dapat menjanakan pendapatan Agensi.
- c) Mengambil tindakan tegas terhadap tunggakan hutang supaya BBN dapat mengukuhkan kedudukan tunai.
- d) Bagi anak syarikat BBN yang mengalami kerugian berterusan dan tidak aktif, Lembaga Pengarah hendaklah mengkaji semula kedudukan syarikat berkenaan sama ada untuk meneruskan operasi atau sebaliknya.
- e) PBT perlu mengambil tindakan membetulkan kelemahan yang dibangkitkan dalam Sijil Berteguran bagi memastikan kelemahan yang sama tidak berulang.
- f) Pihak Jabatan Ketua Menteri dan Kementerian Alam Sekitar dan Kesihatan Awam Sarawak perlu mengambil langkah permulaan untuk melaksanakan perakaunan berasaskan akru bagi PBT di Sarawak. Sebagai langkah awal, Majlis Bandaraya Kuching Selatan, Majlis Bandaraya Miri, Majlis Perbandaran Padawan dan Majlis Perbandaran Sibu perlu diberi keutamaan.
- g) Bagi mengukuhkan lagi kedudukan kewangan, PBT hendaklah mengambil tindakan proaktif untuk memungut hasil dan menimbang langkah yang berkesan untuk mengurangkan tunggakan cukai taksiran.

BAHAGIAN VI

**PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
DAN MESYUARAT JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI**

BAHAGIAN VI

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

9. PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Mengikut Perkara 112A(1) Perlembagaan Persekutuan, Laporan Ketua Audit Negara mengenai Akaun Kerajaan Negeri yang telah diaudit hendaklah dibentangkan dengan seberapa segera di Dewan Undangan Negeri. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Dan Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri Sarawak Tahun 2008 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri pada 9 November 2009.

10. MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

Sepanjang tahun 2009 sehingga Jun 2010, Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri hanya bermesyuarat sekali untuk membincang Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi Dan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2007. Bagaimanapun, Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Dan Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri Sarawak Tahun 2007 tidak dibincangkan dalam mesyuarat tersebut.

Selaras dengan peranan Jawatankuasa untuk memastikan wujudnya Akauntabiliti Awam, Jawatankuasa hendaklah bermesyuarat dengan lebih kerap lagi bagi membincangkan isu Laporan Ketua Audit Negara yang terkini, memantau tindakan susulan terhadap syor penambahbaikan mengenai isu Audit yang lalu, mengkaji isu lama yang belum selesai, membincangkan isu semasa yang mempunyai kepentingan umum serta memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh Ketua-ketua Kementerian/Jabatan/Agensi Kerajaan Negeri.

Bagi melengkapkan kitaran akauntabiliti, Laporan Jawatankuasa Akaun Awam Negeri terhadap Laporan Ketua Audit Negara perlu disediakan dan dibentang di Dewan Undangan Negeri. Laporan Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Ke-39 untuk tahun 2003 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri pada 11 Mei 2009.

PENUTUP

Pelaksanaan Indeks Akauntabiliti Pengurusan Kewangan yang dilaksanakan buat kali ketiga pada tahun 2009 telah menunjukkan peningkatan dalam pencapaian pengurusan kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri di tahap sangat baik dan baik namun masih terdapat beberapa kelemahan seperti yang dilaporkan.

Kelemahan dalam penyediaan penyata kewangan dan pengurusan kewangan yang dilaporkan dalam laporan ini menggambarkan bahawa tahap akauntabiliti pengurusan wang awam masih perlu dipertingkatkan. Langkah pembetulan perlu diambil bagi memastikan wujudnya akauntabiliti dan integriti dalam pengurusan kewangan.

Antara faktor utama yang menyebabkan wujudnya kelemahan pengurusan kewangan adalah ketiadaan sistem dan prosedur, Jawatankuasa Keutuhan Pengurusan, penyeliaan berterusan dan peraturan pengurusan aset tidak dipatuhi. Oleh itu, adalah disyorkan Pegawai Pengawal yang terlibat mengemas kini Manual Prosedur Kerja, memantapkan pemantauan berterusan terhadap kerja yang dilaksanakan oleh pegawai bawahan dan pematuhan kepada peraturan kewangan yang ditetapkan. Jabatan dan Agensi Negeri boleh mempertingkatkan pengurusan kewangan ke tahap yang lebih baik jika langkah-langkah penambahbaikan dijalankan oleh Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri seperti mengadakan program latihan/kursus yang berterusan kepada penjawat awam yang terlibat dalam pengurusan kewangan agar mereka dapat meningkatkan pengetahuan dan kompetensi dalam melaksanakan tugas.

Memandangkan pengauditan yang dijalankan oleh Jabatan Audit Negara adalah berdasarkan pensampelan dan skop tertentu. Pegawai Pengawal dan Ketua-ketua Agensi yang terlibat juga perlu mengaturkan supaya pemeriksaan secara menyeluruh dijalankan untuk menentukan sama ada kelemahan yang berlaku di bahagian lain yang tidak diaudit dan seterusnya mengambil tindakan pembetulan.

JABATAN AUDIT NEGARA

Putrajaya

28 Jun 2010

LAMPIRAN

**SIJIL KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI SARAWAK
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2009**

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2009 telah diaudit atas arahan saya selaras dengan Akta Audit 1957. Pihak pengurusan Kerajaan Negeri adalah bertanggungjawab terhadap Penyata Kewangan ini dan tanggungjawab saya adalah mengaudit dan memberi pendapat terhadap Penyata Kewangan tersebut. Pengauditan telah dilaksanakan dengan berpandukan piawaian pengauditan yang diluluskan.

Pada pendapat saya, Penyata Kewangan ini memberi gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak pada 31 Disember 2009; hasil operasi serta aliran tunainya bagi tahun tersebut berdasarkan piawaian perakaunan yang diluluskan. Rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

(TAN SRI DATO' SETIA HAJI AMBRIN BIN BUANG)

Ketua Audit Negara
Malaysia.

Putrajaya
28 Jun 2010

Lembaran Imbangan
seperti pada 31 Disember 2009

	Nota	2009	2008
		RM	RM
ASET			
A Wangtunai	7	97,564,013	116,295,240
Wangtunai Dalam Tangan		809,894	581,025
Wangtunai Dalam Perjalanan		12,148,946	(2,116,412)
Wangtunai Di Bank/Dengan Ejen		84,605,173	117,830,627
B Pelaburan	7	13,134,678,671	12,014,633,729
		<u>13,232,242,684</u>	<u>12,130,928,969</u>
JUMLAH ASET DIPEGANG BAGI:			
C Akaun Hasil Disatukan	8-10	7,635,683,587	6,720,281,511
D Akaun Amanah Disatukan	11 - 15	5,596,559,097	5,410,647,458
D1 Kumpulan Wang Pembangunan		2,876,359,504	2,911,854,960
D2 Kumpulan Wang Amanah Kerajaan		2,022,452,434	1,702,861,071
D3 Kumpulan Wang Amanah Awam		250,426,147	230,628,013
D4 Deposit		235,761,460	286,618,555
D5 Akaun Kena Bayar		211,559,552	278,684,859
E Akaun Pinjaman Disatukan	16	-	-
		<u>13,232,242,684</u>	<u>12,130,928,969</u>

Lembaran Imbangan ini hendaklah dibaca bersama dengan penyata dan nota yang dilembarkan.

DATO SRI AHMAD TARMIZI BIN HAJI SULAIMAN
Setiausaha Kewangan Negeri
Sarawak

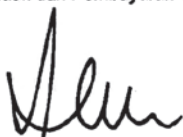

JUMASTAPHA BIN LAMAT
Akauntan Negeri
Sarawak

Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wangtunai
seperti pada 31 Disember 2009

	<u>Nota</u>	<u>2009</u>		<u>2008</u>	
	17	RM	RM	RM	RM
TERIMAAN					
Hasil					
Hasil Cukai		807,880,921		1,071,847,973	
Hasil Bukan Cukai		3,642,377,172		5,245,973,076	
Terimaan Bukan Hasil		10,352,404		21,599,284	
Pemberian Persekutuan dan Bayaran Balik		<u>102,672,113</u>	4,563,282,610	<u>121,310,061</u>	6,460,730,394
Pinjaman					
Pinjaman Dalam Negeri			213,128,348		269,424,021
Terimaan Modal					
Terimaan Balik Pinjaman		92,775,727		67,518,473	
Pelbagai Terimaan Modal		94,156,320		50,003,565	
Lain-lain Terimaan - Amanah		<u>5,159,246,665</u>	<u>5,346,178,712</u>	<u>4,324,078,754</u>	<u>4,441,600,792</u>
Jumlah Terimaan			<u>10,122,589,670</u>		<u>11,171,755,207</u>
BAYARAN					
Perbelanjaan Mengurus					
Emolumen		(417,105,215)		(410,194,519)	
Perkhidmatan dan Bekalan		(487,178,518)		(421,229,471)	
Aset		(14,513,108)		(11,164,198)	
Pemberian dan Kenaan Tetap		(280,165,376)		(265,456,202)	
Perbelanjaan-perbelanjaan lain		<u>(10,618,603)</u>	(1,209,580,820)	<u>(22,698,279)</u>	(1,130,742,669)
Perbelanjaan Pembangunan			(2,833,759,916)		(2,710,724,026)
Perbelanjaan Modal					
Pembelian Instrumen Kewangan			(1,120,044,943)		(3,558,979,058)
Bayaran Balik Pinjaman					
Pinjaman Dalam Negeri			(88,299,713)		(87,143,755)
Lain-lain Bayaran					
Bayaran Amanah			<u>(4,889,635,506)</u>		<u>(3,762,915,630)</u>
Jumlah Bayaran			<u>(10,141,320,898)</u>		<u>(11,250,505,138)</u>
(Kurangan) Wangtunai			(18,731,227)		(78,749,931)
Wangtunai pada 1 Januari			<u>116,295,240</u>		<u>195,045,171</u>
JUMLAH WANGTUNAI PADA 31 DISEMBER			<u>97,564,013</u>		<u>116,295,240</u>

Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wangtunai ini hendaklah dibaca bersama dengan penyata dan nota yang dilembarkan.

DATO SRI AHMAD TARMIZI BIN HAJI SULAIMAN
Setiausaha Kewangan Negeri
Sarawak

JUMASTAPHA BIN LAMAT
Akauntan Negeri
Sarawak

Penyata Akaun Memorandum
seperti pada 31 Disember 2009

	<i>Nota</i>	2009 RM	2008 RM
ASET			
F1 Penyata Memorandum Pelaburan	7,18	2,564,730,576	2,545,692,575
F2 Penyata Memorandum Pinjaman Boleh Dituntut	18-19	2,246,624,538	2,307,783,478
<i>JUMLAH ASET</i>		<u>4,811,355,114</u>	<u>4,853,476,053</u>
TANGGUNGAN			
G1 Penyata Memorandum Hutang Awam	18,20	1,747,455,315	1,637,621,074
<i>JUMLAH TANGGUNGAN</i>		<u>1,747,455,315</u>	<u>1,637,621,074</u>

Penyata Akaun Memorandum ini hendaklah dibaca bersama dengan penyata dan nota yang dilembarkan.

DATO SRI AHMAD TARMIZI BIN HAJI SULAIMAN
Setiausaha Kewangan Negeri
Sarawak

JUMASTAPHA BIN LAMAT
Akauntan Negeri
Sarawak

C Penyata Hasil Dan Perbelanjaan
bagi tahun berakhir 31 Disember 2009

Perihal	2009				2008	
	Belanjawan Disemak		Sebenar		Sebenar	
	RM	%	RM	%	RM	%
Baki pada 1 Januari	-	-	6,720,281,511.34		4,677,437,541.47	-
C1 HASIL						
Hasil Cukai	873,436,372.21	22.46	807,880,921.42	17.70	1,071,847,973.33	16.59
Hasil Bukan Cukai	2,890,915,638.70	74.34	3,642,377,171.53	79.82	5,245,973,075.90	81.20
Terimaan Bukan Hasil	13,193,977.00	0.34	10,352,403.71	0.23	21,599,283.83	0.33
Pemberian Persekutuan Dan Bayaranbalik	111,401,000.00	2.86	102,672,113.45	2.25	121,310,061.33	1.88
JUMLAH HASIL	3,888,946,987.91	100.00	4,563,282,610.11	100.00	6,460,730,394.39	100.00
C2 PERBELANJAAN MENGURUS						
Emolumen	430,779,443.60	11.61	417,105,214.90	11.43	410,194,519.42	9.29
Perkhidmatan Dan Bekalan	540,098,546.18	14.56	487,178,518.21	13.36	421,229,471.14	9.54
Aset	14,371,724.22	0.39	14,513,108.13	0.40	11,164,197.77	0.25
Pemberian Dan Kenaan Bayaran Tetap	368,184,007.00	9.92	368,465,090.04	10.10	352,599,957.47	7.98
Perbelanjaan-Perbelanjaan Lain	6,767,300.00	0.18	10,618,603.00	0.29	22,698,278.72	0.51
	1,360,201,021.00	36.66	1,297,880,534.28	35.58	1,217,886,424.52	27.57
Caruman Kepada Kumpulan Wang Berkanun	2,350,000,000.00	63.34	2,350,000,000.00	64.42	3,200,000,000.00	72.43
JUMLAH PERBELANJAAN MENGURUS	3,710,201,021.00	100.00	3,647,880,534.28	100.00	4,417,886,424.52	100.00
LEBIHAN BAGI TAHUN	178,745,966.91	-	915,402,075.83	-	2,042,843,969.87	-
BAKI PADA 31 DISEMBER	-	-	7,635,683,587.17	-	6,720,281,511.34	-

Nota Kepada Akaun

bagi tahun berakhir 31 Disember 2009

(Nota ini merupakan sebahagian daripada Akaun Awam dan perlu dibaca bersama dengannya.)

DASAR DAN KAEDAH PERAKAUNAN YANG PENTING

1. Entiti Perakaunan

Entiti perakaunan Kerajaan Negeri Sarawak adalah termasuk semua kementerian dan jabatan Kerajaan Negeri tetapi tidak termasuk badan-badan berkanun, pihak berkuasa tempatan dan syarikat milik kerajaan.

2. Kumpulan Wang Negeri Disatukan

Mengikut kehendak Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], tiga akaun berasingan diselenggarakan di bawah Kumpulan Wang Negeri Disatukan, iaitu:

- a) Akaun Hasil Disatukan (Penyata C), yang ke dalamnya hasil Kerajaan diterima dan darinya perbelanjaan mengurus dilakukan;
- b) Akaun Pinjaman Disatukan (Penyata E), dalam mana semua penerimaan pinjaman dan pemindahan kepada kumpulan wang yang lain diakaunkan; dan
- c) Akaun Amanah Disatukan (Penyata D), yang di bawahnya segala terimaan dan bayaran Kumpulan Wang Amanah Kerajaan dan wang yang diterima oleh Kerajaan untuk maksud tertentu diakaunkan.

3. Konsep Asas

Dasar perakaunan Kerajaan Negeri adalah berasaskan dua konsep seperti terkandung dalam Perlembagaan Persekutuan, iaitu:

- a) konsep Kumpulan Wang Negeri Disatukan yang berpunca dari keperluan bahawa segala hasil dan wang yang diterima dibayar masuk ke dalam serta menjadi satu kumpulan wang yang dinamakan "Kumpulan Wang Negeri Disatukan", dan
- b) konsep bahawa tiada wang, kecuali perbelanjaan tanggungan tertentu, boleh dikeluarkan dari Kumpulan Wang Negeri Disatukan melainkan diperuntukkan atau dibenarkan dengan cara lain oleh Dewan Undangan Negeri.

Dewan Undangan Negeri memberi kuasa melakukan pembayaran dari Kumpulan Wang Disatukan melalui Ordinan Perbekalan Tahunan dan Ordinan Perbekalan Tambahan serta undang-undang lain. Kuasa membelanja yang dibenarkan melalui Ordinan Perbekalan adalah untuk maksud yang ditetapkan serta amaun maksimum, dan kuasa membelanja yang tidak digunakan akan luput pada akhir tahun yang baginya ia dibenarkan. Kuasa membelanja yang dibenarkan melalui undang-undang lain untuk maksud yang tertentu serta bagi amaun dan tempoh masa seperti yang ditetapkan tidak luput pada akhir tahun yang dalamnya ia diberi.

4. Dasar Perakaunan

Semua urusan Kerajaan diakaunkan mengikut asas tunai, iaitu berasaskan terimaan dan bayaran, dengan ubahsuaian dalam Akaun Kena Bayar bagi membenarkan bayaran dibuat dalam bulan Januari bagi bekalan dan perkhidmatan yang diterima sehingga 31 Disember tahun sebelumnya untuk dikenakan kepada akaun tahun itu.

5. Tahun Kewangan

Tahun kewangan sebagaimana yang telah ditetapkan oleh Seksyen 3 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] adalah suatu tempoh dua belas bulan yang berakhir pada 31 Disember setiap tahun.

6. Urusniaga Dalam Matawang Asing

Urusniaga berkaitan dengan hutang awam yang dilaksanakan dalam matawang asing dimasukkan akaun berdasarkan nilai setaranya dalam Ringgit Malaysia yang sebenarnya dibayar atau diterima, iaitu pada kadar pertukaran yang berkuatkuasa pada masa pertukaran dibuat. Urusniaga lain yang dilaksanakan dalam matawang asing diterjemahkan ke Ringgit Malaysia atas kadar piawai yang ditetapkan oleh Bank Negara Malaysia.

LEMBARAN IMBANGAN

7. Wangtunai dan Pelaburan

Wangtunai (Penyata A) dan Pelaburan (Penyata B) yang dilaporkan dalam Lembaran Imbangan terdiri dari lebih terkumpul bagi ketiga-tiga akaun Kumpulan Wang Disatukan. Pelaburan diambilkira pada nilai nominal dengan nilai buku untuk rujukan.

Nota Kepada Akaun

bagi tahun berakhir 31 Disember 2009

(Nota ini merupakan sebahagian daripada Akaun Awam dan perlu dibaca bersama dengannya.)

Bagaimanapun, pelaburan yang telah dikenakan kepada perbelanjaan mengurus dan perbelanjaan pembangunan tidak dilaporkan dalam Lembaran Imbangan tetapi dalam Penyata Akaun Memorandum.

AKAUN HASIL DISATUKAN

8. Hasil

Kutipan hasil (Penyata C1 dan C1.1) diakaunkan secara jumlah kasar ke dalam Akaun Hasil Disatukan kecuali diperuntukkan sebaliknya oleh mana-mana undang-undang. Hasil yang patut diterima tetapi belum sebenarnya diterima dalam tahun kewangan tidak dimasukkan. Bayaran balik hasil yang dilakukan mengikut mana-mana undang-undang dikenakan sebagai perbelanjaan.

9. Perbelanjaan

Semua kenaikan kepada peruntukan Belanjawan bagi barang-barang dan perkhidmatan serta bayaran pindahan seperti caruman kepada Kumpulan Wang Pembangunan serta wang yang diperuntukkan kepada badan-badan berkanun dan pihak-pihak tertentu melalui pemberian, pinjaman dan pelaburan (jika berkaitan) dianggap sebagai perbelanjaan (Penyata C2, C2.1 dan C2.2).

Terimaan balik bayaran lebih yang dilakukan dalam tahun kewangan yang sama dikreditkan kepada butir perbelanjaan dari mana bayaran asalnya dibuat, manakala yang berkaitan dengan perbelanjaan tahun-tahun lepas dikreditkan kepada akaun hasil.

10. Perbelanjaan Tanggungan

Perbelanjaan Tanggungan (Penyata C2, C2.1 dan C2.2) terdiri dari perbelanjaan yang wajib dikenakan ke atas Kumpulan Wang Disatukan mengikut mana-mana undang-undang Negeri.

Ia termasuk pemberian berkanun kepada kerajaan negeri, pencen, perbelanjaan hutang dan gantirugi yang diberi oleh mana-mana mahkamah atau tribunal.

Walaupun peruntukan bagi menampung perbelanjaan tanggungan disertakan dalam anggaran yang dikemukakan di Dewan Undangan Negeri ianya tidak dimasukkan dalam Ordinan-Ordinan Perbekalan kerana perbelanjaan tanggungan telah terdahulunya dibenarkan oleh undang-undang Negeri.

AKAUN AMANAH DISATUKAN

11. Kumpulan Wang Pembangunan

Kumpulan Wang Pembangunan, yang ditubuhkan oleh Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966, diakaunkan dalam Akaun Amanah (Penyata D1). Terimaan kumpulan wang ini terdiri kebanyakannya dari pinjaman yang diambil bagi maksud pembangunan, caruman dari Akaun Hasil Disatukan dan terimaan bayaran balik pinjaman yang diberi dari Kumpulan Wang Pembangunan. Wang dalam kumpulan wang ini hanya boleh dibelanjakan untuk maksud-maksud seperti yang ditentukan dalam Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966. Perbelanjaan pembangunan merangkumi perbelanjaan langsung serta juga pemberian, pinjaman dan pelaburan. Pelaburan dan pinjaman boleh dituntut yang dibayar dari Kumpulan Wang Pembangunan tidak disertakan dalam Lembaran Imbangan tetapi dalam Akaun Memorandum.

12. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

Kumpulan Wang Amanah Kerajaan (Penyata D2) ditubuhkan di bawah Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] bagi maksud tertentu, selaras dengan Perlembagaan Persekutuan. Sebahagian dari kumpulan wang ini bercorak kumpulan wang pusingan manakala yang lain adalah bagi bayaran langsung. Pelaburan yang dipegang bagi sebahagian Kumpulan Wang Amanah Kerajaan disertakan dalam Lembaran Imbangan dan diringkaskan dalam Penyata B.

13. Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang Amanah Awam (Penyata D3) yang ditubuhkan di bawah Seksyen 9 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], terdiri dari Kumpulan Wang Amanah Khas dan Am yang diterima bagi maksud tertentu. Pelaburan yang dipegang bagi sebahagian Kumpulan Wang Amanah Awam disertakan dalam Lembaran Imbangan dan diringkaskan dalam Penyata B.

14. Deposit

Bagi akaun Deposit (Penyata D4) ianya terdiri dari deposit Am dan Khas bagi mengakaunkan wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah mana-mana undang-undang atau mengikut perjanjian. Pelaburan yang dipegang bagi deposit disertakan dalam Lembaran Imbangan dan diringkaskan dalam Penyata B.

Nota Kepada Akaun

bagi tahun berakhir 31 Disember 2009

(Nota ini merupakan sebahagian daripada Akaun Awam dan perlu dibaca bersama dengannya.)

15. Akaun Kena Bayar

Akaun Kena Bayar (Penyata D5) merupakan jumlah terhutang kepada pembekal barang-barang dan perkhidmatan yang diperolehi oleh Kerajaan dalam tahun semasa yang bayarannya dibuat awal tahun berikutnya.

AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

16. Pinjaman

Pinjaman yang diterima di bawah kuasa undang-undang Persekutuan diakaunkan ke dalam Akaun Pinjaman Disatukan (Penyata E). Terimaan dari pinjaman yang diambil, dipindahkan ke Kumpulan Wang Pembangunan.

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANGTUNAI

17. Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wangtunai

Semua penerimaan dan pembayaran wangtunai ditunjukkan dalam penyata ini. Terimaan wangtunai terdiri daripada terimaan hasil, pinjaman, modal dan terimaan-terimaan lain. Bayaran wangtunai terdiri daripada bayaran semua perbelanjaan mengurus, pembangunan, pembelian instrumen kewangan, bayaran balik pinjaman dan bayaran-bayaran lain.

AKAUN MEMORANDUM

18. Akaun Memorandum

Akaun Memorandum, yang dalamnya diakaunkan aset dan liabiliti Kerajaan yang tidak merupakan sebahagian dari Kumpulan Wang Disatukan, tidak disertakan dalam Lembaran Imbangan tetapi disertakan berasingan dalam Penyata Akaun Memorandum. Penyata Akaun Memorandum yang dilaporkan dalam Akaun Awam terdiri dari penyata yang berkaitan dengan aset seperti pelaburan (Penyata F1), pinjaman boleh dituntut (Penyata F2), serta penyata yang berkaitan dengan tanggungan seperti hutang awam (Penyata G1).

19. Aset

Aset dikenakan kepada perbelanjaan pada masa ianya dibeli atau dibina. Tuntutan kewangan oleh Kerajaan seperti hasil berakru dan pinjaman boleh dituntut tidak dilaporkan dalam Lembaran Imbangan. Bagaimanapun penyata-penyata terhadap pinjaman boleh dituntut (Penyata F2) disertakan dalam Akaun Memorandum.

20. Liabiliti

Tuntutan kewangan atas Kerajaan yang belum diselesaikan pada penutup tahun kewangan tidak dilaporkan dalam Lembaran Imbangan. Bagaimanapun, penyata-penyata mengenai hutang awam berkaitan dengan pinjaman yang diambil oleh Kerajaan (Penyata G1) dilaporkan dalam Akaun Memorandum.

Hutang Awam, yang terdiri dari semua pinjaman yang diambil oleh Kerajaan yang masih belum diselesaikan, adalah dilaporkan dalam Penyata Memorandum Hutang Awam (Penyata G1). Nilai setara hutang luar negeri yang belum selesai dilaporkan berdasarkan kadar pertukaran yang disebutkan oleh Bank Negara Malaysia berkuatkuasa seperti pada 31 Disember 2009.

21. Jaminan

Back-to-back guarantee yang diberi oleh Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan Malaysia untuk kemudahan kredit yang diperolehi oleh entiti-entiti korporat yang berkaitan adalah RM1,209.9 juta pada tahun 2009 (2008 : RM1,463.8 juta).

ANGKA BANDINGAN

22. Angka bandingan telah dipinda di mana perlu untuk disesuaikan dengan susunan tahun ini.